

muusika

60
Nr 1
jaanuar 2006
hind 29.-

Mozart 250

**Vestlusring Eesti
muusikahariduse
teemadel**

Olev Oja 70

A portrait of Jassi Zahharov, a man with a beard and mustache, wearing a dark, ornate, sequined jacket over a white shirt and dark tie. He is looking slightly to the right of the camera with a slight smile. The background is a textured, warm-toned wall.

**JASSI
ZAHHAROV**

B

Barokkmuusika festival

N 2. 02 kell 19 Vanemuise kontserdimaja
R 3. 02 kell 19 Pärnu kontserdimaja
L 4. 02 kell 18 Estonia kontserdisaal

Georg Friedrich Händel.
"Messias" (Mozarti redaktsioon)
Segakoor Latvija, Läti Rahvusopera solistid,
Eesti Riiklik Sümfooniaorkester

P 5. 02 kell 18 Niguliste

Le grand Chant / Gregooriuse laul
Dominique Vellard, Raitis Grigalis

E 6. 02 kell 15 Estonia kontserdisaal
T 21. 02 kell 15 Vanemuise kontserdimaja

Tants Päikesekuninga auks
Saltatores Revalienses ja Ensemble Accentus Tallinn

E 6. 02 kell 19

Balkanaal kiviaias / Byrd at the Cage
Aleksi Ljubimov, Moskva Tantsuteater ZERO

T 7. 02 kell 19 Niguliste

Aabrahami järglased
Hortus Musicus ja Vox Clamantis

K 8. 02 kell 19 Estonia kontserdisaal

Barokkorkester Il Fondamento

N 9. 02 kell 19 Niguliste

R 10. 02 kell 19 Vanemuise kontserdimaja
L 11. 02 kell 19 Jõhvi kontserdimaja

Usbeki klassikaline ja rahvamuusika

T 7. 02 kell 19 Jõhvi kontserdimaja

K 8. 02 kell 19 Vanemuise kontserdimaja

N 9. 02 kell 19 Pärnu kontserdimaja

R 10. 02 kell 19 Estonia kontserdisaal

Maa laulud Chanticleer

L 11.02 kell 19 Estonia kontserdisaal

Barokkfestivali lõpugala

PRIKE

tel 614 7760 www.concert.ee

Ilusate programmid

Postimees

KLASSIKA
RAADIO

etv

1182

EESTI KULTUURKAPITAL

Eesti Segakooride Liit
esitleb:

XIV
SEGAKOORIDE
JA -ANSAMBLITE
VÕISTULAUIMINE

TULJAK

Miina Härma
Gümnaasium

18. VEEBRIARIL
2006

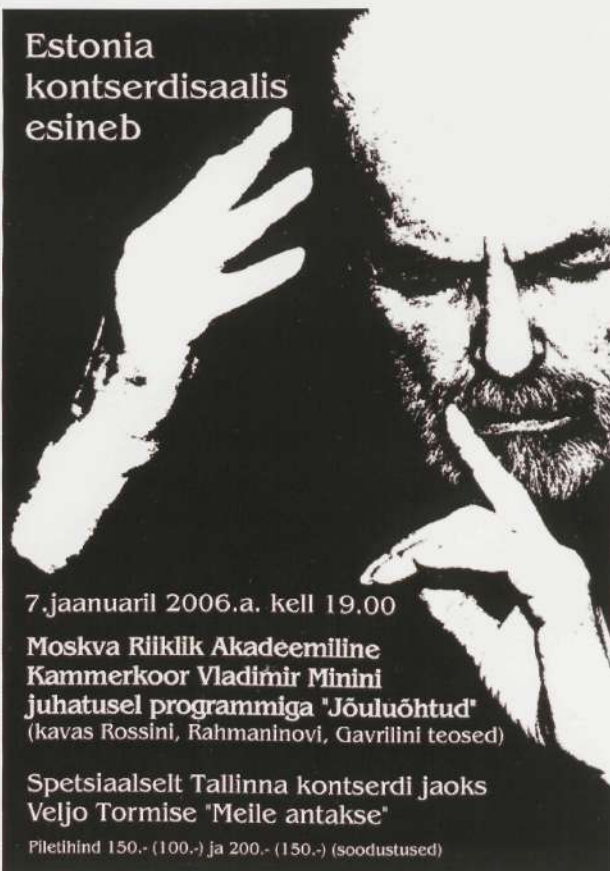
KELL 11.00

MIINA HÄRMA
GÜMNAASIUMIS

Sissepääs tasuta

Estonia
kontserdisaalis
esineb

7. jaanuaril 2006.a. kell 19.00

Moskva Riiklik Akadeemiline
Kammerkoor Vladimir Minini
juhatusel programmiga "Jõuluõhtud"
(kavas Rossini, Rahmaninovi, Gavrillini teosed)

Spetsiaalselt Tallinna kontserdi jaoks
Veljo Tormise "Melle antakse"

Piletihind 150.- (100.-) ja 200.- (150.-) (soodustused)

KAVA

SOOLO

2 Jaan J. Leppik. Bariton, kes noorpõlves tenoreid kuulas. Intervjuu Jassi Zahharoviga

BAGATELLID

7 Mailis Pöld. Uudiseid maailmast

IMPRESSIOONID

9 Rein Kalmus. Tartu III oreli muusika päevad
11 Maria Mölder. Meie aja misjonärid.
Rahvusmeeskoori kontserdist "Misjonärid"
12 Piret Rips. René Eespere autoriõhtu
13 Joosep Sang. Kontrabass kunstisaalis
13 Liina Kütt. Sügise süda ülikooli aulas
14 Märt-Matis Lill. Muutuv ja muutumatu juudi muusika. Festivalist "Ariel"

JUBILATE

15 Wolfgang Amadeus Mozart 250. Valik helilooja kirju erinevatest eluperioodidest
18 Kristel Pappel. Võluvad flöödid. Mozarti ooperist "Võluflööt" meil ja mujal

KONTRAPUNKT

22 Kristel Kossar. Kas Eesti muusikaõpetus vaevleb rahapuuduses?

JUBILATE

26 Ene Pilliroog. Koorilaul hakkas mängima. Olev Oja 70

LIBER

29 Kaire Maimets-Volt. Tõlkekultuurist ja kujutlusvõimest. Nicholas Cooki raamatust "Muusika. Kujutus. Kultuur"

POP & ROCK

31 Margus Kiis. Eesti popi ja rocki tähtsamad sündmused aastal 2005

BAGATELLID

32 Uudiseid Eestist

MELOMAAN

36 Heliplaatide tutvustus

COLLAGE

39 Valik jaanuari muusikasündmusi

Intro 1/2006

Lihtne? – Vastupidi, keerukas ja vastuoluline. Teada-tuntud? – Kaugel sellest, tegelikult jätkuvalt salapärane ja avastamist ootav. Ära leierdatud? – Ehk tõesti, kui pidada silmas vaid tühist osa tema loomingust.

Võib juhtuda, et just nii olete sunnitud end kaitsma, kui otsustate teatud seltskonnas tunnistada, et olete kirklik Mozarti loominguga austaja. Ikka leidub keegi, kes leiab, et "klassik" on tiitel, millel pole heliloomingu kvaliteediga kuigi palju ühist ja et enamik klassikuid on "kaunite kunstide edetabelisse" sattunud mingitel kolmandajärgulistel põhjustel. Ja võib-olla neil ütlejail ongi õigus. Mõnikord. Harva...

Olen päris kindel, et kui saaks, loobuks nii mõnigi klassikuks kuulutatu sellest aust, et säästa oma teoseid pidevast ning sageli ükskõiksetest, maneerlikest tõlgendustest. Või unistab klassik salamisi mõnest sellisest kõrvapaarist, kes mingi ime läbi pole tema muusika "vaieldamatust tähtsusest" veel teadlik ning on valmis kuulma seda uut ja erakordset, mis kunagi oli vaimustanud ka helilooja kaasaegseid. Oleks tore mõelda, et aastal 2006, mil muusikaelu fookuses on kogu kultuuriloo üks "kuulsamaid" klassikuid Wolfgang Amadeus Mozart ning tema loodud helid kõlavad kogu maailma kontserdisaalides, kirikutes ja ooperilavadel, leidub selliseid kuulajaid, ja veelgi enam, selliseid muusikuid. Ning et 40. sümfoonia ja "Väikese öömuusika" asemel satub kontserdikavva või muusikasõbra plaadimisnasse ka näiteks 8. sümfoonia või mõni varane keelpillkvartett.

Sest parafraaseerides Nikolaus Harnoncourt'i: vaevalt võib kahelda selles, et Mozart on üks kõigi aegade suurimaid heliloojaid, kuid mida me tema loomingust õieti teame?

Kristina Kõrver

muusika

Peatoimetaja **Ia Remmel** ia@ema.edu.ee

Toimetaja **Kristina Kõrver** kristina@ema.edu.ee

Toimetaja **Mirjam Tally** mirjam@ema.edu.ee

Turundusjuht **Herje Tamm** herje@ema.edu.ee

Kujundajad **Tõnu & Ande Kaalep** tonu@ekspress.ee

Keeletoimetaja **Kulla Sisask**

Rahastaja EV Kultuuriministeerium

Ajakirja ilmumist toetab Eesti Kultuurkapital

Väljaandja SA Kultuurileht

Voorimehe 9, 10146 Tallinn

Toimetuse kolleegium: Eesti Muusikanõukogu juhatus

Toimetuse Rävalla pst 16, 10143 Tallinn, II korrus, B 214

Toimetuse telefon (0) 6675 788

Kodulehekülg: **muusika.kul.ee**

Trükitud Tallinna Raamatutrükikojas

Laki 26, 12915 Tallinn

ISSN 1406-9466

© Eesti Muusikanõukogu

Tellimine: AS Express Post

Maakri 23A, 10145 Tallinn

Tel 6662535, www.tellimine.ee

Tellimisindeks 00679

Otsekorraldus 21 krooni number

3 numbrit 69 krooni

6 numbrit 138 krooni

Aastatellimus 245 krooni

JASSI ZAHHAROV
FOTO HARRI ROSPU

EESTI
RAHVUSRAAMATUKOGU

Kasiino. Kes oleks võinud arvata, et Eesti esibariton kutsub isanda, kes teda selle ajakirja jaoks avama hakkab, kasiinosse. Teatavasti käib kasiinodes kõvasti kultuuriinimesi. Isegi neid, kellele ülesandeks ja kohustuseks antud kultuuri-tegijaid ülal pidada, aeg-ajalt nonde tengelpungaga täites. Aga mulle ei valmistanud kasiinosse sisenemine mingit meelehärmi, ma nimelt ei tee välja kuulujuttudest. Kasiinos käimine annab selleks kahjuks Eestis ikka veel põhjust. Portugalis aga mitte – sääl näiteks on kasiino kultuuriasutus ning hasartmängumajade omanikud korraldavad oma kasiinosaalides tippkontserte. Aga tolles Tallinna kasiinos saab päälegi väga hääd kohvi, eriti siis, kui ooperimaja puhvet remondi tõttu kinni.

Sinna ta istuma asus. Minu vastas oli esmapilgul otsekui kolm Jassi Zahharovit, sest tema tugitooli selja taga oli peegelsein, kust baritoni näha täpikäält kolme nurga alt. Hiljem selgus, et inimesena on tal palju enam tahke. Aga nüüd, kui Trimurti*, trooniv ja sädelev, nagu ooperilauljale omane. Isegi siis, kui sädelus mõ-

* hindu ikonograafias pilt või kuju kolmenäolisest jumalusest, kellel on peajumalate Šiva, Višnu ja Brahma palged

nikord läbi pisarate paistab.

Minu teadvusse jõudis Jassi Zahharov täiesti loomulikult mu lapsepõlves. No ta laulis ju juba siis. Ma laulsin siis ka. Aga päris teadlikult hakkasin teda ooperilauljana tähele panema siis, kui minu jaoks hakkas ooper elama. Sest vahepeal ei tundnud ma selle vastu huvi..

“Nabucco” kontrolltendus Estonia teatris oli mulle kohutav pettumus. Keegi saksa aadlivõsu Duisburgi krahvkonnast oli toodud Estoniasse Nabucco rolli laulma. Mine sa tea, kes ta siia tõi ja kas ta esitus üldse läbi kuulati, aga rolli ta laulda ei suutnud ja kontrolltendusel päämiselt markeeris. Ja esikal laulis õnneks Zahharov. Olin lummatud. Mitte ainult voolava ja puhta, naturaalse kantileeni pärast, vaid ka sellepärast, et laulja mängis, tegi rolli, väljendas, tal oli sõnumi edastamiseks tervelt suur seljakott vahendeid. Mitte ainult staatiline posäng, à la “nüüd ma teile laulan...” Ja sestap, pärast seda, kui tuld välkuvate silmega laulja end tugitoolis poolprofüli asetas, küsisin:

SOOLO

BARITON, KES TENOREID

JAAN J. LEPPIK
BNSi ajakirjanik

FOTO HARRI ROSPU

NOORPÕLVES KUULAS

Kas sa võiksid olla ka puhtalt draamanäitleja sõnateatris?

Selgitasin lauljale oma küsimuse tagamaad, sest olen teda näinud ooperis mängimas draamanäitleja nõtkusega. Nii, et män-gulus ei mõjuta laulu puhtust ja intonatsiooni. Muide, pean Zahharovit vaieldamatult kõige dramaatilisemaks, nõtkemaks ning näitlevamaks ooperilauljaks.

Hahh...*(Laulja vilksab kuhugi kaugusse vaadata.)* Draama mulle meeldib. Ma ei tea, kas just päris nii otse. Aga ma olen ju sõnatarolle teinud, alles hiljuti oli üks. Satuksin draama- või sõnateatrisse, hakkaksin arenema ja mine tea, jõuaksingi milleni-gi välja.

Laulja pöörab end ühtäkki otseks ja vaatab mulle sügavalt silma sisse. Ta on otsustava ilmega, kahel pool tema jõulist keha troonivad kunstpuud kaunite roheliste plastiklehtedega, aga Zahharov on seda ehedam.

Milline on olnud suurim hirm laval?

Jassi Zahharov on kõva žestikuleeriija, käed teevad nähtamatuid ornamente, mida taipab ainult see, kes neid ise teeb. Zahharov on ka intervjueeritavana enam kui inimene – ta on näitleja ning sestap liigub miim ja keha vahetab istepoose.

Hirmu? Hirmu ei tohi tunda. Hirmu ei ole ma kunagi tundnud. Närvilisust vahest küll, aga see ei ole ju hirm! Sa pead lava armastama, kui oled laulja. Lava peab armastama, aga samas mitte vulgaarse armastusega. Lava vastu peab olema aukartus. Ma näen tihti parajat valskust, kui keegi ütleb, et ta on otsekui lavale sündinud. See ei käi nii, sest sellise suhtumisega aukartust ei ole. Lava ei tohi kunagi kuritarvitada, sest seda tehes oleks näitleja langus kiire. Lava vastu peab alati jääma respekt.

Pärast teist küsimust toob laulja mahla, sest kohv, nagu ta ütles, "on tõkat". Aga mulle passis see kohv küll, lõi silma õhtukaamoses erksalt vidukile.

Mis on olnud laval suurim pettumus?

Pettumus... *(Mõtleb, kaeb jälle kuhugi kaugusesse.)* See on siis, kui etendus ei lähe käima, tee, mis tahad. Seda juhtub mõnikord ikka. Mitte, et laval juhtuks midagi erilist või suurt ja kahetsusväärset. Ei. Lihtsalt mõnikord ei lähe tükk käima – lihtsalt mitte midagi ei ole.

Milline on olnud suurim rõõm laval?

Zahharovi silmad muutuvad kirkaks ja entusiastlikuks ning täpselt sellise vaatega ta küsimusele ka vastab.

See on siis, kui kõik, absoluutselt kõik asjad laval klapiivad. Neid asju, mis peavad kokku jooksuma, võid ju suuresti ühe käe sõrmedel üles lugeda: laul, orkester, publik, lavastus, koor. See toimub siis, kui kõik, mida sa oled mõtteviisil valmis pannud, tuleb välja. Muuseas, seda juhtub väga harva.

Pea tunnustama, et Jassi Zahharov ei ole kergesti intervjueritav persoon. Et tabada laulja mõttekäiku just nii, nagu ta seda näeb, on ilmatu raske, sest Zahharov mõtleb mitu sammu ette – tal on selge perspektiivinägemine. Ja nõnda küsib ta endalt küsimuse, vastates sellele, aga siis juba valjult. Ja see võib viia nüanssideni, mis teeksid intervjuu keeruliseks. Soovitan parem Zahharoviga tête-à-tête juttu puhuda. Uskuge mind, kulub ära.

Mida oleksid tahtnud teha teisiti, kui oleks võimalik aega tagasi pöörata?

Väga raske küsimus. Palju peaks tegema teisiti. Äkki hakka arstiks? Võib-olla oleks just arsti elukutse selline, mida ma oleksin pidanud õppima. Tead, hing tõmbab vahest: arst, arst, arst. Kõige enam meeldiks mulle omavahenditest lastekodu pidada. Aga – ma olen ju vaene kui kirikurott. Mida ma teha saan? Selle unistuse puhul olen ma täiesti abitu. Oleksin veel noorem mees...Aga minu eas midagi sellist ette võtta – kui kõik kulub lihtsalt igapäevaeluks ära ja miskit üle ei jää – ei oleks vist mõistlik?

Mida väärtustad kõige rohkem?

Tundukse, et laulja ootas seda küsimust, sest vastus tuli vilkalt kui kimalase lend.

Kõiki üldinimlikke väärtusi. Ma väärtustan kõike seda, mis ühiskonnas on puudu, ent peaks seal olema. Mis see oleks? Kindlasti ausus. Väärikus. See, mis loob inimese olemuse. Vene keeles on selle kohta hea sõna kasutusel – "porjadotšnost". Ja halastus ning sõbralikkus. Kõik need omadused, mille järgi inimesed oleksid julged midagi elus ette võtma.

Eestis metseenlust eriti ei praktiseerita. Aga kui sulle nüüd mõni metseen eraldaks miljon krooni loominguliseks enesetäiendamiseks, mida siis laulja selle summaga teeks?

No mida ta saab selle rahaga teha? Palju. Kindlasti ennast vaimset täiendada. Ta läheb maailma ja harib ennast kuulates. Ma kuulaksin ja õpiksin. Kuulamine on ülitähtis. Oskus kuulata on hea ning veel parem, kui saab palju erinevaid lauljaid kuulata. Ka võiksid olla õpingud.

Kui palju on lava seganud neid asju ja samme, mida oleksid tahtnud teha, millest oled unistanud?

See sõltub lavastajast. Häid lavastajaid on ikka väga vähe. Oh, kui oleks häid lavastajaid, kes satuksid mu teele...

Zahharovi pale annab üheselt mõistetava signaali – unistab. Näiteks Mikk Mikiver.

Kas Mikiver on hää ooperilavastaja, ta ju pigem sõnateatri mentor?

Oo jaa, Mikiver on väga hea ooperilavastaja. Ma väga sooviksin temaga koos kunagi midagi teha. Ehk see veel tuleb.

Oled öelnud seoses Vanemuisesse naasmisega, et ei põleta sildu, aga milliste sammude puhul elus oled valmis silla põletama?

No mille puhul? Kui on head inimesed, siis ei põleta ju sildu.

Zahharov võtab sisse kunstnikuoleku ning maalib käte-ga pilte või siis osutab, aga otseku tahtes näidata, mis peitub Vanemuise teatris tegelikult.

Vanemuise järele on mul nostalgia – oli see ju mu noorusaja teater ning teate isegi noorusajal kogetu väärtust. Sildu põletada Vanemuise puhul ma ei saa hoolimata sellest, et tõenäoliselt on Vanemuine praegu hoopis muud, kui ajal, mil mina seal töötasin. Vanemuise seinad ja lava... Aga mille puhul tuleks sillad põletada – need on ebaolulised asjad.

Mille järele igatsed, kui sa mõtled tagasi Vanemuise aegadele?

Laulja käed ei lakka kujutamast Vanemuise interjööri, tehes vahepääl tõenäoliselt kummarduse ka eksterjööri.

Kui ma vaatan Vanemuise teatri euroremonditud seinu, näen ma nende taga ikka veel neid tuttavaid seinu, mille vahel

Vabaõhukontserdi õdus atmosfäär.

FOTO SCANPIX

olen teinud oma esimesed rollid. Remont ei varja minu jaoks Vanemuist, mida ma ise näen. Käisin hiljuti Vanemuises ning läksin lavale. Seisin seal laval ning nuusutasin seda õhku, mis annab Vanemuise lavale ainukordsuse. Jah, ma hingasin endasse seda lavaõhku ja mul oli kohutavalt hea olla. Ja siis tuli üks tädi, kes mind tõenäoliselt ei tundnud, ning küsis: “Mida te siin teete?” Vastasin, et tahan natuke aega siin lava vaadata. Tä lasi sellel siis sündida.

Mida pead rolli loomisel kõige tähtsamaks?

Kõige esimene asi on materjali tundmine, ja mitte lihtsalt tundmine. Pead seda valdama. Pead tundma õppima tausta, et avardada oma teadmisi ühe või teise ooperi kohta. Kunagi ütles Jevgeni Nesterenko, kellega ma Moskvas ka koos olen laulnud, et “nado mnogo znat, tštobõ na stsene horošo tšuvstvovat” (“peab palju teadma, tundmaks end laval hästi”).

Mis rolli oleksid tahtnud esitada, aga pole olnud võimalust, sest Estonia lava on liiga väike?

Jassi Zahharovi pilk teeb ülevaatliku tiiru meid ümbritsevas, otsekuu kombates ruumi. “Temas võis tärgata lavastaja,” mõtlesin, ent sellesisulist küsimust siiski ei esitanud.

Estonia on küll väike, aga selle lavale võib kõike ära mahutada. Ka väikesel laval on võimalik asju suureks teha. Kõik sõltub lavastusest. Mulle meeldib õhk, avarus, lavaruum, kus saab

palju liikuda. Kõike saab aga teha ka väikesel laval. Mul ei ole sellist probleemi veel olnud, et lava väikeseks jääks.

Siis rääkisin talle seigast Riia ooperiteatris, kus Estoniat tiku-karbi-ooperiks kutsuti, et noh, sellest ka lava väiksuse küsimus, näiteks selle suhe Verdi suurte ooperitega.

Eestis on meil hoopis teine probleem. Suurte ooperite jaoks napib hääli, ei ole neid, kes selle ära laulaksid. Pigem on probleem selles.

Kes on olnud sinu kõrval laval nii, et pannud imetlusest ohkama? Partneri professionaalsus laulus ja tema rollitäitmine?

Neid on olnud küll. Minuga on nii, et kui lavapartner on hea proff, siis tekib ilmtingimata laval võistlusmoment. Ning sellest hetkest alates hakkab kõik hoopis teistmoodi kõlama. On mitmeid partnereid, kes on sundinud mind pingutama ja paremini püüdma. Selline tunne on olnud “Othellos”, “Nabuccos” ja “Aidas” niisamuti. Partner stimuleerib, vedru läheb pingule ja aur koguneb potikaane alla. Ning kui seda auru on saanud piisavalt palju ning potikaas ära võtta, siis võib midagi võimsat tulla.

Ooperis voolavad tihti veri või pisarad. Millal nutab Zahharov ja miks?

Õeldakse nii, et laval ise kunagi nutta ei tohi. Tegelikult ongi see, kes laval nutma puhkeb, halb artist. Publik võib aga ala-

ti nutta. Kui laulja esitab oma rolli veenvalt, siis on pisarad kohased. Näitleja emotsioonid peavad olema lastud läbi aju, siis hakkavad need ka kandma. Vastasel juhul muutub kõik koomiliseks.

Milline on hää laulja? Milline on hää bariton?

Ei oska öelda. Arvan, et vahest see, kes valdab instrumenti, muusikat ja sõna. Selline laulja, kes on iseenda vastu aus ning kes ei vaheta oma annet peenrahaks.

Hea laulja peab olema kaastundlik, olema alati valmis andma, sest see on kõige tähtsam. Ta peab olema helde ja üllas. Ihnusko ei sobi lauljaks.

Mis on sinu arvates lauljakoolituse põhialused?

Ma olen õppinud ju välismaal, mitte Eestis. Minu arvates laulmist päris lõpuni õpetada ei saagi. Laulmine on ju ikka otsimine, see on oma hääle ja oma suhte otsimine. Lauluõpingutel on tähtis hästi palju näha ja kuulda.

Laulja ei hakka kedagi kergelt imiteerima siis, kui ta kohe õpingute alguses saab iseenda hääle kohta tugeva teadmise. Varem või hiljem pääseb laulja isikupära nii või teisiti mõjule ja ei pea kartma, kui see hiljem esile tuleb.

Inimesed näevad tihtipeale ennast teatris, aga peaksid nägema pigem teatrit endas.

Oled osalenud Rannapi, sümfoonilise Ruja projektides, see viib progressiivse rocki aega. Missugust muusikat kuulad päälle ooperi ja mis on läbi aegade lemmikbänd?

Mulle meeldib koos Rannapiga musitseerida, see annab mulle meeletut rahuldust. Rannap on ju nii ekspressiivne! On väga meeldiv, kui saad ennast täiesti välja elada, sest just siis tekib eriline säde. Kahe temperamendi vahel tekib heas koostöös alati laeng.

Aga ma olen oma elu jooksul igasugust muusikat kuulanud. Ei, lemmikbändi ei ole.

Vaatab kavalalt küsitlejale otsa, siis paremale-vasakule, et keegi ei kuuleks – nagu oleks tegu lausa suure saladuse avaldamisega.

Tead, mulle meeldis hirmsasti noorpõlves tenoreid kuulata, *bel canto* meistreid!

Jalutab silmadega sinna-tänna sammudes ja sõnab harda häälega.

Ja Georg Ots... Milline selge näide sõna ja muusika omavahelisest suhtest! Milline täpsus, milline musikaalsus! Georg Ots – kuidas ta laulis. Kuidas ta laulis eesti keeles, kuidas ta laulis vene keeles!

Kuninglikke ja aadellikke rolle on ooperis baritonile palju. Kui Jassi Zahharov oleks praegu Eesti kuningas, siis milline oleks tema esimene päevakäsk?

Laulja itsitab mõnuga.

Jah, ongi palju. Ah, et mida ma käsiksin? Et inimesed oleksid nagu Apelsinimaal. Et nad tantsiks ja laulaksid ja oleksid rõõmsad. Sest selle negatiivse, mida meie ümber nii palju on, selle lõpetaks küll ära. Punktipealt lõpetaks, päevapealt, tunnipealt. Jah, tunnipealt.

Meil kõigil on ju tihti halb, peaks olema aga hoopis väga hea. Milleks me üksteisega nägeleme – loogem parem ilu enda ümber. See on kaunis tegevus.

Kuninglikus hiilguses Verdi "Nabuccos".
FOTO HARRI ROSPU

Jassi ja laululapsed.
FOTO PM/SCANPIX

* Rostropovitš *versus* Moskva Suur Teater *

Kahe kodumaaga virtuoosid Maša Diatšenko ja Lang Lang * Mozarti elutöö saja seitsmekümnel CDI müüdi läbi kahe nädalaga

• Moskva kontserdielust kaua eemal olnud Mstislav Rostropovitš pidanuks 6. detsembril juhutama Suures Teatris Prokofjevi ooperit "Sõda ja rahu". Pidanuks, aga ei juhatanud, sest "Sõda ja rahu" võeti mängukavast maha, Rostropovitš ja Suur Teater olevat pressi sõnul aga nugade peal. Nädalapäevad enne esietendust, kui piletite eelmüük oli juba hoogsalt alanud, teatas Rostropovitš, et pole nõus pooltoorest etendust välja tooma. Vene ajakirjanduse sõnul nurjus koostöö proovide vähesuse ja nende väheste proovide jooksul pidevalt vahelduva orkestrikoosseisu tõttu. Teatri juhtkond põhjendab arusaamatusi päris kodu remondi, võõra lava ja ruumikitsikusega, "kehadest" koosneva orkestri taga olevat aga muusikute ülihõivatus – äraelamise nimel tuleb pillimeestel tegutseda mitmel rindel korraga. Kuna maestro sagedased vihapursked olevat proovides muutnud õhkkonna äärmiselt pinevaks, siis reageerisid lauljad ja orkestrandid Rostropovitši ei-sõnale "kergendusohkega".

• 6. detsembril viiuldas Genovas Paganini majamuuseumis üheteistkümneaastane Maša Diatšenko. Roomas sündinud, ent ukraina päritolu Maša astus Genovas üles kohaliku konservatooriumi külalisena ning barbilikule tirtsule oli see ühtekokku juba 310. kontsert. Hämmastav küll, aga lapse esinemised on tõepoolest kõik kokku arvatud ja ajakirjandus näib arvudest tuge ja talendile kinnitust otsivat. Kui võõrik arvepidamine kõrvale jätta ja üksnes talendile keskenduda, siis viimast on tüdrukule kuhjaga kaasa antud. Pillimänguga alustas Maša nelja-aastaselt, esmalt innustus ta võrdsele nii klaveri- kui ka viiulimängust. Peagi võitis aga salapärase geenidesse talletatu ning tüdrukust sai sada kaheksakümmend aastat kestnud peretraditsiooni jätkaja – Maša on seitsmenda põlve viiuldaja. Tüdruku algõpetuse juures andsid tooni isa-ema

ning paari-kolmeliikmeline toetajakond, kes hoolitses võrsuva ande teoreetilise pagasi kujundamise eest. Too hämmastava mängukindluse ja avalis potentsiaaliga üheteistkümneaastane tüdruk on jõudnud osaleda kümnekonnal konkursil (ka täiskasvanute vanuseklassis), üldjuhul on ta võistlustulest väljunud preemia või laureaadiitliga ning eakate meistrite harda vaimustuse saatel. Mõistagi kuulub linalakk Mašake nende lapstärkede pikka rivi, kes kõik käisid oma jumalikkude annet demonstreerimas Vatikanis, kadunud Johannes Paulus II ning ergavais punamütsides kõrgvaimulike ees. Maša ülitihe esinemisgraafik on geograafiliselt vaheldusrikas, ta viiulimängu on kuulnud

Imelaps Maša Diatšenko on juba seitsmenda põlve viiuldaja.

FOTO INTERNETIST

peaaegu kõikjal üle Itaalia ning kui kasutada karjäärikirjelduste tüüpväljendit, siis "on sagedased kontserdireisid viinud teda ka raja taha". Noore muusiku repertuaari kuuluvad Bruchi, Wieniawski, Mendelssohni, Paganini (1. ja 2.), Bachi, Mozarti, Sibeliuse kontserdid ja ta on salvestanud kaks CD-d.

• Kahte kodumaad (Hiinat ja Ameerika Ühendriike) esindab ka Lang Lang (s 1982), Shenyangis ja Philadelphias sirgunud pianist, kelle nimi tähendab hiina keeles "briljantne". Laiem publik sai Lang Langi fenomenist aimu 1999. aastal, Ravinia festivali "Sajandigalal", kui ta Isaac Sterni soovitusel kutsuti kiirkorras asendama viimasel hetkel haigestunud André Watts. Niimoodi asenduskorras suurte sekka pääsenud Lang Lang mängis toona Tšaikovski Esimest klaverikontserti; kaks aastat hiljem debüteeris ta Carnegie Hallis Juri Temirkanovi taktikepi all; kuuldavasti on ta ainus hiina pianist, keda on solistiks värvanud nii Ühendriikide sümfooniaorkestrite esiviisik kui ka Berliini ja Viini filharmonikud. Algaval hooajal astub Lang Lang ka La Scala lavale: dirigent Riccardo Chailly juhatusel mängib ta 8. mail Rahmaninovi Teist klaverikontserti, mis Deutsche Grammophoni firmamärgi all (ja Valeri Gergijevi juhatajana) ehib juba mõnda aega plaadilette. Jaanuaris tuleb Lang Langil välja uus "Memory"-nimeline album, mis näikse viitavat kes teab kui pikale muusikuteele; kõlavad Schumann ja Chopin – heliloojad, kelle loomingu ta kõrvuti Beethoveni, Debussy ja Tšaikovskiga on lapsest saadik ammutanud koolitarkust; samuti ka Mozart, kelle tööde kallal vusserdamise pärast ta kunagi klaveritunnist välja löödi. Klaveriklahve puudutas Lang Lang esmakordselt kaheaastaselt, õpingutega alustas kolmeselt; esmalt juhendas teda rahvamuusikust isa. Hiljem on nad koos esi-

Pianist Lang Lang tunneb ennast klaveri taga nagu kala vees.

FOTO REUTERS

nenud Carnegie Hallis ning andnud hiina traditsioonilisest muusikast välja ka DVD. Teadmine, et temast saab pianist, jõudis Lang Langile päralt viieaastaselt, kui ta kaheksasajale inimesele esinedes olevat end tundnud nagu kala vees. Praegu nimetab Lang Lang klaverit “oma keha pikenduseks”. Kas ühel hiinlasel on raske kohaneda lääneliku muusikakultuuriga? Lang Langi meelest sõltub kohanemise võime eeskätt andekusest. Tiptasemel klaverimängus, kus konkureerimas eri koolkondade arusaamad, osutub tema arvates määravaks kaunis klahvipuude. Lang Lang peab end romantikuks, kuid lisab, et ta pole tõsimeelne ega unusta ära, et “on noor”. Vaba aega sisustab ta lauatenise ja jalgpalliga, lahutades ühtlasi meelt kinos, näitusesaalides ja diskodel. Kuna Deutsche Grammophon nägi viie aasta peale sõlmitud salvestuslepingu allkirjastamisel Lang Langis interpreeti, kes perspektiivis peaks noori klassika juurde meelitama, siis leiavad reklaamartiklis-intervjuudes tavaliselt märkimist ka

seada laadi poolpropagandistlikud tõigad, et kõnealune noormees “ei joo ega suitseta” (kusjuures mitte tervisliku eluviisi huvides, vaid lihtsalt seepärast, et kumbki harrastus talle ei meeldi) ning “kannab üksnes Versace ja Armani moemajade nõelasilmast tulnut”. Jutukas ja naeruhimuline Lang Lang, kelle välises olekus pole jälgegi tollest jäisest reserveeritusest, mis levinud eelarvamuse kohaselt kuulub idamaalase käitumismaneeri juurde, on veendunud, et läänemaailma noored peavad klassikalist muusikat millekski iganenuks, ajast ja arust nähtuseks, hiinlastele olevat Euroopa kunstipärane aga erakordselt huvipakkuv valdkond ning kunstnikurjääri nimel rügavat umbkaudu viis miljonit noort hiinlast.

- Detsembri algul rabas Prantsusmaa plaaditurgu võõrfirma Brilliant Classics. Vahetult Mozarti 250. sünniaastapäeva eel paisati lettidele kakskümmend tuhat saja seitsmekümnest CDst koosnevat paketti hinnaga sada eurot – suur-

vaimu loomingu koguväljaanne. Turustamisprobleemid jäid kompanii Abeille Musique'i lahendada. Usina meelilase kombel sumistas too tootele reklaami ja toimetab geniaalsed kohvrid nesterikkaisse paigusse, aegsasti välja peilitud punktidesse, kus tuure koguva kaubandusjõulu ärevuses trummeldas inimestel kõrvus vaid: “osta-osta-osta!” Esmatrükk müüdi läbi mõne nädalaga ning nõudmine osutus sedavõrd suureks, et detsembri keskel toodi välja teine, sedapuhku kolmekümnetuhandeline sats Mozarti-kohvreid.

- Oktoobri lõpul Kanadas toimunud kontserditurnee aegu palus kakskümmend Kuuba Rahvuskoori liiget poliitilist varjupaika (ühtekokku on kooris nelikümmend lauljat). Kanada-Kuuba kultuuriühingu presidendil Ismail Zambal ei jäänud seepeale muud üle, kui kontserdireis “põgenemise tõttu” katkestada. Kuuba Rahvuskoor tegutseb 1959. aastast, selle asutas Ernesto Che Guevara.

Tartu III orelimuusika päevad

REIN KALMUS

EMTA kirikumuusika eriala üliõpilane

Ajaloo on olnud aegu, mil suurimaks ja kättesaadavamaks muusikaelamuse pakkujaks oli orel, pillide kuningas. Tänapäev on orelit tõrjunud perifeeriasse. Küllap seetõttu, et orel on jäänud valdavalt kiriku instrumentiks ja sekulariseerunud ühiskonna huvid on mujal. Ka nõuab orelimuusika pisut erilisemat vaimsust, mida tabavalt ilmestavad Aleksander Suumani luuleread:

Üks näitsik tuli mulle külla
ja raadiost tuli Bach.
Näitsik ütles: "Mina tahan
muusikat kuulata kah!"

Kruttis nuppusid. Mis sa teed
nääpsukese-narrikesega!
Polnud ta rahul Bachiga,
tahtis poissi kitarrikesega.

Meenus metsloomade jooksuaeg,
seda kihku ja kaiku ja kisa!
Bach enne tööd klavessiini ees
palus põlvili taevaisa.

Mõned aastad tagasi võttis Tartu Peetri kogudus ette seda sügavamalt vaimsust pisut kasvatada ja pakkus linnarahvale välja orelimuusika päevad. Praeguseks on sellest saanud juba väike traditsioon, tänava toimuvad need juba kolmandat korda. Kui kahel eelmisel korral püüti hakkama saada omal jõul, siis nüüd oli öla alla pannud ka Eesti Kontsert. Toetajate hulgas olid veel Tartu Kultuurkapital, Tartu Linnavalitsus ja Lüneburgi Michaeli kiriku kogudus. Koostöö õigustas end igati. Üritus oli hästi korraldatud, tagatud oli korralik reklaam ja see suurendas märgatavalt publiku huvi.

Kolmandate orelimuusika päevade raames toimus viis kontserti ja orelimängijate meistrikursus. Meistrikursust juhendas professor Peter van Dijk Hollandist, kes on õppinud orelit, klavessiini, kirikumuusikat ja muusikateooriat Utrechti ja Amsterdami konservatooriumis. Elleri-nimelises Tartu muusikakoolis toimunud meistrikursusel käsitles Peter van Dijk Bachi väikesi koraalipre-

Orelimuusika päevade külaline, professor Peter van Dijk juhendamas EMTA orelieriala õpilast Gustav-Leo Kiviranda.
FOTO GULNARA BARAMBAJEVA

Andres Uibo – Tartu orelimuusika päevade eestvedaja.
FOTO EESTI KONTSERDI ARHIIVIST

lүүde kogumikust "Orgelbüchlein" ja Georg Muffati teost "Apparatus musicus organisticus". Kuulajad-õppijad olid põhiliselt Muusikaakadeemiast ja Elleri-nimelisest Tartu muusikakoolist. Peter van Dijk rääkis mõlema teose ajaloolisest taustast, Bachi koraaliprelüüdides kasutatud muusikaliste kujundite tihedast seotusest koraalitekstidega ja andis spetsiifilisi näpunäiteid nimetatud teoste muusikalise kujundamise ja oreliregistrite valiku kohta. Professori sügavad teadmised ning soe ja sõbralik suhtlemismaneer äratasid soovi teda tulevikus taas Eestis esinemas näha.

Orelipäevade avakontsert toimus Tartu Peetri kirikus. Kiriku oreli on valmistanud Tartu meister W. Müllerverstedt 1890. aastal ja tal on 23 registrit. Andres Uibo, kes oli ka muusikapäevade kunstiline juht, esitas valiku Bachi koraaliprelüüdi ja Hortus Musicusega oma teose "Apocalypsis Symphony". Idee luua neljaosaline liturgiline sümfonia kasvas välja oreliteostest "Then I saw...", millega Uibo pälvis uute orelikompositsioonide konkursil 2003. aastal esikoha. Hiljem lisas Uibo esimesele osale veel kolm, võttes aluseks tekstid Johannese ilmutusraamatu 21. peatükist. "Apocalypsis Symphony" moodustas mõjuva terviku orelitõsidsusest, vanamuusika originaalpillide värvikusest ja eri ajastute helikeele dialogist.

Järgmine kontsert toimus Tartu Jaani kirikus, mis on kujunemas nii Tartu küllaliste kui ka linlaste endi jaoks üheks meeliskontserdipaigaks. Müüride ajalukku ulatuv hõng loob kutsuva miljöö, et ikka ja jälle sisse astuda. Peab aga kohe tunnistama, et neobarokne kooriorel oma 11 registriga, mis saadi annetuseks Saksamaa Põhja-Elbe kirikult, on kiriku suuruse ja akustiliste võimaluste jaoks väike. Seda enam jääb oodata tulevikuplaanide täitumist, uue suure prantsuse dispositsiooniga orelit valmimist, mida kirikus reklaamib vastav stend. Kontserdil astusid üles Vanemuise kontserdimaja organist ja Tartu Elleri-nimelise muusikakooli õppejõud Urmas Taniloo ning EMA I kursuse üliõpilane Indrek Leivategija (tšello). On hea, kui igas suuremas linnas leidub oma erialale fanaatiliselt pühendunud inimesi, kes kannab hoolt oma eriala propageerimise ja järelkasvu eest. Tartus on Urmas Taniloo näol selline muusik olemas. Indrek Leivategija on musikaalne, hea tehnikaga ja hea esinemisnärviga noor tšellist. Kava oli koostatud 17.–18.

sajandi heliloojate teostest. Kontsert lõpetes kolme palaga eesti heliloojatelt, mille hulgas oli ka Andres Uibo teose "Bach peeglis" orelile ja tšellole esiettekanne. Liturgilise sümfoniaga samal lainel kirjutatud loos oli oskuslikult kasutatud tsiitaate Bachi loomingust, mis viisid sisekaemusliku mõtiskluse efektse kulminatsioonini.

Kolmas orelimuusika päevade kontsert toimus Pauluse kirikus. Seal on kasutusel USAs valmistatud digitaalorel Rodgers 905, millel on 45 tavalist ja 22 palletil abil valitavat registrit. Orelivilede ruumilist paigutust matkitakse kaheksa kõlari abil, millest igaüks annab edasi just temale määratud vilede helisid. Kontsert oli seotud itaalia režissööri Giulio Antamoro tummfilmiga "Kristus" (1917), mille saatemuusika kõlas Toomas Trassilt ja Vox Clamantiselt. Toomas Trass on kahtlemata käesoleva aja parim oreliprovisaator Eestis, kes valdab võrdset hästi eri aegade stiile. Illustreerides improviseerimise ekraniil toimuvat, kasutas organist nüüdismuusikale omaseid väljendusvahendeid. Samuti kasutas ta ka osi Olivier Messiaeni teostest, mis improviseerimise põnevalt ühte sulasid. Olulise panuse kontserdi õnnestumisse andis ka Vox Clamantis Jaan-Eik Tulve juhatusel, kes esitas filmi sündmustikuga haakuvaid gregooriuse laule harjumuspäraselt heal tasemel. Võis kogeda, kui hästi on võimalik ühendada erinevate kunstiliikide väljendusvahendid ja erinevate aegade stiilid ning luua suurepärase ja elamuslik tervik.

Eelviimane kontsert ja ühtlasi viimane orelikontsert toimus taas Peetri kirikus. See algas elutarga tõdemusega, et tegijal juhtub mõndagi: eelmisel õhtul oli üles öelnud mootor, mis orelile vajaliku õhu tagab. Loomulikult polnud võimalik nii lühikese ajaga purunenud jõuallikat vahetada, kuid kontserdi korraldajad leidsid neli noort meest, kes juhtunu kiuste orelile õhu sisse tallasid, nii nagu seda tehti vanasti. Ja tulemus kujunes selletõttu eeldatust veel paremaks originaalile hästi vastava pehme orelitambri tõttu, mis oli pillile omane Bachi ja tema kaas-aegsete ajal.

Professor Peter van Dijk esitas 21 koraaliprelüüdi J. S. Bachi teosest "Orgelbüchlein", Fantaasia ja fuuga c-moll ning mitmeid koraaliprelüüdi J. S. Bachi kaas-aegsetelt heliloojatelt. Organist mängis kuidagi lihtsalt ja vabalt, kõik

arenguliinid erinevates hääldes olid hästi jälgitavad. Lisaks sellele huvitavad registrivalikud ja juba eespool nimetatud "pehmest tuulest" tingitud õrnem tämber, mis kõik kokku andsid meeldejääva elamuse. Soe aplaus nii küllalisorganistile kui ka neljale "tuuletallajast" noormehele oli igati teenitud.

Tartu III orelimuusika päevade lõppkontsert toimus Vanemuise kontserdimajas. Solistide, Tallinna Poistekoori ja ERSO esituses kanti ette Mozarti "Leinamuusika" ja Salieri Reekviem c-moll. Dirigendipuldil oli noor ja talendikas Risto Joost. Kava oli huvitav, sest läbi aegade on muusikaajaloo tundides esitatud legende Mozarti ja Salieri oletatavast vastasseisust. Kui palju ja kas üldse seda rivaalitsemist oli, on omaette küsimus. Küll aga on Mozartit alati eelistatud Salierile. Kontserdil oli põgus võimalus neid kahte omavahel võrrelda ja peab tunnistama, et Salieri ei jäädud Mozartile alla. Mozarti muusikas on ehk rohkem sära, kuid tema suurusele aitab selgesti kaasa suurem tunnus. Tema nimi n-õ müüb paremini. Kuulates aga Salierit, oli võimalus tõdeda, et seegi on tõeliselt hea muusika. Selles on häid tehnilisi leide ja sügavat sisu. Ka esitus oli kõigi osaliste puhul täiesti nauditav.

Siiski jäi lõppkontserdiga seoses midagi südamele. Orelimuusika päevadele oli see küll suurejooneline lõpetus, kuid tegemist oli ju orelimuusika päevadega. Jõhvi, Tallinna ja Pärnu kõrval oleks see Tartus niikuinii toimunud. Vanemuise kontserdimaja orel jäi seekord kahjuks kuulmata...

Aga ehk ei peaks praegu liiga palju ette ruttama. Olid need ju esimesed orelimuusika päevad Tartus koostöös Eesti Kontserdiga ja korralduslik areng on silmanähtav. Tänuõnad kõigile asjaosalistele kordaläinud suurürituse eest. Jäägu korraldajatele järgmisteks kordadeks arenguruumi ja võimalust latti veelgi kergitada, kuulajatele aga võimalus vaimu kosutada ja arendada.

Meie aja misjonärid

MARIA MÖLDER
muusikateadlane

Novembris astus Eesti Rahvusmeeskoor lavale koos ansamblitega Improloo, Vox Clamantis ja Weekend Guitar Trio, et esitada kontsertprogramm "Misjonärid", mis kandis Robert Jürjendali teose järgi alapealkirja "Meie aja paradoks". Kokku oli kavas neli esiettekannet, Jürjendali, Eespere, Kõrvitsa ja Marguste sulest. Ants Sootsi dirigeeritava kontserdi pealkiri ja eelutuvustus rõhustas ühiskonnakriitilisele aspektile ning juba esimene teos tõestas, et kooril on tösi taga. Kaks osa Veljo Tormise "Bulgaaria triptühnonist" olid esitatud sãraga, millist oskab sũgavasisuliselt paatosega koorieepostes esile manada vaid Rahvusmeeskoor.

Üheks tõmbenumbriks oligi kahtlemata Robert Jürjendali dalai-laamale pũhendatud teose "The Paradox of Our Age" ehk "Meie aja paradoks" esiettekannet, milles koondasid oma jõud Weekend Guitar Trio, vokaalansambel Improloo ja Rahvusmeeskoor. Tegemist oli pretensioonikat sõnumit kandva suurteosega, mis tõestas kõnekalt, et vokaalmuusika loomise peen kunst võib instrumentaalselt mõtlevalle heliloojale kãttesaamatuks jääda. Kavalehelt lugedes mõjus ajakirjast Resurgence pärinev tekst vaat et kogu inimesistsentsi küsimuste pundart hõlma-va geniaalsusena, millel oleks potentsiaali saada suurepäraseks teoseks. Kuid sõnad ei sulandunud muusikasse loomulikult ja kesist tulemust sũvendas veelgi koori puine inglise keele hããldus. Kes teab, võib-olla oleks tõlge eesti heliloojat paremini inspireerinud. Kahju, et kooripartiis ei olnud õhtki meeldejããvat vormelit ega konkreetse teksti peal lauldavat äratuntavat teemat. See kõik viis lausa mõttele, et äkki oleks Weekend Guitar Trio ja Improloo ka "taustalauljateta" hakkama saanud, kuna mõlema ansambli tugevaim kõlg ongi improviseerimine, koorilt eeldaks aga vokaliisist enamat.

Et kontsert "Misjonärid" jãtkus René Eespere teosega "Loits ja palve", siis oli kontrast tekstiga õumber kãimise poolest eriti tugev. Eespere oli sũnteesinud Henriku Liivimaa kroonika ladinakeelset tekstil põhineva vokaalansambli par-

tii, mida esitas Vox Clamantis, omaenda eestikeelsete sõnadega, mille kandis ette Rahvusmeeskoor. Idee liita kaks niivõrd erinevat maailma on juba iseenesest midagi vããrt, kuid õhendavaid elemente oli vããhevõitu – klaveripartiis ajas ka justkui oma rida. Teos kaotas eksperimenteerimisjanu tõttu osa oma vããrtusest, kuna neid partiisid võiks hoopis paremini jããgida ja tõepoolest nautida eraldi.

Esiettekannete hulgas oli kõige vããhem õllatusi varuks Tõnu Kõrvitsal, kelle "Laulud vihmast ja tuulest" jããttis tema kãekirjale omaselt õlimalt viimistleitud võlumaailma mulje. Kõrvits oli meeskoorile lisanud mitmesuguseid lõõkpõlle – vihmapuu, maraka, tamburiini ja bambusest tuulekellad. Eriti hããsti sobisid meie laiuskraadi kliimat muusika keelde tõlki-va vihmapuu ja bambusest tuulekellad, samuti oli helilooja leidnud vããga nupuka viisi imiteerida kooripartiis tuulesosinat. Kui partituur oleks vããhem nõudlik, võiks tããiesti kindlalt vããita, et sellest kujuneb meeskoori klassika.

Anti Marguste kooripoeem "Jalutus-kãik Tallinna raekotta" lisas õhtule showelementi, kui raehããrraks riietatud solist Mareks Lobe efektselt koori seast esile tungis ning suursuguse, pisut ahvardava

sammuga publiku poole suundus. Ilma sellise äratusega olekski teos ise veidi magedaks jããnud – kaua sa ikka igasuguse illustratsioonita raekoja kambrite nimetusi kuulad. Raekoja ruumide loetelu oli see, mis tekstist esile kerkis, Marguste tegelik sõnum oleks ilma abistava tekstita kavalehel jããnud tagaplaanile. Aga koorile pakub selline humoorikas helitõõ kindlasti parasjagu vaheldust ja esinemislusti, mis antud juhul jõudis õnneks ka kuulajani.

Improloosse kuuluva bassi Aare Kruusimããe teoses "Hããle otsimine" olid kenasti balansis improvisatoorsed hããle otsimised, koori harmooniline taust ja naljatlev tekst. Tore, et Improloo liige oma ansamblile muusikat kirjutab, sest selle vajadused on vããga spetsiifilised ning mehed ise suudavad oma võimeid kõige tããpsemalt hinnata. "Hããle otsimine" oli iga hããle eripããraga vããga hããsti kohandatud.

Õhtu ametliku osa lõpetuseks võis taas kuulda Tormise loomingut; kõlas 1984. aastast pärinev "Vepsa talv". Kogu Tormise teostest raamitud repertuaar moodustas kauni terviku, mille rahvuslik alatoon oli leebelt aimatav, kuid ei pressinud end padupatriootlikult peale. Oleks selliseid misjonããre rohkem...

Anti Marguste uus teos pakkus esitajale parasjagu vaheldust ja lusti. Fotol helilooja sũgisesel EHli matkal Ida-Virumaal.
FOTO ERAKOGUST

René Eespere autoriõhtu

PIRET RIPS

helilooja

René Eespere autoriõhtu "Concertatus celatus" 26. novembril Tallinna Metodisti kirikus

Helilooja jaoks on autorikontsert kauaoodatud sündmus, mil tehakse kokkuvõtte lähimineküsimusi loomingu ja mõeldakse sellele, kuidas minna tulevikus edasi. Kontserdile tulevad pereliikmed, sõbrad, kolleegid ja muusika austajad ning annavad hinnangu tehtud tööle. Iga inimene tuleb autoriõhtule oma ootuste ja lootustega ning soovib näha-kuulda just seda, mida ta on aastate jooksul helilooja loominguks kõige rohkem hinnanud.

Heliloojal on enne kontserti tavaliselt kaks kartust: kas tuleb piisavalt publikut ning kas esinejad teostavad tema peamised taotlused?

Esimene kartus osutus seekord põhjendamatuks, sest kokku oli tulnud vähemalt paarsada inimest, kellest enamiku moodustasid muusikud ja vääriskas muusikasõbrad. See fakt näitab heliloojale, et ta ei loo ainult iseenda rõõmuks, vaid tema elutöö läheb korda veel ühele osale inimkonnast. Alati võib ju loota, et sinu tõeline suurus tuleb ilmsiks pärast su lahkumist siit ilmast, aga see lootus ei pruugi siiski paljudel täituda.

Ka kahtlus interpreetide võimes ei leidnud kinnitust, sest René Eespere oli oma teoste esitajaid hoolega valinud. Vokaalsolistid olid Jelena Voznessenskaja (sopran), François Soulet (tenor) ning Sauli Tiilikainen (bass). Kõik on oma ala tuntud nimed ja muusikamaailma suured tegijad. Neil on meeldiv rämber ja piisavalt kõlajõudu. Nüüdismuusika puhul tekitab vaid küsimus, kas tuleks teosele läheneda ooperlikult või kammerlikult. Mõlemad esituslaadid eeldavad väga head kõrva ja atonaalse muusika laulmise pika kogemust, sest tänapäeva heliloojad ei kirjuta enam kergesti leitavat meloodiat ega abista lauljat orkestripartii, kus tutvavad harmooniad sind kaugel tervitavad. Kahe esituslaadi vahe seisneb eelkõige kõla jõulisuses ning võimalustes end atonaalses muusikas leida ja maksma panna. Kammerlikus lähenemises on hääle

René Eespere.

FOTO TALLINNA FILHARMOONIA ARHIIVIST

vibrato väiksem ja iga valesti võetud intervall paremini kuulda, ooperlik maneer võimaldab ebatäpsusi kavalamalt varjata ning õigele noodile *glissando*'s "uju-da". Kavas oli "7 epigrammi" solistile ja orkestrile, millest minule meeldisid kõige rohkem soprani lauldud neljas, viies ja kuues. Jelena Voznessenskaja juures imetlesin tema oskust esitada nüüdismuusikat ning teha seda märgleva kerguse ja meeldiva artistlikkusega. Kõik partituuri kirjutatud noodid "said täistabamuse" ning soprani soolo ja tekst ei mattunud orkestripartii alla.

Epigrammid, mis tähendavad lühiluletust või pealiskirja, ei moodusta omavahel tervikut ehk tsükli ning on kirjutatud eraldi lauludena. Kontserdil neid teoseid järjest kuulates jäin siiski ootama suuremat kontrasti nende vahel ning tempode ja helikeele teravamast eristumist.

Instrumentaalteostest kõlasid "Concertatus celatus" – kontsert tšellole ja kammerorkestrile, soleeris Marius Järvi; "Cantus" kammerorkestrile ning Kontsert klarnetile ja kammerorkestrile, mille solist oli Toomas Vavilov. Kõigis

neis teostes oli tunda peent harmooniat ja huvitavaid kahekõnesid üksikute pillide ja pillirühmade vahel. Pisut eksitav oli kavalehe informatsioon diatoonilistest meloodiatest, millel pidi püsima René Eespere muusika. Ilmselt oli see lause võetud paarkümmend aastat tagasi heliloojat iseloomustanud muusikakultuurist, mida oleks nüüd aeg muuta. Praegused meloodiad või motiivid on pigem kromaatilised kui diatoonilised. Keelpillid liigutavad harmooniat sageli vaevumärgatavalt pooltoonide kaupa ning soolopartii esineb igasuguseid laade ja intervallilisi liikumisi, mida ühise nimetaja alla tuua ei saa. Kindlat helistikku tänastes teostes pole ning pillimees peab suutma orienteeruda harmoonia ja taktimõõdu pidevas vaheldumises. Orkestrandid muide kiitsid heliloojat orkestripartii kirjutatud partii eest ning lauljate suust kõlasid tänusõnad vokaalpartii lauldavuse kohta. Alati võiks ju kirjutada orkestrile mitteorkestripartii ning lauljatele võimalikult mitte lauldavalt, aga interpreetid on õppinud oma ala siiski selleks, et midagi tõeliselt hästi teha. Ning Marius Järvi, Toomas Vavilov, Tallinna Kammerorkester ja dirigent Risto Joost tegid oma tööd ülima asjatundlikkusega.

Vavilovi puhul oli tunda varasemat suurt kogemust nii dirigendi kui ka interpreetina ning väga head fraseerimisoskust. Mitmetele kuulajatele kinkis just klarnetikontsert õhtu säravaima elamuse. Selles teoses on tunda aktiivsemat rütmilist liikumist ning džässilikke harmooniaid. Võib-olla peaks kooda olema pisut lühem ning korduvaid motiive veidi vähem, siis annaks teose ja antud juhul kogu kontserdi lõpp veelgi jõulisema elamuse.

René Eesperel on heliloojana oma äratuntav helikeel. See keel on pidevas muutumises ning on praegu teistsugune kui aastaid tagasi. Milliseks kujunevad ta harmooniad, meloodiad ja rütmid tulevikus, seda saame kuulda tema järgmisel autorikontserdil, mis loodetavasti ei lase end kaua oodata.

Kontrabass kunstisaalis

JOOSEP SANG

muusikakriitik

Pea tunnistama, et enne prantsuse kontrabassidaami Joëlle Leandre'i kontserti Tallinna Kunstihoones tundsin hoopis paremini tema mainet kui muusikat. Leandre'il on ette näidata muljet avaldav diskograafia (osalemine enam kui neljakümnel albumil), tihe koostööde niidistik nüüdismuusikas ja vabajazzis (Cage, Boulez ja Scelsi, aga ka Braxton, Lacy ja Zorn) ja kogu maa-kerka kattev turneede võrk. Nüüd on ta siis külasthanud ka Eestit ja tutvustanud oma muusikat väga vahetus õhustikus.

Just lähikontakt publikuga, nagu 9. novembril Kunstihoones, teebki sellise vabalt voolava muusika kuulajale eriti mõistetavaks. Heliplaadidel ja suurtel lavadel läheb osa sellest kaduma, seevastu tähelepanelikust publikust vaid kahe meetri kaugusel ilma võimendusest esinedes, nagu Tallinnas, tõmbavad muusikalised mõtterännakud peaaegu füüsiliselt endaga kaasa. Eestis on välja kujunenud (või välja kujunemas) *free jazz*'i publik, kes otsib nimelt värskeid, sageli teravaid muusikalisi elamuusi. Selliseid kuulajaid jagus Joëlle Leandre'i kontserdile üllatavalt rohkelt, osa istutas end lausa kunstmurule (selline põrandakate oli osa Kunstihoone jalgpalliteemalisest näitusest, mitte esinejate *technical rider*'isse kirjutatud staarikapriis).

Leandre ja temaga koos esinenud trompetist Jean-Luc Capozzo hämmastasid esmalt kõlakvaliteediga. Leandre'i kontrabassikäsitlust iseloomustab eriline kõlavus, ta ei pea nähtavasti väga lugu *free jazz*'is pahatihti esinevatest muusikalistest "inetustest", mõttetutest ja kõlatutest piiksudest ja plärtsudest. Leandre'i pikkade improvisatsioonide ankruks on orelipunkt bassi lahtistel keeltel, mis annab tema kõlakangale tervikliku ja paikse iseloomu ning tekitab tonaalse ja faktuurilise püsivustunde. Tema mäng on tehniliselt perfektne ning oma hämmastava mobiilsuse seob ta toimiva teatraalsusega: pikalivajumine, kontrabass üle rinna; skisofreeniku monoloog kontrabassi saatel (Leandre on ka põnev konventsioonivaba vokalist) jne. Tasub meeles pidada, et prantslanna teeb pikka aega koostööd

Joëlle Leandre seob kontrabassimängu teatraalsete elementidega: pikalivajumine, kontrabass üle rinna; skisofreeniku monoloog kontrabassi saatel...

FOTO INTERNETIST

nüüdismuusika tippinterpretide ja -heliloojatega, siit ka tema tehniline võimekus ja oskus oma sõnavara avarasse konteksti paigutada.

Kuigi Joëlle Leandre pälvis kontserdil rohkem tähelepanu, suutis palju pakkuda ka tema partner Jean-Luc Capozzo trompetil ja flüügelhornil. Capozzo mitmehäälne mäng ja soridiiniekserimendid, samuti haruldane võime esitleda trompetit kui intiimset, vaikset instrumenti, haakusid Leandre'i mänguga suurepäraselt. Nagu öeldud, puudus kontserdil igasugune võimendus, mis tegi muusikaõhtu eriti hõrguks. Seda praktikat võiks meil tulevikus julgemaltki kasutada: intiimsemas ruumis teeb helivõimendus rohkem halba kui head.

Kui tihedalt läbi komponeeritud ja arranžeeritud muusikat võib edukalt kuulata plaadilt (sageli ma seda eelistangi), siis Leandre'i ja Capozzo eeterlik muusika võitis palju tänu hea ruumi, minimalistliku misanstseeni ja osavõtliku publiku koostoimele. *Free jazz* võib sageli olla pretensioonikas, kuid samas sisutu. Seekord kõlas muusika, mis oli vaatamata oma julgetele reljeefidele hoopis sõbralik ja soe.

Sügise süda Ülikooli aulad

LIINA KÜTT

pedagoog

24. oktoobril esines Tartu Ülikooli aulad kammerorkester KaivConsort. Halli sügisõhtut värvis kaunis ja erksatooniline muusika. Lilyan Kaiv on hea organisaator ja suurepärase suhtleja. Need kaks omadust on tal võimaldanud peaaegu kõik muusikaprojektid ellu viia.

Kontserdi avalugu, Karl Jenkinsi "Palladio" maalis köitva pildi, mida jääd vaatama ning tunnetad eneses. Esimese osa pikk muusikaline joon ning orkestri kõlaühtsus tekitasid igavikulise tunde, mille teise osa solistide ansambel lahiti mõtestas. Kolmanda osa sisepeinge ning järjest tihenev kõlapilt viisid kulminatsioonini, mis köitis kogu teose hästi tervikuks. Teisena kõlanud Lepo Sumera "Muusika kammerorkestrile" mõjus oma rütmierksuse ja energiaga ergutavalt. Mänglevate äärmiste osade vahel kõlanud Anneli Kuuse flöödisoolo lasi mõttel vabalt lennata, ka muusika nagu lendles ja kajas vastu ka väljastpoolt saali.

Kontserdi keskseks teoseks oli Aaron Coplandi Klarinetikontsert. Seekord tõi dirigent orkestri ette andeka, alles õppiva klarinetisti Tõnu Kalmu. Coplandi Klarinetikontsert pole kergete killast, kuid solisti ja orkestri koostöö ning esitus olid haaravad. Elleri-nimelise Tartu Muusikakooli III kursusel klarinetit õppiv Tõnu Kalm on end näidanud juba mitmel kontserdil ja konkursil. Teose alguse unistav alatoon ning naljatlev ja kapriisne teema olid solistil eredalt välja mängitud, samuti oli nauditav orkestri toetus solisti "muusikalistele kapriisidele". Solisti mängutehnika oli suurepärase ning nooruslik säde haaras orkestri igati kaasa.

Kontserdi teises pooles kõlanud Richard Wagneri Sigfriedi Idüllil pikki teemaarendusi kuulates vaimustusin taas selle suure meistri sügavast ja sisukast muusikast. Dirigendi tervikutunnetus ning eriti puupillide head ansamblid tegid teose esituse nauditavaks. Viimasena kõlanud Stravinski värvikas "Pulcinella süit" koondas kogu kontserdi ühtseks tervikuks.

KaivConsorti kuuleb taas vastlakuul, kui esiettekandele tuleb Urmas Sisaskilt tellitud "Vastlakantaat".

IMPRESSIOONID

Muutuv ja muutumatu juudi muusika

MÄRT-MATIS LILL

helilooja

Juudi süvakultuuri festival "Ariel" 21.–24. novembrini

Juba teist aastat toimus novembri lõpul põgus juudi süvakultuuri invasioon Tallinna, ühisnimetajaks praegusele pimedale aastaajale üsna sobivalt "Ariel" ehk jumalik valgus. Festivali muusikaline pool andis läbilõike juudi kultuuri ühest olulisemast jaotusest, milleks on Ida-Euroopa ja araabia maade juudi kultuur. On hea, et tegemist on just nimelt süvitsi mineva festivaliga, mis ei rõhu suurtele kogustele, vaid pigem hõrkudele kvaliteetsetele elamustele. Seekord võeti luubi alla väga-egi eksootiline Jeemeni juudi muusikakultuur ja teisalt läänes juba küllaltki oma-seks saanud *klezmer*-muusika.

Klezmer'it esindas festivalil selle stiili parimaid ja isikupärasemaid võimalikke tõlgendajaid Cracow Klezmer Band. Nagu ansambli nimi ütleb, on nende muusika seotud ajalooliselt ühe Ida-Euroopa juudi kultuuri olulisema keskusega tuntud Krakówi linnaga. Fakt, et ansambelis ei mängi ühtegi juuti, vaid ainult poolakad, näitab ühelt poolt seda, et *klezmer*-muusikast on saanud üsnagi kosmopoliitne traditsioon ja seega on juudi muusika ühe haruga toimunud samasugune areng, nagu omal ajal toimus afroameerika muusikaga. Teisalt on juutide asendumine poolakatega muidugi kurb tõendus sellest radikaalsest demograafilisest muutusest, mis Teise maailmasõja ajal

nii Krakówis kui ka paljudes teistes Ida-Euroopa linnades toimus.

Õnneks on juutide muusika osutunud sama sitkelt elujõuliseks nagu rahvas isegi – paljuski muidugi tänu arvestatavale kõlapinnale mittejuutide hulgas. Mis teeb Cracow Klezmer Bandi *klezmer*'itõlgendused isikupäraseks, on eriline peenus ja maitsekus, millega lähenetakse sellele pöörasele ja kirglikule traditsioonile. Peaaegu iga lugu on lihvitud kunstiteoseks, mida ilmestab mingi eriline irreaalne ja unenäoline fluidum. Samasugune sublimeeritud esteetika kõlab vastu ka näiteks Piazzolla tangotõlgendustest ja edasiarendusest. Piazzolla tuleb Cracow Klezmer Bandi puhul meelde ilmselt ka akordioni olulise osa tõttu tervik-kõlapildis, mis ei ole sugugi iseenesestmõistetav, sest traditsioonilisemas *klezmer*'is domineerib pigem klarinet, samas kui Cracow Klezmer Bandis on see *klezmer*'i instrument *par excellence* üsna tagasihoidlikul kohal.

Tallinna kontsert pakkus üsna palju üllatusi – minu jaoks ootamatult olid valdavad pehmed ja õrnad alatoonid. Võibolla tulenes see akadeemilisest kontekstist (kontsert toimus Estonia kontserdisaalis). Igatahes seda laadi pöörast, peaaegu hulluks ajavat igatsuslikkust, mis on siiani olnud Cracow Klezmer Bandi põhiline tunnusjoon, siin peaaegu ei kuulnudki. Samas demonstreeris kontsert ilmekalt, et Cracow Klezmer Bandi puhul on

tegemist ansambliga, mis otsib pidevalt erinevaid lähenemisi ja uusi suundi. See fakt saab kinnitust ka nende uuematelt plaatidelt, kus leidub nii mustlasmuusikat kui ka terve CD jagu eksperimentaalsemat kraami.

Aga selge on see, et ükskõik mis nurga alt Cracow Klezmer Band *klezmer*'ile ka ei lähene, jääb neile ikka omaseks imetlusväärset kõrge kvaliteet ja hea maitse.

Täiesti teised väärtused olid esil Jeemeni juutide kontserdil, mis esindas otseselt pärimusmuusikat, mitte selle kunstilist edasiarendust. Et suur osa kontserdil kõlanud lauludest oli religioosne rituaalmuusika või lihtsamat tüüpi tavanõmmusika, ei ole esteetilised kategooriad siin eriti asjakohased. Kui kuidagi seda elamust püüda resümeeerida, saab ehk ainult öelda, et see oli lummavalt intensiivne. See on muusika, mida lihtsalt ei kuula, vaid kuhu pigem upud ära. Mida muud saakski öelda muusika kohta, mille ajalooline mõõde hõlmab, nii nagu juutide uskki, aastatuhandeid. Kui midagi veel lisada, siis ehk vaid tänutunnet selle eest, et selline traditsioon siin üha ühtlasemaks ja igavamaks muutuv maailmas on säilinud. Ja muidugi ka selle eest, et seda Tallinnas oli võimalik kuulata.

Tundub, et "Ariel" on tulnud, et jääda. Jääb vaid loota, et ka järgmine festival kujuneb üheks aasta kultuurielu tähtsündmuseks.

Wolfgang Amadeus Mozart 250

Valik helilooja kirju erinevatest eluperioodidest

Suurte kunstnike eludest on meile loodud müüte, milles inimlik mõõde on sageli vaid aimatav. Ka Mozarti arvukad biograafiad maalivad meile vastakaid pilte sellest, milline oli Mozart inimesena. Rohkem mis tahes muudest dokumentidest räägivad meile sellest aga tema isiklikud kirjad oma lähedastele, enamasti pereliikmetele, milles ta väljendab oma mõtteid elust, muusikast ja ümbritsevast maailmast kõige intiimsemalt. Helilooja on siin ilma kaitsva ja ilustava maskita, mille on talle ette pannud biograafid. Neis tekstides leidub vahel sügavtõsisid filosoofilisi arutlusi, palju rohkem on siin aga siiraid tumdeväljendusi, mis pole mõeldud kõrvalistele, ja vahel ka lihtsalt armast loba, mida kirjutatakse ainult kõige lähedasematele.

Ajakirja toimetuse tehtud tekstivalik Mozarti kirjadest, mille koguväljaanne mahub nelja kogukasse köitesse, on just nii juhuslik ja meelevaldne, nagu iga selline valik paratamatult olla saab – nii rikkaliku tekstikorpuse pubul võiks juba valiku põhimõtteid ette kujutada peaaegu lõputult. Siin toodud napid katked näitavad heliloojat tema mitmel olulisel eluetapil ja seoses tema biograafiates oluliseks kirjutatud sündmustega.

***

Valdava osa oma kujunemiseast reisis Mozart mööda Euroopat, enamasti koos isaga. 1769. aasta lõpul reisisid nad kahekeelsi Itaaliasse, kust ta on saanud hulga kirju koju emale ja õele. 11. aprillil jõudsid nad Rooma ja külastasid kohe samal päeval Sixtuse kabelit – siit on pärit üks tuntuim Mozarti-legend, mis räägib, kuidas poiss olevat seal kuulnud Allegri "Miserere" esitust ning selle pärast mälu järgi veatult üles kirjutanud. Päev pärast alltoodud kirja kirjutamist, 1770. aasta ülestõusmispühal, võttis Mozarti ja tema isa vastu paavst Clemens XIV. Sama aasta juulis tulid nad Rooma tagasi ning sel korral võttis noor Mozart paavstilt vastu Kuldkannuse rüütli tiitli. Leopold Mozart kirjutas seepeale Salzburgi oma naisele: "Sa võid ette kujutada, kuidas ma naeran, kui kõik talle Signor Cavaliere ütlevad." Isale avaldas see tiitel siiski rohkem muljet kui pojale. Paar aastat kaotas Mozart teoseid signeerides vahel oma uhket tiitlit, ent loobus sellest varsti lõplikult.

Emale ja õele
Rooma, 14. aprill 1770

Tänu ja kiitus Jumalale, ma olen ühes oma viletsa sulega terve juures ja suudlen emakest ja Nannerlit tuhat ehk 1000 korda. NB! Mul on ainult üks soov, et mu õde oleks Roomas, sest temale meeldiks see linn kindlasti hästi, sest Peetri kirik ja palju teisi asju on Roomas *regulaire*. [...] Et ma veidrik olen, on teada asi, oh mul on üks probleem, meie korteris on ainult üks voodi ja sellest saab Mamma hästi aru, et mul Papa kõrval magades rahu ei ole, ma röömustan juba ette uue korteri üle. Ma just praegu joonistasin Püha Peetruse võtmekimbuga, Püha Pauluse mõõgaga ja veel Püha Luukase ja oma õe jne jne, mul oli au Sanct Pietras suudelda Püha Peetruse jalga ja kuna ma õnnetuseks olen nii lühike, siis upitati nagu sedasamust va tapuväärti mind

Wolfgang Mozartit
selleni ulatuma.

Oktoobri algul sai 14-aastasele Mozartile osaks veel teinegi suurejooneline auavaldus (tõsi küll, viimane omataoline tema elus): ta võeti vastu kuulsa Bologna Accademia filarmonica liikmeks. Varsti pärast seda alustas ta Milanos tööd oma esimese suure ooperiga "Mitridate, re di Ponto", mis tuli juba jõuludeks lavale ning pidas vastu 22 etendust.

Emale
Milano, 20. oktoober, 1770

Mu kallis Mamma, ma ei saa palju kirjutada, sõrmed aga valutavad sest rohkest retsitatiivide kirjutamisest: ma palun, emake, palveta minu eest, et ooper hästi läheks ja et me siis jälle saaksime õnnelikult koos olla. Ma suudlen tuhat korda Mamma kätt ja oma õega oleks mul palju juttu, aga millest küll.

Seda teab ainult Jumal ja mina ükski; kui see on Jumala tahtmine, saan ma seda, ma loodan, talle peagi suusõnal avaldada, seniks suudlen teda 1000 korda. Minu tervitused kõigile headele sõpradele ja sõbrannadele, hea Martherli me kaotasime, kuid küllap ta on Jumala abiga heas seisus.

1777. aasta septembris asus Mozart koos emaga reisile läbi Müncheni ja Mannheimi Pariisi. Reisist loodeti mõnd head tööpakkumist või vähemalt kasulikku tellimusi, ent need lootused

Õnnetuseks olen ma veel nii lühike...
FOTO CORBIS/SCANPIX

läksid luhta. Novembrist märtsini peatusid nad Mannheimis, kus Mozart imetles kuurvürsti õukonnas toleaege Euroopa üht paremat orkestrit ja ooperitruppi. Sellelt reisilt kirjutab ta tihti isale ja vahendab talle oma muljeid muusikast ja seltskonnaelust. Kroonitud peadega oli Mozart kokku puutunud varasest lapseest saati ja ei tundnud nende vastu kuigivõrd aukartust, nagu võib lugeda ka järgmisest kirjakatkest, kus ta kirjeldab oma vastuvõtmist kuurvürst Carl Theodori poolt.

Isale

Mannheim, 13. november 1777

[---] Ma fantaseerisin ja mängisin sonaatidest B- ja D-duur, ühesõnaga ta oli väga viisakas ja mina olin viisakas ja seda täitsa tõsiselt, me sattusime rääkima mitmetest asjadest, muuseas Viinist, nimelt et keiser pole mingi suur muusikasõber, tema ütles, see on tõsi, komponeerimist ta tunneb, aga muud ei midagi, ma mäletan veel (siinkohal ta hõõrus otsaesist), et kui mul tuli temale mängida, siis ma ei teadnud üldse, mis see peaks olema, nii ma siis mängisin fuugasid ja muud selletaolist laste värki ja ise salamisi naersin. – Ma arvasin, ma ei saa end pidama ja ütlen talle: mu härra, ma saan aru, et te selle üle naersite, aga kindlasti mitte nii väga kui mina teid kuulates oleksin naernud. Siis rääkis ta veel (ja see on tõsi), et ka keisri juures tehakse muusikat nii, et koertelgi tuleb tahtmine minema joosta. Noh siis ütlesin mina, et iga kord, kui ma sealt kähku minekut ei tee, saan sellest muusikast peavalu. Oh ei [lausus tema] see ei tee mulle midagi, vilets muusika mu närve ei riku, küll aga ilus muusika, sellest ma võin küll peavalu saada. Siis ma mõtlesin jälle, üks lame pea nagu sinu oma hakkab muidugi kohe valutama, kui ta kuuleb midagi, mida ta taibata ei suuda. [---]

Ma suudlen Papa käsi ja olen tema kuulekas poeg
Wolfgang Amadé Mozart

1778. aasta jaanuaris tutvus Mozart Mannheimis Weberite perekonnaga ning armus kirglikult verinooesse sopranilauljasse Aloysia Weberisse. Mozart kirjutab isale oma tunnetest ning saab vastuseks tulivihase kirja, milles on karm käsk: “Edasi Pariisi! Ja kiiresti. Leia enesele koht suurmeeste hulgas – aut Caesar aut nihil!” Õige ettevaatlikult ja kuulekalt jagab Mozart seepeale isaga mõtteid armastusest, abielust ja oma tulevikust. Tükk aega hiljem, 1782. aasta augustis abiellus Mozart Aloysia õe Constanze Weberiga.

Isale

Mannheim, 7. veebruar 1778

Härra von Schidenhofen oleks võinud mulle juba palju varem Teie kaudu teatada, et ta kavatseb hakata pulmi pidama. Ma oleksin talle seks puhuks uue menueti komponeerinud. Ma soovin talle südamest õnne. Eks see oli järjekordne rahaabiellu, muud midagi. Mina küll ei tahaks niiviisi abielluda; Ma tahan oma naise õnnelikuks teha ja mitte tema abil endale õnne sepit-seda. Seepärast ma jätan asjad praegu nii nagu nad on ja naudin oma kuldset vabadust kuni olen nii heal järjel, et suudan naist ja lapsi toita. Isand von Schidenhofen pidi paratamatult valima endale rikka pruudi; seda nõuab aadliseisus. Nooblid inimesed ei saa kunagi oma *gusto* [maitse] järgi ja armastusest abielluda, nad peavad lähtuma vaid interessist ja igat sorti muudest huvidest: ega see ju sobikski hästi sellistele kõrgetele isikutele, et nad oma naist äkki isegi armastaksid, kui too on oma kohuse täitnud ja priske pärija ilmale toonud. Aga meie vaesed lihtsad inimesed, me üksnes ei pea võtma naise, keda me armastame ja kes meid armsaks peab, vaid ka tohime, võime ja tahame sellise võtta, sest me pole nooblid, pole kõrgesti sündinud ega aadli soost ja me pole ka rikkad, hoopiski madalad, halvad ja vaesed ega vaa-jalelikult rikast naist. Kogu meie varandus sureb koos meiega,

sest ta on meie peas; – ja seda ei saa meilt keegi võtta, kui see meilt ka koos peaga maha võetakse ja siis – ei vaja me enam midagi. [---]

Ma ei saaks päriselt järje peale ei millegi muu kui õpilastega, aga selle töö jaoks pole ma loodud. Üks näide elust enesest: mul oleks võinud olla kaks õpilast, kummagi juures käisin kolm korda, üht ma eest ei leidnud, niisiis ei läinud ka mina enam. Vastutulelikkusest olen hea meelega nõus õpetama, eriti kui näen, et õppimisest tuntakse rõõmu ja on ka himu ja annet. Aga et kindlal ajal tuleb mingisse majja minna või kodus õpilast oodata, seda ma ei suuda, toogu see mulle sisse kui tahes palju.

Mulle on see võimatu asi, ma jätan selle inimestele, kes mis-kiit muud ei mõista kui klaverit mängida. Ma olen helilooja, ma olen kapellmeistriks sündinud. Ma ei saa ega tohi oma komponeerimisannet, mida hea Jumal mulle nii rikkalikult on kinkinud (ma ütlen kõrkuseta, ma tunnetan seda praegu tugevamini kui iial varem), sel viisil maha matta; aga hulga õpilaste korral nii läheks, sest see on üks väga rahu amet. Ma parema meele-ga nii-öelda ei tähtsustaks klaverit komponeerimisega võrreldes, klaver on mulle kõrvaline asi, aga Jumal tänatud väga jõuline kõrvaline asi.[---]

Mozarti suhetest isaga on räägitud palju ja püütud sellega seostada olulisi jooni tema iseloomus ja loomingus. Tema suhetest ema ja õega teame peamiselt vaid kirjade põhjal, milles räägitakse valdavalt pereasjadest, aga alati on usutud, et need suhted olid väga südamlikud. Siin on ära toodud Mozarti kuulus kiri perekonnasõbrale abt Bullingerile, mis on kirjutatud ema surmale järgnenud ööl Pariisis. Seda on peetud “poja armastuse liigutavaks dokumendiks”, ent ta on samas ka Mozarti kirjavahetuse üks suuri mõistatusi. Nimelt on raske otsustada, mil määral on see tekst siiras ja kui võrd on selles kalligraafiliselt vormistatud kirjas järelkaja barokilikest kõnemaneeeridest. Kummalise ja raskesti seletatava konteksti loob sellele teine kiri, mille Mozart kirjutas selsamal päeval oma isale, keda ta tahtis raskest teatest esialgu säästa. Selles kirjas on juttu küll ema raskest seisundist, mis annab vähe lootust (tõenäoliselt oli kiri kirjutatud pisut enne ema surma). Sealsamas teatab Mozart isale jahmatavalt räiges sõnaseades Voltaire'i hiljutisest surmast. Mozarti biograaf Alfred Einstein on seda lõiku nimetanud Mozarti kirjade häbioplekiks. Samas kirjas on ka Mozarti põhjalik, olustikuliste ja lõbusate seikadega kirjeldus tema mõne nädala eest toimunud “Pariisi sümfoonia” ettekandest.

Abt Bullingerile Salzburgis

Pariis, 3. juulil 1778

Mu parim sõber!

Üksnes Teile.

Leinake koos minuga, mu sõber! – See oli mu elu kõige kurvem päev – ma kirjutan seda kell 2 öösel – kuid ma pean sel-lest Teile rääkima, mu ema, mu armast emakest ei ole enam! – Jumal kutsus ta enda juurde – ta tahtis ema endale, seda ma nägin selgesti – niisiis ma alistun Jumala tahtele – Tema mulle ema andis, ta võis ta minult ka võtta. Kujutlege vaid kogu seda ärevust, kartust ja muret, mida pidin tundma nende 14 päeva jook-sul – ta suri teadmatuses oma olukorrast – kustus nagu küün-latuli. 3 päeva varem ta veel pihitis, talle jagati armulauda, ta sai püha võidmise – viimasel kolmel päeval ta vaid pidevalt so-

nis, aga täna kell 5.21 muutus ta hingamine, samas kaotas ta kõik tunded ja meeled – ma surusin ta kätt, püüdsin temaga rääkida – ta ei näinud mind, ei kuulnud mind, ei tundnud midagi – nii ta lebas, kuni siit ilmast lahkus, see kestis 5 tundi kuni 10.21 õhtul – kedagi polnud juures peale minu, ühe meie pere hea sõbra härra Haina (keda isa tunneb) ja põetaja – ema kogu haigusest on mul võimatu Teile täna kirjutada – ma arvan, ta pidi surema – Jumal tahtis nii. Ma ei palu Teilt midagi peale üheainsa sõbrateene, et Te minu vaest isa hästi ettevaatlikult selleks kurvaks teateks valmistaksite – ma saadan talle sama postiga ainult kirja teatega, et ema on väga haige – ootan nüüd Teie vastust – et saaksin sellest juhitud. Andku Jumal Papale jõudu ja vaprust – mu sõber! Mitte alles praegu ei leidnud ma lohutust, vaid juba hulga aja eest – Jumala erilise armu abil olen kandnud seda koormat sisemise rahuga ja kindlameelselt. Kui asi väga rängaks läks, palusin ma Jumalalt ainult kaht asja: õnnelikku surmatundi emale ja siis endale jõudu ja vaprust – ja Jumal kuulis mu palvet, jagades palutud armuandi suurimal määral. Niisiis palun Teid, parim sõber, säästke mu isa, et ta mulle alles jääks, kõneldes temaga, julgustage teda, kinnitage ta meelt, et kui ta hiljem kõige rängema sõnumi saab, ta ei võtaks seda liiga masendavalt ja raskelt. Ka oma õe annan ma kogu südamest Teie hoole alla – minge kohe nende juurde, ma palun Teid, ärge öelge neile veel, et ema on surnud, vaid valmistage neid selleks ette – tehke mida tahate – kasutage kõiki võimalusi – tehke ainult nii, et mu süda saaks rahu – ja ei peaks võib-olla veel teist õnnetust ootama. – Hoidke mulle alles mu armas isa ja mu armas õde, ma palun Teid, vastake mulle kohe. – Hüvasti, ma olen Teie kõige kuulekam ja tänuolikum teener,

Wolfgang Amadé Mozart

Aastad 1773–1781 oli Mozart Salzburgi vürst-peapiiskopi Hieronymus Colloredo teenistuses. Kapelli liikmena oli ta samas ka oma isa, Salzburgi kapellmeistri käealune ning see kahekordselt keerukas alluvussuhe muutus Mozartile iga aastaga aina ahistavamaks. Tema isa-suhte psühhoanalüütilise labkamisega on kindlasti ka liiale mindud, “valgustatud despoodiks” nimetatud Colloredo esindas Mozarti jaoks aga ilmselt elu keerukaimat võimusuhet, mida tema iseteadlik ja vabadust armastav vaim lõpuks enam ei talunud. 1781. aasta 9. mail teatas Mozart Viinist isale pikas, raevust pulbitsevas kirjas oma järjekordsest sõnasõjast patrooniga, mille peale ta teenistusest vabastati: “ma pole enam nii õnnetuma Salzburgi teenistuses – täna oli minu õnnepäev...” ning “ma ei taha Salzburgist enam midagi teada – ma vihkan peapiiskoppi hullumiseni...”. Mõni päev hiljem kirjutas ta sellest kõigest juba pisut tasakaalukamas toonis:

Isale

Viin, 12. mai 1781

Mozart componeerimas.

FOTO INTERNETIST

Mon très cher Père!

Minu viimasest kirjast saite teada, et ma palusin vürsti mind töölt vabastada, kuna ta ise käskis mind seda teha. Sest juba esimesel kahel audientsil ütles ta mulle: kerigu siit kaugemale, kui ta mind õigesti teenida ei taha!; ta hakkab seda muidugi salgama, kuid sellegipoolest on see nii tõsi kui Jumal on taevas. – Mis ime siis, kui ma lõpuks (vürsti suust kuulnud väarikate väljendite pärast nagu jõmpsisikas, kelm, nolk, liiderlik sell ja samataolist veel täiesti endast väljas) seda keru siit kaugemale lõpuks teatavaks võtsin ja aktsepteerisin. Päeval andsin krahv Arcole palvekirja Tema Armulikule Kõrgeaususele edasi andmiseks; ja ka arve reisiraha asjus, mis koosneb 40 korda 15 florini hoolsa töö tasuks ja 2 tukatit toiduraha. – Ta ei võtnud kumbagi vastu; hoopis kinnitas mulle, et ma mingil juhul ei saa ilma Teie nõusolekuta ametist lahkuda, seda küsida on Teie kohustus, seletas ta. Mina siis omakorda kinnitasin temale, et ma sama hästi kui tema ja võib-olla temast pareminigi tean oma

kohustusi isa ees ja oleks hull küll, kui ma peaksin neid alles temalt õppima. Hea küll, ütles ta, kui isa nõustub, siis võite oma lahtilaskmist taotleda, kui mitte siis võite seda – kah taotleda – ilus distinktsioon, eks! – Kõik see, mida peapiiskop mulle kolmel audientsil – eriti viimase – käigus hingekosutavat lausust ja mida mulle see imepärane jumalamees jälle uut pajatas, avaldas mu kehale nii võrratut mõju, et ma õhtul pidin ooperist keset esimest vaatust koju tulema ja pikali heitma – ma olin üleni higinine ja vibisesin kogu kehast, tänaval tuigerdasin nagu joodik – ka teisel päeval, st eile jäin koju ja kogu ennelõunaks voodisse, sest olin joonud tamarindileotist. [---]

Ma ei teadnud, et olen kammerteener, ja see mu kaela murdiski – ma oleksin pidanud igal hommikul paar tundi *ante camera* [ukse taga] aega surnuks lööma – mulle on küll tihti öeldud, et ma peaksin nähtaval olema, ma ei saanud aga kunagi mõelda, et see mu amet olekski ja tuln vaid siis alati õigel ajal, kui peapiiskop mind laskis kutsuda. –

Nüüd aga usaldan Teile veel vaid lühidalt oma vankumatu otsuse, aga nii, et kogu maailm kuuleks: – kui ma võin Salzburgi peapiiskopi teenistuses 2000 fl palka saada ja mõnes teises kohas ainult 1000 – siis lähen ma sinna teise kohta – sest puuduva 1000 fl eest naudiksin oma head tervist ja meelerahu. [---]

Elage siis õige hästi ja tundke rõõmu, et Teil hr logard pojak pole. Ma suudlen 1000 korda Teie käsi, oma kallist õde ja olen igavesti

Teie kuulekaim poeg

Wolfgang Amadé Mozart

Kommenteerinud Toomas Siitan

Väljaandest “Wolfgang Amadeus Mozart. Briefe. Eine Auswahl”, Henschelverlag Berlin, 1977 tõlkinud Heli Susi

Võluvad flöödid

KRISTEL PAPPAL

muusikateadlane

Mozarti ooper "Võluflööt" vallutab sel aastal hoogsalt Eesti teatrilavu, kusjuures teose kallale ei ole asunud mitte ainult Eesti Muusika- ja Teatriakadeemia ooperistuudio ja teater Vanemuine, vaid ka Nukuteater ning peatselt teeb seda ka Von Krahli teater. Ühelt poolt aimub huvi taga kindlasti Mozarti sünniaastapäev 2006. aasta jaanuaris, aga mitte ainult. "Võluflööt" köidab nii mahlaka huumori ja inimesetundmisega kui ka hoopis abstraktsemate filosoofiliste küsimustega ning ta on üks nendest ooperitest, mida on mängitud edukalt esietendusajast peale. "Võluflööt" oli ka esimeste Mozarti ooperite seas, mis Eestis kõlasid – 1795. aasta suvel Lüübecki rändtrupi esituses Tallinnas Kanuti gildi saalis. "Võluflööt" kuulub Viinis populaarse võluooperi (*Zauberoper*) žanrisse, mida Mozarti libretisti Emanuel Schikanederi teatris vaibumatu menuga viljeldi. Võluooperid jutustasid armastuse võidust kõikvõimalike takistuste ja ohtude üle ning köitsid publikut suurejooneliste dekoratsioonide ja lavaefektidega, aga lisaks lüürilisele liinile ka vältimatu koomikutepaariga. Fantastikasugemetega süžeelt ei oodatudki loogiliselt põhjendatud tegevuskäiku, küll aga üllatusi ja põnevust.

Schikanederi ja Mozarti "Võluflöödi" on hilisemad muusikauurijad ette heitnud ebajärjekindlust süžee arengus ja vaatepunkti muutumist ooperis tegutsevate hea ja kurja jõudude suhtes: kuni I vaatuse finaali näib Öökuninganna olevat kannatav ema ja Sarastro türanlik valitseja, ent siis vaatepunkt muutub. Tegelikult võib siiski kogu lugu vaadelda ühe tervikuna ja eriti saksakeelses muusikakirjanduses levinud teooriad ühe tegevusliini katkemisest ning murdekohast on ennast nüüdseks ammandanud. Hoopis omaette küsimus on, kas me üldse peaksimegi otsima tegevusühtsust: tänapäevane postmodernistlik lähenemine pigem rõõmustab vasturääkivuste, katkestuste ja murdepunktide üle.

Ent "Võluflööt" ei ole ainult fantastiline vaatamäng. Mozart ise nimetas teost suureks ooperiks ja tõi siia vastavalt

Keldrimaailma vanadekodu ja hiigelsuured päevalilled Graham Vicki loodud "Võluflöödi" lavastuses 2005. aasta Salzburgi festivalil.

FOTOD HANS JÖRG MICHEL

võimsad tegelaskujud (Öökuninganna, Sarastro) ja vokaalse nõudlikkuse.

"Võluflööt" kajastas valgustusaegse Viini vabamüürlike ideid ja manas vaataja silme ette ühe võimaliku mudeli utoopilisest Päikeseriigist.

Järgnevalt arutlengi, milliseid lahendusi on "Võluflöödi" loole leidnud viimaste aastate lavastused. Suurima tähelepanu all on kolm hiljutist uuslavas-

tust: Salzburgi festivalil (august; dirigent Riccardo Muti, lavastaja Graham Vick), Tartu Vanemuises (oktoober; dir. Hendrik Vestmann, lav. Arila Siegert Berliinist) ja Tallinnas Eesti Nukuteatris (esietendus oktoobris, nägin novembris; muusikaline töötlus Rivo Laasi, lav. Vahur Keller). Taustana peatun lavastustel, mida olen näinud Pariisi Bastille' ooperis (lav. Robert Wilson), Leipzigi ooperiteatris (lav. Ralf Nürnberger) ja varasematel Salzburgi festivalidel (lav. Achim Freyer).

Ideed

Üks võti "Võluflöödi" tõlgendamisel on lähtuda ikkagi võluooperi laadist ja luua loo jutustamiseks fantaasiarikas vaatamäng. "Võluflöödi" tegevuspaik võib olla sel juhul näiteks tsirkusetelk nagu Achim Freyeril kunagises Salzburgi lavastuses, kus Öökuninganna (Natalie Dessay) laulis oma koloratuure tõepoolest peadpöörivatest kõrgustest. Ka tegelaste kostüümid ja grimm viitasid tsirkusele ning rõhutasid distantsi, mis on tegijatel loo suhtes ning et ka vaatajad peaksid teost võtma õhulise mänguna. Omamoodi distantsseerimisvõtet kasutas ka Robert Wilson Pariisis: lugu anti edasi lakooniliselt, peaaegu et primitiivselt nagu koomiksina (saksakeelsed dialoogid olid kärbitud miinimumini), välisteks vahenditeks kabuki-teatri elemendid, väga ilusad kostüümid ning valguse ja värvikontrastid peaaegu et tühjal laval. Prantsusmaal ei ole "Võluflööt" nii tuntud kui saksa kultuuriruumis ning originaalkeeles kõlavale etendusele selline lähenemine sobis.

Seevastu saksa lavadel näib nii tegijaid kui ka kriitikuid vähemalt alateadlikult häirivat varasemate lavastuste, kuulsa tõlgenduste ja suure raamatutarkuse koorem. Samas unustatakse, et publik ei pruugi seda lasu üldse teada või mäletada ning ei oota tingimata enneolematult ekstravagantset interpretatsiooni. Üldse näib suhtumine publikusse olevat kummaline segu üle- ja alahindamisest, ja see ei puuduta ainult Mozarti oopereid: ülehindamine just lavastustraditsioonide ja

Hans Dieter Schaali selgete geomeetriliste vormidega lavakujundus toetab Arila Siegerti poeetilist ja puhta joonisega lavastust. "Võlflööti" Vanemuises.

FOTO SCANPIX

teoreetiliste arutluste arvatavas tundmises, alahindamine aga selles, et peaaegu ainsa vahendina teost arusaadavaks teha kasutatakse parodeerimist. Parodeeritakse (saksa) telesarju, populaarseid videomänge või (veidi paremal juhul) filme. Veendumus, et publik soovib ooperiteatris näha sedasama, mida kodus teleri ees – ka sama vägivalda, *action*'it ja peaaegu et pornograafiat –, näib olevat paljude tegijate seas levinud. Kahjuks eeldab see veendumus publiku mõtlemisvõime ja fantaasia täielikku kärbumist.

Järgmine "Võlflöödi" lavastus, millest veidi pikemalt räägin, siiski telesõltuvust ei propageeri, küll aga peegeldab ta püüet teha "Võlflöödist" poliitiline ooper ja panna positiivne, lootusrikas lõpplahendus suure küsimärgi alla. Ralf Nürnbergeri lavastus Leipzigi ooperiteatris esindab seda kriitilist suunda, mis sai alguse juba 1970. aastatel ja mis on järjest tugevnenud: Sarastro on diktaator, kes valitseb ebaõigluse riiki. Nürnbergeri tõlgendus lähtub ooperi loomise ajaloolisest taustast: valgustusaja mõistuspärasus ja Prantsuse revolutsiooni ideed.

Lavastaja arendab neid ajaloolises plaanis edasi, näidates "Võlflöödi" abil nende ideede mõju 19. sajandile ning uutele diktatuuridele 20. sajandil. Ei ole juhus, et üks preestritest, kes prints Taminoga vestleb, on grimeeritud Karl Marxiks. Ooperi lõpus, kui Sarastro annab oma võimu pidulikult üle prints Taminole ja Öökuninganna tütrele Paminale, kes nüüd pärast katsumusi on tunnistanud võimu vääriliseks, kujutab lavapilt moodsat tööstusarhitektuuri ja kõik, kaasa arvatud peategelased, on rõivastatud Mao Ze Dongi aegu meenutavasse univormi. Diktatuur on võitnud. Võiks veel märkida, et Sarastro preesterkond tegeleb peamiselt raamatute lugemise ja raamatukogu hoidmisega, n-ö musta tööd teevad naised.

Seni kõige nõrgem "Võlflöödi" lavastus, mida olen näinud, oli 2005. aasta suvel Salzburgi festivalil. Lavastaja Graham Vick jäi Schikanederile ja Mozartile, ning vahest ka enda taotlustele, selgelt alla. Peadpöörivalt uut lahendust otsides eksis ta ise oma kavatsuste labürinti ja ei olnud ühtki Ariadnet

ega lõngajuppi, mis teda sealt oleks välja aidanud. Lavastus algab unenäoga: sporadisärgis Tamino üritab magada ja näeb unes, et seinast astuvad välja kolm daami. Edasine lavastuskäik viib Tamino kummalisse irrealsesse keldrimaailma, siis aga jälle päikese kätte hiigelsuurte päevalillete alla (hiigelsuured päevalilled olevat tsitaat ühest austria filmist, mida ma paraku ei tea), seal jalutavad püssidega varustatud preestrid. Preestrid muide on vanadekodu elanikud ja Sarastro nende pealik, ja vanadekodu on jälle keldrimaailmas. Viimane fantaasiaraas kadus lavastajalt Tamino ja Pamina tule- ja veeproovis: osatäitjad seisis tihedalt vastamisi laval ja proovisid püstoli abil õnne vene ruletiga. Jäid ellu. Lavastus lõpeb keldrimaailma vanadekodus, nii et Tamino tõenäoliselt ei pääsegi oma unenäost välja. Vick oli jättnud ka lauljad täiesti omapead tegelaskujude üle nuputama, mis ei soodustanud nende lavatõlgendust.

Kaks Eestis lavastatud "Võlflööti"
Vanemuises lõi Arila Siegert värskendavalt poeetilise ja puhta joonisega

Vahur Kelleri lavastus ja Rosita Raua kunstnikutöö toovad esile “Völufföödi” värvika muinasjutumaailma.
FOTOD PRIIT GREPP

“Völufföödi” lavastuse. Ka temal algas lavastus unenäomotiiviga (Tamino sügub oma armsamat Paminat oodates unne), ent erinevalt Vickist viiakse see lõpuni: ooperi viimaste taktide kõlades näeme taas magavat Taminot, kes nüüd ärkab Pamina saabumise peale. Lavastuse põhikonflikt koondub meheliku ja naiseliku alge, mõistuse ja instinkti ümber, mille esindajateks on vastavalt Sarastro ja Öökuninganna. Võtmeküsimuseks on seejuures, kuidas tõlgendada Sarastrot. Ühelt poolt on ta valitseja, kes kõneleb küll pühalikult headusest ja võrdsusest, ent töötav mass ta riigis on naised. Teisalt on selge, et Sarastrol on “plaan”, kuidas naiselikku alget nii juhtida, et sellest ei saaks mitte mässuline vastane, vaid mehelikku mõistust tasakaalustav partner. Sarastro näib enda õlul kandvat maailma probleemide koormat, ja õige väsinult veeretab ta enda ees maakera. Ooperi lõpul on Sarastro plaan teostunud, Tamino ja Pamina on armastavad partnerid ning Sarastro lepib Öökuningannaga. Sarastro ja preestritega seotud lavakujundites ning žestides on vabamüürlike ning egiptuse rituaalidele omaseid elemente, ent otsest näpuga näitamist neile ei ole, ja see on meeldiv.

Siegerti režii üheks eripäraks on mõtestatud ja voolav liikumisjoon. Mõtlen selle all liigutuste ja liikumise näivat katkematust, ühe tegelase žest või samm justkui kanduks edasi teisele. Mitte ainult

laulja hää, vaid ka ta keha on oluline esteetiline kategooria ja väljendusvahend, siinjuures võiks meenutada, kui oluline mõiste on “kehalisus” (*Körperlichkeit*) tänapäeva sõnateatris ja teatriuurimises. Voolav liikumisjoon iseloomustab nii üksikuid stseene kui ka kogu lavastusprintsipi: järgmise või ülejärgmise stseeni tegelast on juba enne lava tagaplaanil näha või tegutseb ta laval lausa samaaegselt. Nii viibib Sarastro selle stseeni juures, kus Öökuninganna annab Paminale pistoda Sarastro tapmiseks, ainult et naised ei märka teda, küll aga registreerib publik Sarastro kohalolu. Siegert on misantseenid põhjalikult läbi töötanud ja saavutanud mitte ainult välise, vaid ka sisulise vastavuse muusikaga. Režii ja tegelaste tundeväljendus tuleneb vahetult muusikast, st teos sünniks nagu meie silme all. Siinjuures on leidlikke lavalahendusi, nagu näiteks Taminot ründav madu, keda kujutab koori naislauljate vooklev ahel, jms. Lavakujundus (Hans Dieter Schaal) on selge ja puhta vormiga, eelistades geometrilisi kujundeid. Ooperit esitatakse Vanemuise suures majas ning laval on piisavalt avarust. Lavakujunduse põhitoon on neutraalne hall koos valgega, mida elavdab delikaatne valgustus.

Värvika maailma manas vaataja silme ette Nukuteatri “Völufföödi” (kunstnik Rosita Raud; väga ilus oli ka kavaleht). Nukud olid fantaasiaküllaselt kavandatud ja hoolega teostatud. Etenduse algul

tekkis kogenud vaatajalgi ootusäreva moment, kui lavale “ilmusid” kahe näitleja väljendusrikkad käed ja hakati jutustama lugu völufföödist. Kahel 8-aastasel poisil mu selja taga igatahes süttis silmis see imepärase tuluke, mille võib tekitada ainult teatrimaagia. Nende huvi ja valmidus sukelduda teatrirealsusse kestis kuni esimese suurema “auguni” – Öökuninganna ilmumiseni.

Õigupoolest saab Nukuteatri “Völufföödi” selles Mozarti-artiklis käsitleda ainult tinglikult: tegemist on lavastaja Vahur Kelleri uue versiooniga, kuhu ta on toonud ka uusi tegelasi, nagu näiteks Vares Villemi. Mõned tegelased on ka ümber nimetatud, nii on Papagenast saanud Mammagena ning kolm daami on tegelikult kolm liblikat ja Monostatos on ämblik, aga see kaasneb ühest teatrikeelest teise tõlkimisega ja ei häiri. Vares Villem häirib küll, temast pajatab Papageno etenduse käigus pidevalt – et kui ta Vares Villemit taga ajas, siis juhtuski kõik –, aga see ei tee lugu selgemaks, pigem segasemaks. “Völufföödi” lõpus, kui vaataja arvab, et nüüd on kõik läbi, tuleb pärast veel üht “auku” taas jutt Villemist – Papageno jutustab sellest oma pojale... Hoopis rohkem aga on töödeldud Mozarti muusikat, uue versiooni autor on Rivo Laasi. Põhimõtteliselt ei ole midagi teksti ega muusika töötlemise vastu, sest uusaatorlus on korrektselt kuulutusel ja kavalehel ära toodud ning see on

ausam kui teose lavastamine tegelikult ainult teose motiividel. Oluline on see, et uus versioon täidaks oma otstarbe.

Ideeliselt on Kelleri versioon ja lavastus Mozartile lähemal kui mõnigi sellistest "Võluflöödi" tõlgendustest, milles kõlab küll Mozarti muusika ja Schikanederi tekst, ent lavastatud hoo pis muu lugu, nagu juhtus Graham Vickil Salzburgis. Kelleri versioonis on säilinud teose luulelisus ja elurõõm ning lootusrikas usk selsse, et muinasjutud laval ja elus lõpevad hästi. Lavastuses on toredaid leide ja karaktereid ning eri väljendusvahendite (nukud, näitlejad ise, muusika) sünteesimine näib Kellerile sobivat.

Mõistetak, et ooperilibretot tuli kohandada lühemaks ja lastele arusaadavamaks, aga samas oleks võinud jälgida pidevat jutustavat liini. Praegu tükeldub lavastus osadeks, mille vahel on suured pausid, näiteks Öökuninganna ilmumine võtab tohutult aega ja kahjuks ei saa üldse aru, mida ta laulab. Kui ühes stseenis oli pikk jutt Monostatosest, siis jäin koos lastega nüüd ka Monostatost ootama, selle asemel ilmus aga pärast pikka pausi lavale Pamina, mis tekitas segaduse – kas see on kole ämblik? Vahest kõige problemaatilisem oli aga see, et jäi arusaamatuks, miks teatritüki pealkiri on "Võluflöödi", st motiiv flöödist ja selle võlväest kadus küll ei tea kuhu. Rivo Laasi muusikaseade näib etenduse esimeses kolmandikus vaimukas ja parajalt võrtsitatud, Mozart *à la* Astor Piazzolla. Ent edasi muutus see üksluiseks ja, mis peamine, oli kogu aeg liiga tiheda faktuuriga. Vähemalt laulunumbritele oleks hõredam saade tulnud kasuks, et publik saaks tekstist paremini aru.

Nagu nägime, on ideed "Võluflöödi" tõlgendamisel erinevad ja kohati vastandlikud, kaks viimast Eesti lavastust on oma poeetiliselt lähenemisviisilt ja positiivse lõpplahenduse poolest siiski sarnased. Siinses ajakirjanduses kõlanud mõtted, et Vanemuise lavastus on "ilkuv feminism" (Sirp 14.10.2005) ja Mozart jäeti "seekord mängust peaaegu välja" (Postimees 3.10.2005), lausa jahmatavad oma vaatevälja piiratusega.

Muusikaline külg ja osatäitmised

Selles alalõigus vaatlen ainult kolme lavastust – "Võluflöödi" Salzburgis (2005), Vanemuises ja Nukuteatris.

Salzburgi festivali "Võluflöödi" ebaõnnestus mitte ainult lavastuse, vaid ka

muusikatõlgenduse poolest. Asi algas dirigendist: Riccardo Muti käe all mängisid Viini Filharmoonikud ramedalt ja ebatäpselt, fraseerimine ja artikulatsioon olid välja töötamata, tempod liiga kiired. Nii küündimatut Mozarti tõlgendust ei ole ma Salzburgi festivalil kümne aasta jooksul kuulnudki. Võib mõista, et ka lauljad tundsid end ebamugavalt. Tamino rolli laulis tänapäeva üks silmapaistvamaid Mozarti-tenoreid Michael Schade, kes aasta tagasi esines suurepäraselt Mozarti ooperi "Tituse halastus" ("La clemenza di Tito") nimiosas Nikolaus Harnoncourt'i dirigeerimisel (lavastaja oli Martin Kušej). Sedapuhku "Võluflöödis" ei ületanud ta Salzburgi keskmist taset, tõenäoliselt segas teda ka lavastamata lavastus. Ainult üks laulja pani ennast nii kuulama, et publik hoidis hinge kinni – soomlanna Anna-Kristiina Kaappola Öökuninganna rollis.

Vanemuise "Võluflöödiga" oli teatri peadirigent Hendrik Vestmann teinud väga tõhusat tööd. Orkester kõlas esietendusel täpselt ja kompaktelt, avamängus suudeti tabada Mozarti muusikale iseloomulikke sära ja kergust. Viimistletud mulje jätsid ka solistide aariad ning ansamblid, milles polnud mingit lohisemist ega fraasilõppude venitamist, nagu seda meie vokalistide Mozarti-interpretatsioonid vahel juhtub. Vanemuise koor on endiselt heas vormis – lavaliselt liikuv ja väga hea ühtse pehme kõlaga (koormeister Piret Talts). Lauljatest äratas esietendusel kõigepealt tähelepanu praegu Weimaris tegutsev ameeriklanna Wendy Waller Öökuninganna rollis. Ta mitte ainult ei laulnud koloratuure meisterlikult, vaid lõi ka kirgliku, võimujanulise naise karakteri. Muusikanumbreid esitas Waller saksa keeles, ent dialoogid kõlasid laduses eesti keeles. Öökuninganna nõudlikus osas esineb ka noor lauljanna Angelika Mikk. Öökuninganna vastaspoole, Sarastro keerulise rolli tõi vaatajateni veenvalt Taisto Noor. "Võluflöödi" lüüriline liin, Pamina ja Tamino, oli Alla Popova ja Jan Oja kanda. Mõlema puhul võib täheldada jätkuvat vokaalset arengut ning lavalist kindlust, samuti võlus nende siirus. Mõistetak, et solistidest nägi Jan Oja Mozarti vokaalstiiliga kõige rohkem vaeva, ent tulemus on hea. Toreda koomilise paari Papageno ja Papagena rollides moodustasid ootuspäraselt Aare Saal ja Julia Botvina. Neid osi esitavad ka noor laulja Taavi Tampuu, kellele see on esimene

koomiline roll teatris, ja hea karakteritajuga sopran Merle Jalakas. Esietendusel olid muusikaliselt täpsed ja meeldivalt jäised kolm daami (Merle Hillep, Karmen Puis ja Valentina Kremen), kiitust pälvivad ka Aivar Kaseste Monostatosena ning kaks raudmeest – Roland Liiv ja Atlan Karp. Kolme poisina astusid lavale noored lauljannad Eesti Muusika- ja Teatriakadeemiast (esietendusel Kristel Jõesaar, Kersti Nahkur ja Anne Prommik-Laipea), kelle rütmikas liikumine ja hea ansambel hajutasid mu kahtlused naiste sobivusest nendes rollidesse.

Kõik oleks ju kena, kui head kogumiljet Tartu esietenduselt ei rikuks üks hiljem nähtud etendus novembris. Hoolimata sellest, et saal oli välja müüdud, et publiku seas oli palju muusikaõpilasi ja -õpru Tallinnast, Tabasalust, Viljandist ja mujalt, ei olnud teater ilmselt pidanud vajalikuks teha enne natukenegi proovi, nii et kogu muusikaline külg logises ja tekitas segadust ka lavastuses. Ei tohiks unustada, et Mozarti "Võluflöödi" on praegu Vanemuise ooperi visiitkaart.

Nukuteatri "Võluflöödi" muusikalise teostuse eest kandis hoolt saateansambel koosseisus Kristjan Nõlvak (viul), Karin Rauk (vioola), Eve Pütsepp (tšello), Meelis Milli (viul ja elektrikitarr), Jaak Lutsuja (akordion). Enamikku vokaalnumbritest laulis Kaire Vilgats, kes on huvitava tämbri, omapoolse lähenemise ja hea diktsiooniga muusik. Vankumatu mängulustiga näitetrupist sööbis eriti mällu Taavi Tõnissoni Papageno – tema tekstist sain ma kõige paremini aru ning ta ka laulis vahvalt.

Lõpuks

"Võluflöödi" laine eesti laval on tekitanud tänuväärse olukorra, kus on võimalik võrrelda eri lähenemisi ja arutada laimalt muusikateatri üle. Loodetavasti see mõtteline dialoog eesti ja rahvusvahelise muusikateatri vahel jätkub ka teiste ooperite, teiste autorite puhul.

Rõõm muusikast, loovharidus ja positiivne usk, et iga tavaline inimene on võimeline muusikat esitama, on tegusid väärt. Mäetaguse valla põhikooli laulutund.
FOTO LAURI KULPSOO

KONTRAPUNKT

Kas Eesti muusikaõpetus vaevleb rahapuuduses?

KRISTEL KOSSAR

Postimees

Kuigi kultuuriministeerium on alustanud seni puuduva loomehariduse arengukava väljatöötamist, püsib enamikus üldhariduskoolides muusikaõpetus vaid õpetajate missioonitundel – töötasud on väikesed ja puuduvad vajalikud õppevahendid.

Millised probleemid muusikaharidust kimbutavad ning milliseid reforme see vajab, selle üle arutlesid Tabasalu Ühisgümnaasiumi muusikaõpetaja ning Eesti Muusikaõpetajate Liidu esimees Elin Ots, Rocca al Mare kooli muusikaõpetaja ja Eesti Kooriühingu juhatuse esimees Aarne Saluveer, Haridus- ja teadusministeeriumi noorte- ja välissuhete asekancler Madis Lepajõe ning noorteosakonna nõunik juhataja ülesannetes Anne Kivimäe.

12. detsembril lugesin 780 Eestimaa koorijuhi allkirjastatud pöördumist, kus öeldakse, et koori-, tantsu- ja puhkpillirühmade juhtidel pole võimalik keskmise palgaga 520 krooni kuus enam tegetsemist jätkata. Kui kogu aeg toonitatakse koorimuusika osatähtsust muusikaõpetuses ning tuuakse näiteks rekordarv laulupeolisi, kas poleks siis mõistlik koorijuhtide palgad üle vaadata?

Anne Kivimäe: Riik on sellest aru saanud ja kultuuriministeeriumi kaudu sel aastal ka laulupeol osalenud koori- ja orkestrijuhtide palkadeks vägagi märgatava toetuse eraldanud. Haridusministeeriumis valmis möödunud aastal kategooriatasude projekt kogusummas viis miljonit krooni, kust said ühekordset toetust kõik üldhari-

duskoolides tegutsevad orkestri- ja koorijuhid, kelle juhitud kollektiivid on saavutanud kategooria.

Sel aastal käivad toetused kultuuriministeeriumi kaudu.

Elin Ots: Üldhariduskooli muusikaõpetajad on haridusministeeriumi abiga niisuguse toetuse saanud, nimetasime seda ühekordseks tänutasuks väga hea laulupeo eest. Tasu said kategooriakooride dirigendid. On aga selge, et sellisest ühekordsest süstist jääb väheks, kuigi siin seal väikekoolides tänu sellele tõepoolest kooriliikumine elavnes. Sellest näemegi, et materiaalne tugi on väga oluline.

Praegu on kategooria alusel ringijuhhi tasu maksmine siiski vaid soovituslik. Muusikaõpetaja, kes iga päev koolis muu-

sikatunde annab, peab olema samal ajal nii pedagoog, dirigent kui ka ringjuht. Need asjad on kaunis keerulised ja kõik sõltub omavalitsuse suvast, mõni maksab õpetajale tasu ja mõni mitte.

Kui suur see ühekordne toetus oli?

E. O.: See sai arvestatud õpetaja astme- palga järgi ning koori kategooria järgi, palgaastet arvestasime õpetaja-metoodiku, vanemõpetaja ja nooremõpetaja töötasust lähtuvalt. Õpetaja-metoodiku ühekordne toetus oli kaheksa-üheksa tuhande krooni ringis, miinus maksud.

Kuid õpetajad, kes ei juhatanud kategooriakoori ega käinud laulupeol, need toetust ei saanud?

E. O.: Ei.

A. K.: Neil on muusikaõpetaja töötasu, mis sõltub üldisest õpetajate palgast. Kui koolis on koor või orkester määratletud ringina, saavad nad tasu ka ringijuhitamisest.

Kui suured on muusikaõpetajate töötasud?

E. O.: Vanemõpetaja töötasu on 8140 krooni, miinus maksud.

Madis Lepajõe: Nooremõpetaja palk peaks jääma kusagile 5600 krooni kanti, miinus maksud.

Kuidas teile tundub, kas sellise raha eest läheb noor, kõrgkooli lõpetanud inimene kooli tööle?

M. L.: Sellele küsimusele pole võimalik üheselt vastata. Eestis on näiteks koole, kes otsivad mingi aine õpetajat aastaid, pakkudes normkoormusele vastavat palga, omavalitsused pakuvad veel lisatasugi, kuid ometi õpetajad sinna ei lähe.

E. O.: Maakoolil on muusikaõpetajaid kaunis raske leida, kuna nende koormus on alati väiksem kui näiteks matemaatikaõpetaja oma, alates viiendast klassist üks tund nädalas.

Mina õpetan IV–VII klasse, st sisuliselt 600 õpilast nädalas. Matemaatikaõpetajal on samal ajal viis ainetundi nädalas.

Maakoolil on kindlasti raskem õpetajat leida, sest äraelamiseks peab see inimene olema lisaks veel ka hea dirigent ning kultuurimajas töötama.

A. K.: Mõeldud aastal selgus, et aina rohkem on koore ja orkestreid ning aina enam omavalitsusi leiab raha ka ringijuhitajate palkade maksmiseks. Mõnel heal juhendajal on suisa erinevates valda-

des mitu kategooriakoori või orkestrit.

Kas üks tund muusikaõpetust nädalas on piisav?

M. L.: Mõnele lapsele on see piisav, mõnele vähe ja mõnele palju, alla selle ei tohiks olla. Kui mina kaksikümmend aastat tagasi koolis käisin, oli muusikaõpetust ka üks tund nädalas ning see pole muutunud.

Praegu räägitakse nii õppekavade loimumisest kui ka koolikoormuse vähendamisest, valikainete osa koolides on vaja suurendada.

E. O.: Võite juba ette arvata, mida mina sellest mõtlen. Loomulikult arvan ma, et üks tund on vähe ja kuni kuueks, isegi seitsmenda klassini peaks olema kaks tundi nädalas. Oma kooli põhjal väidan, et nõudmine on olemas.

A. K.: Kui me vaatame, kui palju noori on muusikast huvitatud, kus nad sellega tegelevad ja muusikaharidust omandavad, on koolil tõuke andjana küll oluline roll, kuid süvisi tegutsemise võimalusi leiab muusikakoolides, noortekeskustes ja klubides.

Saan ma teist õieti aru, et muusikaõpetus jäägu pigem huvikooli kui üldhariduskooli kanda?

A. K.: Mina ütlen seda, et muusikaõpetusest rääkides pole õige vaadata ainult seda ühte tundi nädalas, vaid tuua sinna juurde ka kõik teised variandid, mis toimivad ja mida noored kasutavad.

Aarne Saluveer: Tähtsaks on öelda, et muusika on nagu inimõigus. Meie koolis on kunstid nagu selgroog, mille ümber kogu see loimumine toimub. Täna ei õpeta me ju põhikoolis lastele muusikaliisi teadmisi selleks, et neist saaksid muusikud, pigem on see parimal moel toimiv inimõpetuse haru. Muusikatunnis õpetame neile matemaatikat, füüsikat, võõrkeeli, kultuurilugu, loodusõpetust, ajalugu, teatrit jne. Rõõm muusikast, loovharidus ja positiivne usk, et iga tavaline inimene on võimeline muusikat esitama, on tegusid väärt, samuti haritud kontserdikuulaja kasvatamine.

Oleme püüdnud võimalikult palju ka valikaineid rakendada. Lapsed vajavad vaimse ja füüsilise tasakaalu poole püüdemist. Tihti kuuleme ju hinnangut väliskülalistelt, et tänu laulupeokultuurile on meie lapsed palju distsiplineeritumad ja tublimad. Mõistlik oleks neid tugevusi ise tunnustada ja arendada.

Uuringu kohaselt kinnistuvad teadmised vaid siis, kui saavad positiivse emotsionaalse süsti ja muusikaõpetuses nad seda kahtlemata saavad. Alguses on hulk harjutamist ja vaeva, lõpuks aga on nauditav esitus, aplaus, pidustused jne.

Lapsed saavad proovides ka arvestataval määral kehalist koormust.

Ühes teises uurimuses õppis kontrollgrupp gümnaasiste matemaatikat. Mõlemal grupil suurendati õppemahtu, ent ühele lisati ka muusika. Selle grupi tulemused paranesid tunduvalt.

E. O.: Samuti õpitakse muusika kaudu koostöös tegutsemist ja üksteise kuulamist.

A. S.: Koor ja orkester on nagu intellektuaalne tsiviilsõjaväeteenistus – ühise eduka tulemuse nimel tuleb kuulata käsku, sellele alluda, anda endast meeskonnatöös parim, arvestada teistega, tegelda aktiivse kaasamõtle misega ja lugeda läbi arvukalt väärtuslikke tekste.

Kui palju haridusministeerium praegu rahaliselt toetab võimalust pärast koolitundide lõppu muusikaga tegelda?

M. L.: Raha on alati vähe. Ent tasapisi summad suurenevad, sest suurenevad nii riigieelarve kui ka kohalike omavalitsuste eelarved. Kuid tunnivalise tegevuse osas on olukord omavalitsuste lõikes väga erinev, sõltub nii omavalitsuste prioriteetidest kui ka koolijuhtide huvist, aga ka lastevanemate ja laste huvidest.

A. S.: Üks Kooriühingu muresid on muusikaõpetajate täiendkoolitus ja ka see, kuidas saaksime kooli meessoost muusikaõpetajaid, sest lapsed peaksid koolis nägema mõlemast soost eeskujusid.

Ministeerium on selle probleemiga tuttav?

M. L.: Muusikaõpetajad pole siinkohal erandid; meesõpetajaid on kõigis valdkondades väga vähe.

Kuidas seda olukorda muuta?

M. L.: Võtmeks ongi täiendkoolitus; õpetajate koolitus peab olema järjepidev ja kestma aastaid. Minul pole vastust, kuidas see asi järsult muutuks, see vajab aega.

A. S.: Mina unistan vanemas eas maale elama ja tööle minekust. Arvan, et nii nagu naaberriikides Skandinaavias, peaksid õpilased-õpetajad saama kvaliteetselt tegutseda igas väikekoolis, riik ja omavalitsus peavad selle garanteerima. Praegu

sellist olukorda aga ette näha ei ole, nii et äkki tuleks arutada kõikvõimalikke lahendusvariante?

A. K.: 2003. aastal tehtud ülevaade sellest, keda huviharidus ja noorsootöö koolis kaasab, andis vastuseks, et vanemaks saades osaleb kooli huvihariduses ja noorsootöös üha vähem poisse. Üldse on aina noorem vanuserühm see, kes mingi huviharidusega tegeleb, ja peame mõtlema, kuidas poisse koolivälisesse tegevusse kaasa haarata, muusika kaasa arvatud.

A. S.: Kaks aastat tagasi 3. septembril saabus mulle laulukoori esimesest klassist kaks paralleeli – 24 poissi ja 24 tüdrukut. Kõik tulid ja tahtsid laulda, hakkasime harjutama. Jouludeks oli asi sealmaal, et rohkem kui pool võtsid viisi üles, kevadel jäi vaid üks poiss, keda kogu teine klass püüdlakult järele aitas, ja siis sai ka tema hakkama. Lihtsad inimlikud reeglid – kui kellelgi tuleb vale noot, siis selle üle ei naerda; kui oskad teisest paremini, siis õpeta ja laula või mängi ette. Lõpuks tekkis sajaprotsendiline laulmine ja are-

nes sisemine kuulmine, see, kui õnnelikud lapsed ise seejuures on, tundus täitsa uskumatu.

Klassid on tänapäeval sotsiaalsed kogumid, kus üksteisesse suhtutakse respektiga – nii spordis kui ka muusikaõpetuses ei toimi mitte individualistlik võistlus, vaid kollektiivne järeleaitamine. Kui õpilasarühm lepib omavahel kokku, et katsub valedest nootidest lahti saada, siis ei õpi nad selle protsessi käigus niivõrd laulmist, kui võrd mis tahes muus situatsioonis eesmärgikindlalt ja parimal viisil toimimist.

Tahan väga ka naisõpetajatele südamele panna, et nad poisse maast madalast muusikat tegema ja laulma võtaksid. Nendega on vaeva, aga kui me vajame emotsionaalselt tarku ja tundlikke mehi, siis tuleb neid kasvatada. Liiga tihti kuuleb, et on keegi tädi, kes ütleb: sa ei saa hakkama. See väike ilmakodanik ei taha, et talle seda pidevalt öeldakse!

Poistes tuleb tekitada ka kodu väärtustav isamaalisuse tunne ning laulupeol see sünnibki. Kui kutid on laulnud koos

isade ja vanaisadega “Mu isamaa on minu arm”, pisar silmas, siis on nende sees midagi muutunud ning vajadusel võivad nad oma naisi-lapsi ja kodumaad kaitsta; nii toimib muusika ning koorilaul väärtuste kandjana.

E. O.: Tendents liigub õnneks sinna poole, et laulupeol on võimalik laulda ka neil esimese klassi mudilastel, kes pole veel võimelised end kategooriasse laulma. Nad alles õpivad koos toimetamist ning mitmehäälsus ei tule kohe välja.

A. S.: Kujutage ette olukorda, kui seitsmeaastane läheb näiteks ujulasse ujumistundi, veest ilmub Vetevana ja käratab: kui sa ei oska, siis mine ära! Muusikas kipub paraku tihti niisugune olukord ette tulema. Lastel peab aga olema põnev ja huvitav elada ning aega tegevuses areneda.

Kuid kas praegu on koolidel piisavalt võimalusi, et seda tagada?

A. S.: Paljudes Eesti koolides pole elementaarsetki pilliparki ja muusika kuulamise aparatuur on ebakvaliteetne. Me

Professor Franz Niermann, Euroopa Koolimuusika Assotsiatsiooni asepresident, Viini Muusika ja Kunsti Ülikooli muusikapedagoogika instituudi juhataja, 17. novembril toimunud Eesti Muusikaõpetajate Liidu koolimuusika-alase konverentsi väliskülaline:

“Euroopa muusikahariduse ja õpetajakoolituse suurim probleem on koolituse erinev tase. Kui näiteks Eestis lasub heal tasemel koolimuusika raskuse koorimuusikal, siis Prantsusmaal puudub süstemaatiline muusikaõpetajate ettevalmistus hoopis ning Hispaanias on õpetajad saanud küll instrumentalisti või muusikateadlase, ent mitte pedagoogi ettevalmistuse. Kui see aga nii ekstreemselt erineb, on raske mõelda välja ühtseid viise Euroopa muusikahariduse arendamiseks.

Koolimuusikasse tuleb tuua loovust ning lahti saada olukorrast, kus õpetaja seisab klassi ees ja ütleb: nii on õige, tehke järele. Rohkem tuleb lähtuda üksikute inimeste, väikeste gruppide kaasa haaramisest, et oleks vähem passiivseid kuulajaid. Õpetaja peaks oma teadmisi ja oskusi kasutades andma vaid impulsu, et õpilased saaksid sealt edasi oma loovat mõtlemist kasutades lahendusviise otsida. Ühiskond areneb muusika abiga positiivses suunas, kui noored inimesed oma asja saavad ajada.

Eesti muusikaharidust vaadates on kooritegevus küll suurepärane, ent ainult sellest ei piisa. Mulle näib, et Balti riikidele nii omases dirigendi-imetlusest võib kujuneda probleem. See on oma olemuselt küll karismaatiline ning kannab endas ühtsuse tunnet, kuid kui puudub individuaalsus ning ollakse justkui väike sipelgas suures-suures sipelgapesas, pole see õige.

Individuaalsuse, iga indiviidi võimete arendamine peakski olema protsess, mis tulevikus tõsiselt ette võtta.

Kõik eesti lapsed kuulavad muusikat raadiost, CD-lt, saavad seda internetist maha laadida – kõik väljastpoolt tulevad mõjutused eksisteerivad ka eesti laste jaoks ning koorimuusika pühaduseoreooli paistel võivad probleemid kahe silma vahele jääda. Kahtlemata väärib see traditsioon säilitamist, ent seda tuleks vaadelda ikka laiemas kontekstis.

Arvan, et tulevikus on Euroopas oodata pööret kunstide poole – üha rohkemad uuringud erinevates valdkondades tõestavad muusika väärtuslikkust ja vajalikkust. Aina rohkem inimesi soovib õppida pilli, kooris laulda või muul moel muusikaga tegelda. Meil tuleb aga veel palju lobby-tööd teha, selgitada poliitikutele muusika tähtsust ühiskonnas.”

Soili Perkiö, Sibeliuse Akadeemia koolimuusika osakonna juhataja, 17. novembril toimunud Eesti Muusikaõpetajate Liidu koolimuusika-alase konverentsi väliskülaline:

“Soomes keskendutakse riiklikul tasandil enam täppisteadustele, nii et kunstid on koolisüsteemis alahinnatud. Kuigi on tehtud väga palju uuringuid tõestamiseks, kui tähtis on loominguiline tegevus, ei paista see otsustajatele korraldada minevat.

Muusikaõpetajate ja koorilauljate seas kipub olema aina rohkem naisi, kuid ühiskonna arengu seisukohast määravaid otsuseid teevad mehed. On aga märgata, et kus tegutseb rohkem naisi kui tugevama poole esindajaid, sinna suunatakse ka vähem raha.”

ei kujuta ju ette tänapäeva taseme korvpallitrenni täistopitud sukka loopides. Kuulasin just hiljuti koori konkursisalvestist tuntud laiatarbefirma muusikakeskusest – moonutus oli nii suur, et loobusin. Häda on selles, et suur osa odavast popmuusikast kasutab ka spetsiaalselt moonutatud heli. Inimestele on naturaalne, puhas toon tundmatu ja hirmutav... Suudaksime me koolidesse pillid viia...

Miks siis seda ei tehta?

M. L.: Seda peab küsima koolijuhtide käest. Kool saab teatud summa raha õppevahendite ostuks.

E. O.: Õppekavas on ette nähtud näiteks Orffi instrumentarium, mis on muudest õppevahenditest küll tunduvalt kallim, aga toimib.

A. S.: Riigi tellimus aitaks siin väga suure koguse raha säästa.

Koolid kulutavad pilliostuks ettenähtud raha muudele asjadele?

M. L.: Seda ma ei ütle, et kulutavad, aga häda sunnib neid valikuid tegema.

Riigihanke koha pealt niipalju, et kui haridusministeerium ostis koolidele kehalise kasvatuse õppevahendeid, tekkisid igasugused probleemid: üks kool vajab topispalle, teine hoopis suuski; pärast seda jäeti otsustamine koolide endi hooleks. Ma ei prognoosi küll, et lähiaastail kuulutaks haridusministeerium välja riigihanke süntesaatorite ostuks.

Tore oleks, kui saaksime riigieelarvest nii palju raha, et jätkuks nii muusika, spordi kui ka keemia, füüsika jm õppevahenditele.

A. K.: Muusikakoolid jällegi leiavad, et nende instrumentariumi tuleks esmajärgus arendada – sest tegemist on pilliõppega, muusikalise süvaõppega. Kuna nii üldhariduskooli kui ka huvikooli haldab kohalik omavalitsus, on tal mõlema survegupi meelevallas küllalt keeruline otsustada.

A. S.: Pooldan tasakaalustatud arengut, mitte arutelu, kas tähtsam on üldvõi huviharidus. Mis tahes eelarve raames me ka ei tegutse, kõige tähtsam on paika panna pikaajaline arenguplaan ning seal määratleda eesmärgid.

Üldhariduse koha pealt tuleks koolidele anda vähemalt miinimumkvaliteet ja liikuda huvikoolidega paralleelselt. Peame aktiivselt tegutsema, et meil ei tekiks Prantsusmaaga sarnast olukorda, kus noored põletavad autosid või löövad kel-

Poisse tuleb maast madalast muusikat tegema ja laulma võtta, paneb Arne Saluveer muusikaõpetajatele südamele.

FOTO PEETER LANGOVITS/SCANPIX

legi maha. Muusika ja pillid on ühed vähesed asjad, mis panevad noortel silmad särama.

E. O.: Isikliku kogemuse põhjal võin öelda, et kahe-kolme Orffi pilliga on võimalik klassikollektiivis toimimist korrigeerida – kas või kolmeminutine koosmäng mõjutab lapse hilisemat käitumist.

M. L.: Iga anne tuleks avastada, eriti üldhariduskooli algklassides.

Kuidas on ühe-kahe muusikatunniga nädalas seda võimalik teha?

A. S.: Kahest tunnist nädalas siiski ei piisa ja vähemaks ma seda ei võtaks. Muusikaõpetusega praegu kaasnev loovuse ja sisemaailma avamine ning koostöömimine on rohkem kui lihtsalt laulmine.

M. L.: Möödunud nädalal tegi kultuuriministeerium haridusministeeriumile ettepaneku asuda ühiselt välja töötama loomehariduse arengukava, kus oleks strateegia ning põhisuunad paika pandud.

Seal peaks olema määratletud, missugune osa haridusest jääb üldhariduskooli, missugune huvikooli, missugune kutsehariduse ja missugune osa koolide juures tegutsevate ringide kanda.

A. S.: Tundub uskumatu, et praegu on koorilaul või orkester määratletud ringina, uues õppekavas võiks see mingis-

mahus olla ainena sees. Eriti arendav ja väärtuslik on see algklassides.

Mis on saanud huvikooli seaduse eelnõust?

A. K.: Praegu on see täiendamisel ja parandamisel, uue aasta alguses peaks jõudma teisele avalikule kooskõlastusringile.

M. L.: Olulisim põhimõtteline muudatus, mida üritame sisse kirjutada, oleks võimalus rahastamiseks riigieelarvest. Kui aga seadus ka võimaluse annab, ei tähenda see veel garantiid.

Kuidas kommenteerite Muusikakoolide Liidu nõudmist, et muusikakoolile peab jääma eesmärgipõhine ja edasiõppimist võimaldava muusikalise põhihariduse andmise õigus ja kohustus?

M. L.: Huvikoolides, sh muusikakoolides, antakse huviharidust, mitte põhiharidust. Siinkohal ei saa seega rääkida põhihariduse andmisest (samuti on kehtestatud ka huvihariduse kehtivas seaduses). Olemasolevad riiklikud raamõppekavad jäävad aga muusikakoolides kehtima ka uue seadusega.

Koorilaul hakkas mängima

Olev Oja 70

ENE PILLIROOG

muusikateadlane

Emeriitprofessor Olev Oja 70. sünnipäeva tähistati 11. detsembril EMTAs kontserdi ja näitusega, 14. detsembril juhatas juubilar Estonia kontserdisaalis Eesti Rahvusmeeskoori ja 17. detsembril Tallinna Matkamajas naiskoori Virvik.

Oja on Eestis väga levinud nimi, meie kultuurilukku on jagunud neid küll vist veidi vähem kui Bache Saksamaale, aga kellega te eesti muusika- või näitelavade Ojadest sugulane olete?

Kahjuks ei ole. Kui kultuurivaldkonda silmas pidada, siis isa liini pidi on kaugelt sugulane Eesti Raadio kauaaegne helioperaator Tiiu Hansen (neiu põlvnenimega Oja). Aga Olev Ojasid tean mitmeid.

Mida olete väärtustanud ja imetlenud oma vanemate juures?

Töökust, sihikindlust, visadust, käteosavust. Meie lihtsas kodus valitses väga asjalik ja ettevõtlik vaim. Vanavanemad olid ostnud 48 hektarit maad, mis andis tagasi niivõrd, et ostuvõlg sai ära tasutud ja veel Viljandi linna kaks krunti ostetud ning neile mõlemale ka majad peale ehitatud. Ühest sai mu lapsepõlvkodu ja teine üüriti välja. Üheksakümneandel sain mulle pärandatud osa eest kollaste kaartidega erastada endale Harjumaale Pedaspea külla 1968. aastal ostetud talu juurde kuuluva maa. Nüüd on seal väga mõnus elada. Kuigi see oli päris võõras kant, siis meri ja mets köitsid niivõrd, et meie perel kaksipidi mõtlemist polnud.

Kuidas muusika teie ellu tuli?

Minu koolitee sai alguse 1943. aastal Viljandi Maagümnaasiumis (endine 2. keskkool), kus muusikaõpetajate Vello Tünderi ja tema lahkumise järel Paul Kriguli õhutusel laulsin ja mängisin igal pool, kus see oli aga vähegi võimalik, mitmesuguseid pille. Vello Tünder andis pasuna (teine tenor), palus sidooliga ära puhastada ja orkestriproovi tulla. Nooti tundsin lastemuusikakooli akordioniklassist, kus olin saanud õpetust Ernst Tederilt. Olen mänginud kooli

puhkpilliorkestris veel teist bassi ja est-raadiiorkestris akordioni, kultuurimaja orkestris trombooni; laulsin kooliansamblikes ja koorides, aga ka Paul Kriguli segakooris "Koit" ja meeskooris "Sakala". Kui ma Viljandi muusikakooli 1952. aastal lõpetasin, siis arvas eksamikomisjoni kuulunud Paul Karp, et võiksin muusikaga jätkata. Kuna RAM oli siis juba käinud Viljandis laulmas ning Gustav Ernesaks jätnud oma lehvivate juuste ja energiliste kätega kustumatu mälestuse, suundus mõte koorijuhtimise peale. Keskkooli lõpetamiseni jäi aga veel kaks aastat. Hakkasin eraviisiliselt võtma klaveritunde Alma Araku juures, et sillutada teed Tallinna muusikakooli. Isegi imestan, et sinna ka sisse sain. Laine Karindi oli just Tartust Tallinna tulnud ja sai ilmselt koormuse pärast küllaltki palju õpilasi. Ta tegi tunde isegi sagedamini, kui ette nähtud, ja nii see koorilaul mu elus oma rolli mängima hakkas. Tegin läbi ka muusikateoreetikute kursuse, kus olid Hans Hindpere, Helmut Rosenvald, Uno Loop, Ellen Selis, Ivalo Randalu.

Kui valulik või valutu oli kõrgkooli minnes õpetaja vahetus? Üldteada tõsiasi: na hakkavad õpetajad teise pedagoogi õpilase käsi alati ümber tegema, mängigu ta siis mõnd pilli või olgu dirigent.

Oo, jaa! Väga tüüpiline – ta ei oska ju üldse juhatada, ta on ju selle või selle õpilane. Kui palju ma seda käte ümber tegemise juttu Muusikaakadeemias olen kuulnud! Minul oli õnneks Gustav Ernesaksa juurde minek valutu, sest ka Laine Karindi oli olnud tema õpilane.

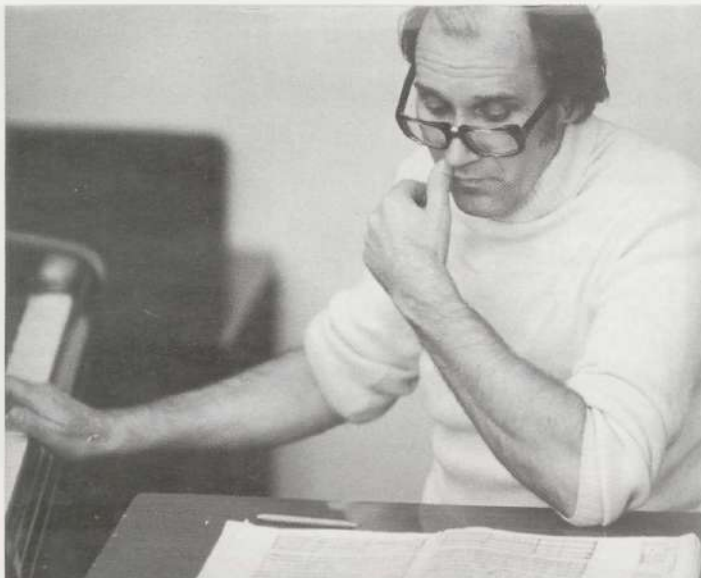
Kuidas Ernesaks oma õpilasi sobivasse voolusängi juhatas või laskis ta teil vormuda iseküpsemise teel?

Ernesaksa juures pidi igaüks saama omaloomiseks, individuaalsus pidi olema, mitte et ma täpselt ettenäidatud kätega takti löön. Seetõttu olemegi igaüks oma moodi. Võtame näiteks Kuno Arengu, Silvia Melliku, Tiia Loitme, Harald Uibo, Uno Järvela, Eri Klasi! See polegi nii oluli-

ne, millist trajektoori mööda takti lüüa. Oluline on, mis dirigendist välja kiirgab ja ümbruse mängima paneb. Vaatame Tõnu Kaljustet, tal polegi vaja suurt midagi teha, liigutab veidi ja kõik kõlab. Mõni teine vehib mis hirmus, aga muusika ei pruugigi kõlada! Seega mitte käsi, vaid isiksus on oluline. Ernesaksal oli see aura olemas, kogu tema olemus pani muusika elama, ta fraas oli alati elav, mitte metronoomi järgi. Koori juures peab vokaali kuulamiseks olema erilisel hea kõrv ja koorijuhil oskus kõla juba ette kujutada. Vokaali värvide küsimus on nagu laulule elu sissepuhumine. Tundides vestlesime sageli näidendite lavastamisest. Stanislavski raamatud oli soovitatav lektüür. Mihkel Lüdigi laulu "Kits ja hunt" juhatamisel pidime karakteriseerima nii kitse kui ka hunti. Pidi oskama oma hinge avatuks mängida, väljendada erinevaid meeleolusid, jõulisi ja dramaatilisi kohti, õrnust. Panime tundides veel tähele sedagi, et Ernesaks õppis koos oma õpilastega uut repertuaari ja viis selle siis RAMi kaasa. Ernesaksa õpilastel pidi olema ka oma töötuba kas koori või ansambli näol. Mina juhatasin trükikoja "Kommunist" segakoori (1958–1962) ja mõnda aega Tuudur Vettiku asutatud "Eesti Energia" meeskoori (1962–1965). Laulsin ka Eesti Raadio meeskvarietis teist tenorit, enne kui minust sai RAMi laulja.

Kui suurt osa mängib dirigenditöös juustamine?

Võtame näiteks Roman Matsovi ja Neeme Järvi, kaks radikaalselt erinevat dirigenditüüpi. Üks räägib täpselt striihide kaupa ära, kuidas peab mängima, teine tuleb orkestri ette, tõstab käed ja lugu läheb nii, nagu vaja. Mõlema mehe lindistused on suurepärased. Seega, jutustage või ärge jutustage, tulemus on oluline. Mul oli 1966–1970 suur rõõm Roman Matsovi juures orkestridirigeerimist õppida. Nii et oma dirigendi-õppejõu töös kannan edasi mitme koolkonna mõjutusi.

Olev Oja mõtisklemas partituuri kohal.

Tütar Jaanika ja abikaasa Hurmiga (1987).

RAMis tõusite madrusest kaptenisillale. Mida see teekond teile tähendas ja andis?

Jah, teisest tenorist 1960–1963, koormeisterist 1963–1964, dirigendist 1964–1975 peadirigendini 1975–1991. Asutasin 1964. aastal RAMi noortekoori ja samuti kvarteti RAM-3. RAMi dirigendid kasvasidki RAMi ridadest ja olid kõik Ernesaksa õpilased: Uno Järvela, Harald Uiibo, Kuno Areng, mina. Hilisemad mehed on juba teisest liinist. See, et oled laulnud selles kooris ka ise, tähendab kogu oma füüsilise ja häälega koori kõla tunnetust. Et saada RAMi lauljaks, tuli mul muidugi oma väikese häälega sõna otseses mõttes end lauljaks võidelda. Konkursile tuli oma seitsekümmend meest, esimene kord ma ei saanudki sisse. Käisin kahel konkursil.

Juhatasin RAMi ees kui Ernesaksa õpilane juba 1962. aastal (õppisin TRKs koorijuhtimist 1958–1963), dirigendiks sain 1964. aastal ja peadirigendi koht tuli 1975. aastal, sest Ernesaksa tervis hakkas tõsiselt märku andma ja keegi pidi selle töö üle võtma. Šostakovitši “Ustavuse” ettekandmise järel tõmbuski ta tagasi, ideid pakkus välja küll – sinna kuulus ka kurikuulus Hermanni-kava “Laulu ja mängu leht”, mis tekitas palju pahandust, kaasa arvatud filharmoonia kunstilise juhi Olga Rudneva ja koori administraatori Erich Karuksi lahtilaskmine.

Mida tähendas ja andis RAM?

RAM oli eeskujuks õpingute päevil, oma

moodi klassitöö ja samas praktika käepigistus. RAMiga seondub sadade meeli ülendavate helitööde ettekandmine, paljude “tingmärkide” elluäratamine, heliloojate loomingukööki, sinna lõputute võimaluste maale tungimine. Ulatusliku kontserttegevusega süvenes veendumus, et laulev rahvas on üksteist mõistev rahvas, et südamest tuleva lauluga võib soojendada jäiseid hingi ja et tänulik publik on kontserdi õnnestumise stimulaator. RAMiga seondub veel ka tõdemus, et kaheksakümne mehe ühine tahe ja sihikindlus viib eesmärgini, ületades raskusi justkui naeratades. RAMiga kaasnes võimalus heita pilk metsa taha ning tunda, kui armas on siiski külatänavas.

Kuidas on RAMi lauljaid valitud?

Ernesaksa ajal ikka hääle järgi, nooditundjaid oli kooris siis veel vähe ja iga uue kava õppimine võttis oma paar kuud aega. Kuuekümmendatel juba nooditundjate meeste arv kasvas.

Väike palk on muidugi kogu aeg olnud mäkketõusul piduriks.

Kuivõrd RAM inspireeris laululoojaid?

Arvan, et küllaltki. RAMi aastapäevade puhul korraldatud konkurssidele saadeti väga palju helitöid. Samas me pöörasime agaralt koorile kirjutavate (ja mittekirjutavate) heliloojate nõõpe, et saada uusi laule. Töö oli tulemusrikas. Omalt poolt püüdsime enamiku ette kanda. Kõige tihedamad kontaktid kujunesid Veljo Tormisega – “Hamleti laulud” (1965),

“Maarjamaa ballaad” (1969), “Laulja” ja “Pikse litaania” (1974), “Põhjavene böliina”(1976), “Hääled Tammsaare karjapõlvest” (1977), “Muisitse mere laulud” ja “Juhan Liivi sarkasmid” (1979), “Kaksikpühendus” (1983), “Kaitse, Jumal, sõja eest” (1984). Neid laule on palju ja nimetamine alati üks ohtlik tegevus, sest midagi olulist võib välja jääda.

Tormise lauludega on nii mõnigi kord tulnud teksti pärast leida nippe, kuidas asja päästa.

Teadupärast olid tookordsetel konkurssidel eelnevalt kindlad tekstilugejad, kes siis laule vasakule või paremale virna tõstsid. Vaatamata sellele trükiti laulude tekstid kavalehtedele, mis ei olnud tol ajal tavaline nähe. Tormis kirjutas RAMi noortekoorile “Meestelaulude” tsükli (1965), millest Kaarel Ird tegi Vanemuises väga uhke lavastuse ja võis jäädagi mulje, et see teos on kirjutatud teatrile. Laulsime sageli lausa helilooja kirjasooja loгу. Tänapäeval toimub noortide paljundus ühe näpuliigutuse kiirusel. Kuid tol ajal pidid uued teosed juba mõni kuu enne ettekannet dirigendil käes olema, et korraldada paljundusega seonduvad protseduurid. Koorile kirjutasiid mitmeid laule Jaan Koha, Eugen Kapp, Tarmo Lepik. Anti Marguste “Meestetoonid” läks igal pool suure menuga, samuti Ester Mägi “Tuuletuba” ja “Kerkokell”. Eduard Tubin kirjutasi oma “Reekviemi langenud sõdurite mälestuseks” (1979) RAMi silmas pidades. Noodi üleandmisel lubas ta dirigendile,

Naiskooriga Virvik Kassari kadakate vahel.

Tormise 70 aasta juubelikontsert (2000).

FOTOD ERAKOGUST

kes seda Eestis juhatab, annetada looberipärja. Ettekandmisloa taotlusele tuli aga vastuseks kirjalik keeld, mida nüüd võib lugeda Vardo Rumesseni koostatud raamatust “Tubin ja tema aeg”. RAMile on kirjutanud Šostakovitš, Šebalin, Taktakišvili, Kikta jt. Mulle tundub, et RAM inspireeris vägagi loojaid. Salvestusi on jagunud enam kui paarikümnele LP-le ja kümmele CD-le.

Teadupärast pälvis RAM kõrget tunnustust nii reisidel Nõukogude Liidu piires kui ka välismaal, räägitakse, et teil oli kaasas mitmeid “lisalauljaid”?!

Ei olnud lisalauljad, kuid olid “ministeeriumi töötajad või ajakirjanikud” – või sai siis mõni laulja kaasa lisäülesandeid, millest mina teadlik polnud. Reisidel läks tõesti hästi, suured saalid olid kõikjal kuulajaist tulvil: Moskva, Peterburi, Riia, Volga-äärsed linnad, Siber, Kamtšatka, Soome, Tšehhi, Saksamaa, Rootsi, Itaalia, Šveits, Ungari, Bulgaaria, USA, Kanada – kõikjal suurepärase vastuvõtu ja publik.

Juhtub, et kaks isiksust ei mahu koori ette toimetama. RAMi ajalugu näitab, et teie saite Kuno Arenguga omavahel hakkama küll.

Jah, tuleb lihtsalt kohustused ära jagada ja kui igäiks teeb oma rida, saavad ka kaks dirigenti kooriga hästi töötada. Uued kavad koostas kumbki dirigent ise.

Reisid olid ajaliselt poolitatud ning koorile õpetatud uudisloomingut kasutasid mõlemad dirigendid oma kavades.

Miks toimus kannapööre maskuliinse meeskoori eest naiskoori Virvik peadirigendiks?

Lahkusin RAMist 1991. aastal. Juhtus nii, et juba 1992. aastal “keeraski” nüüdseks manala teele läinud tolleaegne Virviku dirigent Ene Lillepärk, et tulla ma peadirigendiks. Ja ma absoluutselt ei kahetse! Teen selle kooriga tööd suure heameelega. Virvik ei kuulu küll A-klassi kooride sekka, kuid laulame rõõmuga ja omas liinis oleme konkurssidel nii mõnedki medalid pälvinud. Kuid jah, meeskoori eest naiskoori ette minek oli küll suur muusikaline kontrast, nii värvide kui ka repertuaari osas. Olen leidnud naiskoori kõlast enese jaoks muusikalises mõttes värskest.

Kuidas teie koorijuhtimise klassist orkestridirigendid on sirgunud?

Olen tõesti sellekohast pahandavat ütlemist kuulnud. Kuid see on olnud noorte eneste huvi ja suundumus, mida tuli toetada. Asendasin Gustav Ernesaksa konservatooriumis juba 70ndate alguses, poole kohaga kutsuti tööle 1974. aastal. Eesti Muusika- ja Teatriakadeemia (EMTA) koolimuusikutega olen seotud 1993. aastast. Mu õpilastest on saanud koori- ja

orkestrijuhte, muusikakooli direktoreid ja muusikaõpetajaid. Minu esimese lennu lõpetaja Aavo Ots on eluaeg trompetit maailma ilusaimaks pilliks pidanud, juhatab edukalt brassansambleid ja puhkpilli-orkestreid. Vello Pähn on paarkümmend aastat Pariisis ja mujal maailmas teatritendusi ja orkestreid juhatanud. Arvo Volmer on praegu Rahvusooper Estonia muusikajuht, Aivo Välja samas dirigent ning Tarmo Vaask Saksamaal tiibu sirutamas. Olen ka ise tundnud suurt loominguõõmu, juhatahes vokaal-sümfoonilisi suurvorme.

Miks Vabariikliku Koorijuhtide Segakooriga aeg täis sai?

Olin VKSiga dirigendina seotud aastatel 1964–2002, neist viimasel aastakümnel tegevuse organiseerijana. See töö oli mitmes mõttes vajalik. Koorijuhid omandasid laagrites uut repertuaari ja õpitu läks kohe üle Eesti laiali. Võrreldes 1958. aastaga, mil koor loodi, on praegune infoajastu avanud koorijuhtidele täiesti uued enesetäiendamise võimalused ja senine kooskaimise vorm end ammandanud.

Kui ma palun meenutada mõnd erilist hetke, siis mis meenub esimesena?

Vaikne, kergelt peent vihma tibutav süvine õhtupoolik dominiiklaste kloostri õuel ja Gustav Ernesaksa “Sireli, kas mul õnne”!

Tõlkekultuurist ja kujutlusvõimest

KAIRE MAIMETS-VOLT
muusikateadlane

Soovin südamest, et kirjastusel Scripta Musicalia oleks olnud Nicholas Cooki raamatu "Music, Imagination, and Culture" (1990) eestindamiseks rohkem aega, raha, plaanimistaipu, mis tahes kujuteldavaid vahendeid! Sest – mul on tõesti kahju seda öelda – tulemus pealkirjaga "Muusika. Kujutus. Kultuur" (2005) on lihtsalt lohakalt tehtud töö. Vaieldamatult on tänapäeva muusikateaduses oluliseks osutunud tekstide eesti keeles väljaandmine tohutult vajalik ja tänuväärne tegevus, mida tuleb igati toetada. Aga seesugusele abitõlkele eelistaksin ma isiklikult küll originaali. Põhjusel, et antud tõlget ei saa hästi usaldada.

Jätame siin kõrvale arusaamist üldjoontes mitte häirivad tehnilised toimevusvead – liigsed või puuduvad kirjavahe- ja tähemärgid¹, kirjandusloetelu ebatäpsused², ilmselt erinevate tõlkevariantide sissejäämise lõppteksti³ jms. Vaatame isegi mööda mõningatest muusikaalase terminoloogia tõlkevaevustest – nt "texture" tõlkimisest kord, nagu peakski, "faktuuriks", siis jälle millegipärast "tekstuuriks" (nt lk 49, 152); vaste "muusikaühik" (lk 102) kasutamisest, nagu see oleks mõistena⁴ täiesti tundmatu. Masendavaks teeb asja hoopis see, et vahel pole tõlketekstist üldse võimalikki aru saada ning mõistmiseks – ja soovitatavalt ka tsiteerimiseks – tuleb originaali poole pöörduda.

Alustuseks terminoloogiast. Mõiste "representation" tõlkimist "olekuks" näen ma esmakordselt ja see tundub mulle veider. Mida tähendab, et "juhendatud kuulamise peaeesmärk on sisendada kuulajale teatud olekutüüpe, mille kohta arvatakse, et nad suurendavad muusikalise kogemuse esteetilisuse määra?" (lk 120) Või: "muusika kuulajad peavad sõnastama olekuid, mis kuulamise ajal kehtivad" (lk 120)? Tõlkevalikusse toob küll mõneti selgust lk 172, kus eristatakse mingi nähtuse olek ("representation") ja nähtus ise, kuid samas ilmuvad tekstis vastena näiteks ka "representatsioon" (lk 9) ja "(nähtuse) esitamine" (lk 164). Lisaks pole lugedes võimalik aru saada, et "kujutav sisu" (lk 123), tegusõna "kujutama" (nt

lk 9), aga ka "esitama" (nt lk 163) seostuvad sama mõistega (vrd "representational content", "represent"). Veel olulisem on muidugi mõistete "kujutus" ja "kujund" kasutamine, mis ka paraku pole alati põhjendatud. Hüva, pealkirjas olev "imagination" on otsustatud tõlkida mitte "kujutlusvõimeks" (midagi, mis muusikat kuulates lendab), vaid "kujutluseks", mis tähendaks ennekõike ettekujutamise tulemust või kaemuslikku "pilti" tajutust (midagi, mis on). Samas võib leida juhtumeid, kus "kujutluseks" on tõlgitud "image" (nt lk 68, 94, 164), mis mujal üldiselt siiski "kujundina" ilmub. Tekib küsimus, millest siis ikkagi räägitakse?

"Kujundivara" on ilus leid "imagery" (lk 100) vasteks; seevastu väljendi "elements of design" tõlkimine "kujundus-elementideks" (lk 103) jätab vale mulje kuulmisest eelnevatega samasse mõtteringi. Ootuspäraselt pöörane on lugu Freudi mõistega "unconscious", mis ilmub ühes ja samas alapeatükis kui "alateadvus" (jutumärkides, lk 163), "kõik ebateadlik" (jutumärkides, lk 163), "eba-

teadvus" (jutumärkides, lk 163; ilma jutumärkideta, lk 165).

Kannatuse panevad proovile korduvad kokkupõrked ebaeestindustega nagu "See näitab, kui hästi annavad need akordid märku lõpetusest (kui täiskadentsi mängida valjemalt, bassi seejuures madalamalt, kui üheski teises kohas teres loos)"⁵ (lk 37); või "Ja et džäss toetub olemuslikult teistsugust tüüpi muusikuoskustele – tähendab muusika loomisel kasutatavate kujundite valikut –, siis eristub see lääne kunstmuusikast (...)"⁶ (lk 79). Lisagem autorit kehva valguse seadvad moonutused nagu "kes mõtlevad harmooniajärgnevustest rooma

numbrites, tunnevad halvasti kontrapunkti" (lk 78, orig.: "the insensitivity to counterpoint of people who think in terms of roman numerals") või arvamusevalduse "... and his [sc. Rosen's] words are perhaps equally applicable to the traditional forms of classical music" tõlkimine väiteks "Õeldu kehtib samahästi ka klassikaliste muusikavormide kohta" (lk 151).

Ebasõbralikkust õhku ka teadusetegijast lugeda suhtes: originaali täisregistrist on tõlkes saanud pelk nimeloend ning kadunud on tekstisest sidusust

loovad ristviited. Samas, kuidas peaksin ma ristviiteta aru saama, et näiteks lause lõigus "(...) Schönberg võib siin olla sattunud liigsesse vaimustusse immanentsusest (...)" (lk 155) pole "immanentsus" midagi hämarat, vaid et Cook peab tegelikult silmas Jean-Paul Sartre'i mõttes immanentsi-illusiooni, millele ta originaalis ka viitab ja mida tõlkes mainitakse lk 69? Ja muidugi, kui siis korraka juhtub ristviide ka olema, juhatab ta tingimata sohu (lk 47: "vrd märkusega 14", p.o 12). Kuna Scripta Musicalia üllitas 2000. aastal tõlkes John A. Sloboda raamatu "Muusikaline meel. Kognitiivne muusika-

"Muusika kuulamine eesmärgiga midagi teada saada või muusika üle teoretiseerida ja kuulamine puhtalt esteetilisest mõnu pärast on olemuselt kaks eri asja."

psühholoogia" ("The Musical Mind: The Cognitive Psychology of Music", 1985), ei saa ma aru, miks on Sloboda tsitaadid Cooki teoses kord uuesti tõlgitud (nt lk 57, 64–65), kord samaks jäetud (nt lk 117). Sealjuures on erinevused vahel nii suured, et näiteks lk 64 ei ole küll mõtet lisada tsitaadi juurde võrdusmärki "e. k 2000: 171". Tähtes seda löiku eesti keeles tsiteerida, tuleb seega Sloboda originaal kõrvale võtta. Kurvastavad ka vajakajäämised noodinäidetes – eriti kui tekst juhib tähelepanu detailile, mis paraku puudub (lk 58 viidatakse näite 14 aplikatuurile, mis eestinduses puudub; lisaks on näidetes 14 ja 15 üle üks diees võtmemärkides).

Mainitud lugemistakistuste peapõhjused on üsna ilmsed. Aga kuidas jäid lõppteksti tõlke-eksitused, mille tulemusel said Charles Rosenist ja Alan Walkerist 20. sajandi heliloojad (lk 151), või kirjanik W. H. Wackenroderi teose "Helikunstniku märkimisväärne muusikaelu" (1796) autoriks selle peategelane, helilooja Joseph Berglinger (lk 154), või kuidas ei tekitanud käsikirja lugejais küsimusi monstrumid nagu "Muusikast saab aru täpselt niipalju, kui muusikat kogetakse muusikana"⁷ (lk 175), ei anna minu meelest millegagi seletada. Ent kujutlegem, et seniõeldust olulisem on siiski see, et kõnealune raamat on nüüd eesti keeles olemas. Sest selle põhiteema ehk "erinevus selle vahel, kuidas muusikast mõeldakse ja räägitakse, ning teiselt poolt, kuidas muusikat tegelikult vastu võetakse" (lk 7), ei näi veel niipea kaotavat võimet meeli erutada.

Üldiselt on viimasel 150 aastal muusikast mõeldes ju ikka rõhutatud, et "oskus muusikat esteetiliselt hinnata tähendab hoopis midagi muud kui vahetut nautimist" (lk 135) ning et "millegi tajumine esteetiliselt tähendab selle tajumist ühtse tervikuna" (lk 9). Samuti on eeldatud, et tervikut pole võimalik hoomata struktuurielemente ja nende kombineerimisviise mitte ainult tundmata, vaid ka teadvustamata – mis omakorda nõuab vastavat haridust. Cook soovust leiab, et sellist seisukohta "ei ole mingit erilist põhjust pidada üldkehtivaks" (lk 135); ka esteetilisest seisukohast on "muusika kuulajal (...) suurtes piirides vabadus mõelda, ette kujutada või tähele panna peamiselt seda, mis talle meeldib" (lk 125).

Autor sõnab: "Muusikas ajab mind segadusse ja ühtlasi kannustab huvi, kui-

Nicholas Cook 2005. aasta jaanuaris Pärnu Nüüdismuusika Päevadel.
FOTO HARRI ROSPU

das enamik inimestest saab muusikast intensiivse naudinguga, isegi siis, kui nad tehnilises mõttes sellest palju ei tea" (lk 7). Mida siis inimesed muusikat kuulades harilikult kuulevad või kujutlevad kuulvat? Kui muusikateose struktuurialased teadmised või suutlikkus teost struktuuri alusel jälgida (nt dodekafoonilist seeriat välja kuulda) pole sugugi esteetilise kogemuse eeltingimus, mis siis on? Täheldagem ka, et isegi õppinud muusikaarmastajad, kes suudavad jälgida teose struktuuri korraldust, ei kuula muusikat niimoodi ilma kindla põhjuse või kohustusega (nt arvustuse kirjutamine). Teisisõnu, "muusika kuulamine eesmärgiga midagi teada saada või muusika üle teoretiseerida ja kuulamine puhtalt esteetilise mõnu pärast on olemuselt kaks eri asja" (lk 112). Aga millele siis tugineb mõnu või nauding? Ja kas ei järeldu siit, et "konventsionaalne muusikateooria, kus sonaadivorm, tonaalsed struktuurid ja temaatilised suhted mängivad nii suurt rolli, ei ole midagi muud kui mittekuldavate vormide, ettekujutatavate struktuuride ja väljamõeldud suhete teooria" (lk 8)? Sest kuidas siis suhtuda sellesse, et muusika teoreetilise-analüütilised kirjeldused seletavad kuulaja tege-likku muusikakogemust, pehmelt öeldes, harva? See küsimuste ring on Cooki arutluste põhjaks.

Paraku, nii haaravad kui Cooki mõttekäigud ka poleks, ei jõua ta siin raamatus veel provokatsioonidest eriti kaugemale. Sellest hoolimata soovitan teost kindlasti neile, keda akadeemiline muusika(teaduse)ringkond on pannud tundma, nagu ei saaks ilma muusika ülesehituse tehnilisi võtteid, teooriat või noo-

dikirja tundmata õigesti muusikast aru saadagi, et sellega tegelda. Ja neile, kelle arvates on muusikateadlase analüüsi aluseks tavaliselt midagi muud kui "läbitunnetatud muusikakogemus" ning eesmärgiks muusikast võimalikult keeruliselt kirjutada. Sest siit saab ettekujutuse, miks see nii olema peaks või ei peaks.

¹ Markantsemad: "Ja kus on täikadents?", lk 130; "aoti", "aotlase", lk 109 – p.o "šoti", "šotlase"; *üruti*, lk 172 – p.o *šruti*.

² Puuduvad viited Schumann 1971 (viidatud lk 15), Adorno 1973 (viidatud lk 11 ja 18); vigane on Adorno 1949.

³ Vt nt "Neuma (...)" mitte ainult ei anna visuaalset juhust, kuidas helisid ajas rühmitada, vaid kujutab varjatud kujul graafiliselt ka seda, kuidas mingi muusikaline intervall ruumis välja näeb et teatud löik läbi ruumi on intervallimõistes varjatult olemas" (lk 159).

⁴ Muusikaühik on mistahes muusikaline parameeter või selle üksus, mis on teatud kontekstis iseseisvana määratletud, ümbritsevast eristatav ja äratuntav ning kuulub teatud kindlasse süsteemi. Ühtmoodi on muusikaühikud näiteks "tsellode kõrge register", "polüfooniline faktuur", "peateema".

⁵ Orig.: "... and it shows how effectively these chords (a perfect cadence played louder, and its bass lower than anything earlier in the movement) signal the conclusion."

⁶ Orig.: "And it is in being based on an essentially different type of musicianship – which means, more than anything else, a different repertoire of productional images for music – that jazz finds its cultural distinctness from Western art music (...)."

⁷ Orig.: "They [sc. cultural representations of music] are understood, that is to say, precisely to the extent that they are experienced as music [...]."

Eesti popi ja rocki tähtsamad sündmused aastal 2005

MARGUS KIIS
muusikakriitik

Jaauanuar

15. jaanuaril toimub Tartu Sadamateatris väga kirju alternatiivmuusika üritus "Olematute bändide festival", kus esinevad muusikud/bändid Edasi, Plastic Whore Things, Taavi Tulev, Lauri-Dag Tüür, Siniböö, Ants Laidam, Erkki Hyva, Anne Pseudoveski, Baby Universal jt.

Samal õhtul avatakse praegu praktiliselt ainuke Tartu rockiklubi Rock & Roll. Avamispeol astuvad üles Skriimsilm, Tartu Roki ja Popi Instituut, Nyrok City, Highway ja Depoo.

Veebruar

5. veebruaril valitakse ETV saates "Euroaul 2005" telefonihääletusel Eestit Eurovisioonil esindama tüdrukutekoosulus Suntribe Sven Lõhmuse looga "Let's Get Loud!".

Tallinnas, Viljandis ja Tartus toimub konkurs "Noortebänd 2005". Võistlevad Funktion, Breakthru, Juku, The Nymph, Mantra Gora, The Rimestones, Ellips,

Spumu, Kreeker, NoT, Ketaspidur, Ekvivalent 2.0, Sisters By Mistake, Just Fun, The Sank, Depoo ning Connect & Cut, Blend. Lõppkontserdil Tallinnas, 23. veebruaril võidab peaauhinna Depoo.

Ilmub kohaliku *punk pop*'i edukaima esindaja Slide Fifty debüütalbum "The Way Ahead"

Ilmub pungi veterani Psychoterrori kaheteistkümnnes LP "Freddie, löö esimesena!".

Märts

2. märtsil antakse ööklubis Parlament välja järjekordsed Eesti Muusika Auhinnad. Need saavad Ines (3), Cool D, Toe Tag (2), Koer, Riho Sibul, Eesti Keeled, Kalm, Metsatöll, NYYD Ensemble, Pastacas, Smilers ja Tõnis Mägi.

Saksamaal ilmub Vanilla Ninja LP "Blue Tattoo".

Aprill

17. aprillil ilmub rajurokibändi East

Trading Wangi LP "Favela. Yayo. Caipirinha".

21. aprillil annab plaadifirma Vinyljunkie Recordings Jaapanis välja Pia Frausi CD "Sailing on a Grapefruit Lake", mis koosneb kahest Pia Frausi varem ilmunud EPst "Plastilina" ja "Mooie Island".

22.–30. aprillini toimub järjekordne "Jazzkaar". Eesti pop- ja rockmuusikutest esinevad seal Julia Boman, Maarja & Hinkus, Sofia Rubina ning Kismabande.

Taasühineb 80ndate *glam punk*'i ühendus Kulo ja annab uuesti välja 90ndate algul ilmunud LP "Onarhia", nüüd muidugi CD kujul.

Mai

5. mail ilmub ambientlikku muusikat viljeleva Galaktlani LP "Constance".

19. mail Kievis toimunud Eurovisioonil ei pääse Suntribe eelvoorust edasi. Šveitsi esindanud Vanilla Ninja David Brandesi looga "Cool Vibes" saab

Phil Collins, üks möödunud aasta Eesti popi ja rockielu kangelasi.

FOTO RAUNO VOLMAR/EPL

kokkuvõttes kaheksanda koha.

30. mail esineb Tallinnas Näituste paviljonis Kraftwerk.

Juuni

10.–11. juunini toimub Järvakandis esmakordselt suur rockifestival "Rabarock". Esinevad Therapy?, The Exploited, Mesh (Inglismaa), 22 Pistepirkko, Eläkeläiset, The 69 Eyes, Boomhauer, East Trading Wang, Kometa, Extra Virgin (Soome), Melody Club (Rootsi), Tõnis Mägi & Muusik Seif, Tanel Padar & The Sun, Singer Vinger, Metsatöll, Led R, Röövel Ööbik (Eesti) ja SuperHuman (Läti).

12. juunil ilmub *indie*-kogumik "Kohalik ja kohatu", kus peal Kago, Tartu Popi ja Roki Instituut, Zahir, Les Diamants, Dreamfish, Pia Fraus, Galaktlan, Hendrik Luuk, Bad Apples, Ans.Andur, Mirabilia, Shelton San, Cloudspeak, Pastacas ja Röövel Ööbik.

29. juunil esineb Tallinnas Club Hollywoodis White Stripes. Samal päeval esineb Estonia kontserdisaalis Jane Birkin.

Juuli

1.–2. juulini toimub Vana-Vigalas "Hard rock laager". Esinevad Katatonia (Rootsi), Lord Belial (Rootsi), Metsatöll, Raud Ants, Loits, Dawn Of Gehenna, Human Ground jt.

Tanel Padar & The Sun annavad välja debüüt LP "Greatest Hits".

Ilmub lärmaka *indie rock*'i viljeleja Shelton Sani omanimeline debüüt-EP.

6. juulil esineb "Öllesummeril"

kümnete teiste bändide seas ajutiselt kambäkkunud Vanemõde.

70ndate eesti *glam rock*'i bänd Polyphon taasühineb ja teeb juulis-augustis koos Dynaminti ja Pasadenaga turnee ning annab välja uuesti sisse mängitud hitikogumiku "Polyphon 2005".

9. juulil esineb Tallinna A Le Coq Arena staadionil Lenny Kravitz.

23. juulil toimub Tartus *indie*-orientatsiooniga rockifestival "Plink Plonk", kus esinevad Slide 50, Popidiot, Vanity Beach, Fleckfume (Saksamaa), Pia Fraus, Zahir, Kuba (Läti), Shelton San, Pedigree.

28.–31. juulini toimub kolmeteistkümnes Viljandi pärimusmuusika festival. Popi ja rockiga seotud Eesti bändidest esinevad Oort, Zetod, Vägilased, Raud Ants, Anu Taul jt.

30. juulil presenteeritakse industriaali veterani Pedigree LP-d "Growing Apart".

August

4. augustil ilmub *ethno metal*'i grupi Raud Ants EP "Karjasepõli".

5. augustil esitletakse eklektilise hip-hopi tegija Chalice'i albumit "Süsteemsüsteem".

Üle väga paljude aastate ilmub esimene uue materjaliga Ultima Thule LP "Ingel ja sul".

Oma 25. sünnipäeva puhul annab mitmel pool Eestis kontserte legendaarne Võru *hard rock*'i punt Hetero.

7. augustil esineb Haapsalu Lossiplatsil Alice Cooper.

10.–20. augustini toimub Tallinnas noorkultuurifestival "Kultuuritehas", kus

esinevad Halmtorvet (Taani), Shelton San, Romb, Kreck, Vinland, Dahling, Pia Fraus, Sõpruse Puiestee, Konflikt Flirt, The Rimestones, Tanel Padar & The Sun, Koer, Köök, Phlox, Id-rev, Ursula, Popidiot, Chuppacabra, Beggars Farm, Luarvik-Luarvik, Agent M, Kulonka, Under Marié, Ska-Factor, Galaktlan, Orav, Glive, Miuhuru, Ans.Andur, Def Räädu jt.

20. augustil toimub Tartu Lauluväljakul Olav Ehala juubeli puhul suurspektakel "Päikeseratas", kus koos juubilariga esinevad noored näitlejad, Tõnis Mägi, Kiigelaulukuuik, Tartu Noortekoor, Vanemuise Sümfooniaorkester jne.

27. augustil esineb Tallinnas Rock Cafés Laibach.

September

2.–3. septembrini toimub Tartus ülelinnaline kultuurifestival "Eclectica", mille raames on mitmeid muusikaüritusi, kus esinevad Sven Grünberg, Ellips, Mooses ja Sisters By Mistake, Chalice, Tõnis Mägi, Depoo, Muschraum, Wochtzhée, Joel Tammik, Wrupk Urei, TPRI, Slide Fifty, Pornstone, Popidiot, Nyrok City, Psychoterror jt.

Ilmub Vennaskonna vinüül-LP "Rigas Kaos", kontsertsalvestustega aastast 1984.

Ilmub psühhedeelse folkmuusika viljeleja Kago teine LP "Köngerjõnks".

Oktoober

1. oktoobril ilmub *indie pop*'i ansambli Ans.Andur debüüt-LP "Tuled peale".

12.–13. oktoobrini annab Phil Collins

BAGATELLID * EESTI

Toronto Eesti Kunstide Keskuse 30. aastapäev

13. novembri pärastlõunal kogunes Toronto Eesti Maja suurde saali kenake hulk kaunite kunstide austajaid, et elada kaasa Eesti Kunstide Keskuse (EKK) 30. aastapäeva pidulikule kontsertaktusele, mille korraldajaks oli EKK abipresident Johannes Pahapill. Avapalve pidas külalisena EELK vikaarõpetaja Mart Jaanson, kes tõi ka tervitusi Tartu Ülikooli filosoofiateaduskonnalt, Eesti Heliloojate Liidult ja teistelt ning andis EKK presidendile Stella Pahapillile üle Nõo luteri koguduse meesansambli laserplaadi.

Kontsertaktusel oli palju juttu kultuurist. Aktusekõnelejaks oli Eesti Instituudi direktress dr Lore Listra

Tallinnast. Aktuse kontsertosas esines praegu Yale'i ülikooli muusikaosakonnas õppiv noor pianist Hando Nahkur. Ta mängis Beethoveni Sonaadi op 31 nr 3, Pärdi Esimese sonatiini, Liszti Ballaadi nr 2 ning Schuberti "Wanderer-Fantasia". Lisapalana kõlas veel pianisti enda arrangeering Alo Mattiiseni laulust "Emale". Elle Puusaag Toronto eestlaskonna ajalehest Eesti Elu kirjutab Hando Nahkuri esinemisest nii: "Kahtlemata oli Hando Nahkuri esinemine parim näide erilise kultuurisusest. Esimestest akordidest peale oli publik imelise muusika lumuses. Aeg peatus. Ilma väliseid efekte taotlemata oskas Hando end muusikas arusaadavaks teha ka nendele, kes klaveri-

muusikast palju (või üldse midagi) ei tea. Loomulikkus on märksõna, millega võiks ehk Hando Nahkurit kui klaverikunstnikku iseloomustada. Fantastiline haardelisus ja jõulisus sujus ja sulas ühtäkki peenekoelisesse nõtketesse *piano*'desse, moodustades kompaktsed ja hingestatud terviku."

Kontsertosas esinesid veel ka bariton Avo Kittask ning metsosopran Monica Zerbe, klaveril saatis Armas Maiste.

Kontsertaktuse lõpul Torontos anti Hando Nahkurile üle ka EKK kuldteenetemärk. Noor pianist tänas korraldajaid lahke kutse ja tähelepanu osutuse eest ning ütles, et iga Toronto käik on tema jaoks alati unustamatu.

Tallinnas Saku Suurhallis kaks kontserti.

November

11.–12. novembrini toimub Tallinnas Von Krahli Teatris jälle alternatiivse võitu suunitlusega üritus "Operatsioon B", kus esinevad 22 Pistepirkko, Aavikko (Soome), The Makeouts (Rootsi), Groovski (USA-Poola), Dawn of Gehenna, Tartu Popi ja Roki Instituut, JMKE, Les Diamants, Under Marié, Aides, Orelipoiss, Paul Cole & The Great Outdoors.

Detsember

1. detsembril esineb Saku Suurhallis Judas Priest.

3. detsembril esitletakse Von Krahli Teatris indie-legendi Röövel Ööbiku LP-d "Supersymmetry".

16.–17. detsembrini toimub Rakvere Spordihallis juba kümnendat korda rockifestival "Green Christmas", kus esinevad Sybreed (Šveits), Shadowdances (Leedu), sinKing, Widescreen Mode (Soome), Die Krupps, Naeaera (Saksamaa), Anathema (Inglismaa), JMKE, Loits, Paignreed, Pedigree, Skriimsilm, Sõpruse Puistee, Ultima Thule & Tõnis Mägi, Whispering Forest ja Zorg.

Ilmub Aivar Tõnso & co *alias* Kismabande LP "Polüpaale".

29. detsembril esitletakse Les Diamantsi LP-d "Fortune Fools".

Kas kaks erinevat suunda?

LEELO KÖLAR
pedagoog

Meie põhikoolialised muusikaõppurid valdavad järjest paremini oma instrumenti, olgu see siis puhk-, keel- või klahvpill. Noored esinevad korraliku koolituse ja tehnilise osavusega. Selle positiivse sileduse kõrval kipub vahel varju jääma õpilase individuaalne suhe esitatavaga, ere eneseavaldus. Ei ole huvitav kuulata! Paljud õpetajad on kõvasti esinemiste ja konkursside ettevalmistamise küljes kinni, kogu innukas tegevus on suunatud tugevale treenimisele. On väga kahju, kui sealjuures kipub ununema lapse loomupärane vajadus fantaseerida, mängida, ise teha. Loovus ei avaldu teadagi kõigil ühetaoliselt ja julgelt. Loomingut ei saa õpetada, sest lastel sünnib paljugi lihtsalt intuiitiivselt. Küll aga saab õpetaja erk ja loov suhtumine erineval tasemel oma hoolealusele inspiratsiooni, nõu anda, võtmata oma korraldustega õpilasel initsiatiivi. Kui nooremates klassides veel proovitakse õpilastega muusikalisi mängu ja antakse fantaasiale voli, siis plaanikohaste ülesannete keerukamaks muutudes "pole enam aega selle muu värgiga jännata!" Ometi pakub muusikaarmastajale suurt lõbu tohtida luua väike pala või proovida teha saade tuttavale laulule. Õpetajal ei tarvitse ju mures olla õpilase katsetustes matkimise või lihtsas traditsioonilises helikeeles väljenduse pärast ega kohkuda atonaalsest fantaseerimisest. Ajadefitsiit? Jah, aga võiks vahel pisteliseltki huvi tunda, kas laps on ise midagi proovinud. See ära kuulata. Kas improviseerida julgev, omaloominguga tegelev noor muusik pole äkki huvitavam ja vabam esitaja oma klassikalises repertuaariski? Kas me ei võiks mõelda, et kavakohase repertuaariga töötamine ja vabaimproviseerimine on kõik üks ja sama musitseerimine? Need pole kaks eri suunda, need peaksid eksisteerima ja arenema koos.

Rõõm on tõdeda, et viimastel aastatel on juba mitmed muusikakoolid (Nõmme, Lasnamäe, Tallinna, Saue, Keila, Märjamaa jt) leidnud reaalse võimaluse juhendaja kaasabil tegelda vabaimproviseerimisega. On hakatud korraldama omaloomingu päevi. Juba viiendat aastat toimuvad omaloomingu päevad kõigile soovijatele üle Eesti Lasnamäe muusikakoolis nüüd juba koos Tallinna Kunstikooliga, seekord veel ka Läti nelja muusikakooli osavõtul (Ogre, Ventspils, Jelgava, Malpils). 19. novembril oli kooli saal täis huvilisi, õpetajaid, õpingukaaslasi, lapsevanemaid. Meeleolu oli elev, sündimatu ja rõõmus. Muusikat jätkus terveks päevaks. Oma ideid ja oskusi võisid õpilased näidata valikuliselt kolmel alal: improviseerimine tuntud rahvalaulu teemal, vaba improviseerimine (nähtud maalist saadud emotsiooni põhjal ja vastupidi – kunstikooli õpilastel kuuludud improviseerimise põhjal teha maal), helilooming (soovitavalt noodistatult). Žüriis olid heliloojad, kunstnikud ja õpetajad Tatjana Kozlova, Anna Veismane, Gerli Kirikal, Külli Kaats, Raivo Roosma ja Leelo Kölar. Arvestus toimus kahes grupis: I–IV klass ning V–VIII klass. Pillidest olid esindatud klaver, viiul, klarnet, kitarr, kannel, süntesaator, akordion ja ansamblikoosseisud. Eriti hästi esinesid Nõmme, Lasnamäe, Saku, Ventspils ja Jelgava muusikakool. Selgus, et Lätis korraldatakse üleriigilisi omaloomingu päevi juba aastaid, mis kajastus ka läti õpilaste loomingu tase- mes.

Publiku lemmikuks osutus Nõmme muusikakooli VIII klassi õpilase Viktor Lanbergi improviseerimine "Sokkide vikerkaar" (maali põhjal). Eriti isikupärase väljasuremisega kõlas Tallinna muusikakooli IV klassi õpilase Gerta Raidma klaveritsükkel "Mõttemosaiik", mille autor kandis ette tempokalt ja kujukalt. Saku muusikakooli VI klassi õpilase Matis Leima muusikas vilksatasid tõsised heliloomingulised saavutused. Korraliku partituurina kirjutatud ansamblikoosseisuga esitatud teosed "Tagaajamine kõrbelinna tänavatel" ja "Kolm külalist lõunamerest" jätsid lootustandva mulje. Huvitav oli ka tema rahvalauluseade.

Raskevõitu olukorras olid kunstikooli õpilased, kes pidid kuuludud palade põhjal väga lühikese aja jooksul suutma pildi maalida. Toime tuldi! Instrumentalistid, kelle ülesandeks oli nähtud piltide põhjal improviseerida, olid küll vaimukad pealkirjad leidnud, kuid muusikalised lahendused olid pealkirjadest veidi "lahjemad".

Ometi oli laste tegemisi väga huvitav jälgida. Seda traditsiooni tuleb kindlasti jätkata ja teistele koolidele eeskujuks seada. Loomingupäevi võib ju ka kitsamas ringis (klassis, koolisiselt) korraldada või näiteks lülitada omaloomingut kooli korraliste kontsertide kavadesse. See innustaks lapsi ja annaks julgust loomingu suhtuda ka kavakohase repertuaari mängimisse.

EKK eestseisjad ja kontsertaktuse esinejad. Vasakult Armas Maiste, Hando Nahkur, Monica Zerbe, Avo Kittask, Johannes Pahapiil ja Stella Pahapiil.
FOTO VAADO SARAPUU

Rohkem tähelepanu eestivene muusikutele!

SIRJE NORMET

ajakirjanik

Baltisaksa muusikakultuurist on meil tänu Kristel Pappeli ja Toomas Siitani uurimustele praeguseks ülevaade olemas. Nii näiteks teame, et helilooja Johann Valentin Meder lõi oma ooperi "Die beständige Argenia" ("Kindlameelne Argenia") Tallinnas 1680. aastal ja see kanti 319 aastat hiljem Tallinnas uuesti ka ette. Mida teame aga baltivenelaste muusikakultuurist? Kahjuks väga vähe. Ometi elab ja toimib see siinsamas meie ümber. Näiteks tõi Vene Draamateater 2005. aasta suvel Tallinnas lavale Ruslan Bõkovi rockooperi "Kosmitšeskie igrõ" ("Kosmilised mängud") Artjom Gordejevi lavastuses. Eesti ajakirjanduses ei ilmunud selle kohta ridagi. Ometi läks rockooper suure menuga. Esitajaks oli eestivenelaste eliitansambel PX Band. Bõkovi rockooperi sisuks on ajatute kosmiliste indiividide ja surelike inimeste kohtumine ja nendevahelised pingelised situatsioonid. Suurema katastroofi hoiab ära armastus kahe vaenupoole esindaja vahel. Rockooperil oli ootamatu järelm ka meie pingetest tiines ühiskonnas. Seda vaadanud venekeelse gümnaasiumi õpilasomavalitsuse esindajad soovisid varsti pärast etendust uuel õppeaastal osalisele eesti-keelsele õppele üleminekut.

Ruslan Bõkov lõi oma ansambli PX Band 1997. aastal, kui ta õppis Georg Otsa nimelises muusikakoolis. Ansambli nimi olevat Ruslani sõnul tema pseudonüüm. Vene keeles on tähed P ja X ju R ja H. Seega on PX Band samas ka RH Band.

Ruslani sõnul on viimastel aastatel eestivenelaste seas esile kerkinud palju häid, tõsiselt võetavaid ansambleid. Selleks, et need jõuaksid ka hea publiku ette, hakkas Ruslan korraldama Manka Boutique'i õhtuid Von Krahlis. Ruslan leiab, et see on noortele vene rockmuusikutele väga oluline foorum, sest nad

Eestivenelaste ansambel PX Band. Fotol Ruslan Bõkov (kitarr) ja Anton Stalker (saksofon).

FOTO ERAKOGUST

saavad seal esineda normaalsetes oludes (korralik helitehnika, honorarid, asjatundlik publik jne). Manka Boutique annab esinemisvõimalusi kõigile kergemaid muusikastiile viljelevatele ansamblitele, alates *reggae*'st, *funky*'st ja džässist kuni elektronmuusikani välja. Von Krahlis on esinenud Tallinna vene bändide kõrval ka külalised Narvast, Sillamäelt, Tartust, Riias ja Venemaalt. Eesti venekeelne publik on arvukas ja nendest muusikaõhustest vägagi huvitatud.

Viimasel Manka Boutique'i õhtul Von Krahlis esitlesi PX Bandi uut plaati "8 aastat autopiloodil".

Plaadilt kostva muusika heli meenu- tab *beat*-kultuurile omaseid õdusaid kõlavärve. Kõike pole viimase peal ära puhastatud, nagu viimasel ajal kõrgtehnikaga lindistatud CD-de puhul kombeks. See annab plaadile inimliku mõõtme. PX Bandi muusika on rütmipõhine (neil on ka tõesti hea löökpillimängija, Jura

Novikov). Ansambli koosseis (kitarrid, klahvpillid, löökpillid ja saksofon) dikteerib ka grupi muusikalise keele – kuuleme siin nii *acid-jazz*'i ja *indie*-elemente kui ka ehtsaid *jazz-rock*'i kujundeid. Ruslan määratleb end lisaks veel terminiga "intellektuaalne hip-hop".

Laulude tekstid nagu muusikagi on Ruslani enda sulest. Ja tekstid on tõesti head. Tõsiste teemade kõrval kuuleme ka mõnusat huumorit ja kerget eneseirooniati. Plaati on hea kuulata ja see kutsub üles huvi tundma teistegi baltivenelaste noortebändide vastu. Eestist tuule tiibadesse saanud, praegu Šveitsis baseeruva ansambli Neždali kõrval on meil teisigi tõsiselt võetavaid vene rockansambleid: Rasta Orchestra, Sumerki, Euforia, Soulout jt. PX Band on oma muusikalise käekirja kujundamisel läbi käinud juba pika loominguuliste otsingute tee ja paneb ennast huviga kuulama.

Vanemuise muusikajuhiks ja peadirigendiks saab Toomas Vavilov

Vanemuise muusikajuhiks ja peadirigendiks ametisse astub pärast Hendrik Vestmanni lahkumist dirigent ja klarnetist Toomas Vavilov.

"Minu otsuse taga on kaks põhjust," selgitas Toomas Vavilov. "Esiteks meeldib mulle ooper väga ja teiseks tunnen

Vanemuise Sümfooniaorkestri vastu suurt sümpaatiat."

Praegu töötab Toomas Vavilov Eesti Riikliku Sümfooniaorkestri (ERSO) teise dirigendi ja sooloklarnetistina ning Eesti Muusikaakadeemia Sümfooniaorkestri dirigendina.

Juubelihõngulised Pärnu klaverimuusika päevad

IA REMMEL

Eestis on väga ulatuslik ja hästi toimiv lastemuusikakoolide võrk, kus heal tasemel väärt oskusi omandatakse. Erialakonkursside kõrval toimub eesti muusikakoolide elus ka teiselaadilisi sündmusi. Üks selliseid on Pärnu klaverimuusika päevad. Tänavu tähistati suurejoonelise kontserdiga Pärnu kontserdimajas juba ürituse 10. juubelit.

Päevad algasid 1995. aastal, eestvedajaks Pärnu muusikakooli õpetaja Anne Rajaste. Klaverimuusika päevade külalised, ümberkaudsete muusikakoolide õpetajad on ürituse kohta arvanud: "Klaverimuusika päevad on suurepärane alternatiiv konkurssidele", "Kuna üritus sarnaneb festivaliga, siis on siin sõbralikum atmosfäär, pole võrdlemisi, punkte, hindeid", "Nende päevadega seoses on juba oma traditsioonid kujunenud: pärast esinemist teeme fotosid, läheme kohvikusse. Väikelinnade väikesed muusikud saavad ju suhteliselt vähe oma kodust kaugemal esineda ja see on sündmus", "Lisaks esinemisvõimalusele on tore, et alati on kohal ka külalisesinejaid" jne.

Nüüd on klaverimuusika päevad juba mitu aastat toimunud Eesti ühes esinduslikumas kontserdikohas, Pärnu kontserdimajas ning päevade aktiivseteks korraldajateks ka Pärnu õpetajad Eve Endoja ja Toivo Traks.

Tänavune juubelikontsert oli üles ehitatud n-ö plokkidena, kus lavale tuli erinevate muusikakoolide terve esinejate seltskond. Esinesid Häädemeeste, Vändra, Kilingi-Nõmme,

Pärnu muusikakooli poistevägi ühiselt klaverita.

Märjamaa, Türi, Sindi, Pärnu-Jaagupi, Pärnu, Lihula, Tarvastu, Viljandi, Pärnu Kunstide Maja ja Tallinna Nõmme muusikakooli õpilased. Õpilaste kaavad olid ette valmistanud õpetajad Vaike Killing, Lelde Jalakas, Tiit Vaino, Tiia Hermann, Piia Kajando, Helina Tamm, Sirkka Godovanets, Talvi Lukas, Jekaterina Rostovtseva, Maria Štšur, Anne Laimets, Miina Jõgisalu, Katrin Aesma, Tiina Vihul, Jelena Potštar, Valeri Trahhatsjov, Eva Taul, Marika Kapp, Imbi Haugas, Maimu Parts, Anne Rajaste, Renata Marksalu, Liis Potter, Eve Endoja, Toivo Traks, Anu Kurm, Lia Traks, Irja Hark, Piret Villem, Katri Jänes, Heili Kirsimäe, Anu Röömel,

Helve Kuuskmann, Natalja Kornfeld ja Natalja Maasin. Kuulda sai meeleolukaid soololugusid, palu nii klaveri kui muudele ansamblitele. Väikesed ja suured nautisid oma esinemist.

Klaverimuusika päevade juubelile oli kohale tulnud ka külalisi. Väga kaunilt mõjus Soome Hyvinkää ja Vaasa muusikakooli õpilaste esinemine. Mõlema kooli õpilased mängisid valdavalt kammermuusikat, sealhulgas vägagi nõudlikke teoseid puhalt, ilmekalt ja elavalt. Soome õppesüsteem erineb mõnevõrra Eesti omast, kokkupuude selle süsteemi tulemusega tekitas kõige meeldivama mulje. Teiseks klaverimuusika päevade külaliseks oli Rein Rannap, kes pani saalitäie rahvast oma improvisatsioonide ja vaimukate kommentaaridega tuliselt kaasa elama.

Tallinna Muusikakeskkooli õpilased võidukad rahvusvahelisel kammeransamblite konkursil

23.–26. novembrini 2005 toimus Leedus, Klaipėdas, teine rahvusvaheline konkurss kammeransamblitele ja klaverisaatjatele. Osales 52 muusikaõppurit Leedust, Lätist, Eestist ja Venemaalt. Võisteldi kahes vanuserühmas.

Peamiselt Leedu muusikutest koosnevasse 16-liikmelisse žüriisse kuulus ka Hans Schicker Šveitsist, Marina Kuzina Venemaalt, dirigent Jan Jazovnik Poolast ning Olavi Kasemaa Eestist. Žürii tööd juhtis Kestutis Gebrauskas Leedu Muusika- ja Teatriakadeemiast.

Kammeransamblite A-rühmas tuli võitjaks Tallinna Muusikakeskkooli ansambel, XII klassi õpilased Uku Kudu (saksofon, õp Olavi Kasemaa) ja Maarja Kindel (klaver, õp Mati Mikalai), ansambli juhendaja õp Tiit Rand.

Eesti Muusikaakadeemia kannab nüüdsest nimetust Eesti Muusika- ja Teatriakadeemia (EMTA).

MELOMAAN

Tallinna Keelpillikvartett.
Eesti Raadio, 2005

Lepime kokku, et see kõik on väga hea muusika.

Saadaval on heliplaat, millele Tallinna Keelpillikvartett on salvestanud viis heliteost viielt eesti autorilt. Tundub hästi oluline või õigemini põnev vaadata, millisesse "üldisesse" aega ja siis missugusesse autori "isiklikku" aega teoste kirjutamise daatum kukub. Heliplaadialgab kõige vanema teosega, Kuldar Singi "Kahe väikese kvartetiga" aastast 1965. Samas on teose autor loonud selle kõige nooremamana ehk 23-aastaselt. Kirjeldamatu on see tunne, mis valdab, kui kuuled üle aastakümnete uuesti teost, millega tema loomise järel oled peaaegu tüdimuseni kokku kasvanud. Tallinna Keelpillikvarteti lähenemine Kuldar Singi teosele on pieteeditundeline ja esitus mikroskoopiliselt täpne kõigis väljendusvahendites. Tulemuseks filigraanne ja värskest poeetiline helimaailm noorelt küpselt heliloojalt. Võite minuga alati vaielda, aga siin ma järele ei anna, see teos ei kuulu mitte ainult eesti kvartetiloomingu kullafondi, vaid on ka üks neist vähestest, mis peaks kuuluma iga tippkvarteti püsirepertuaari. Ei peagi vist lisama, et kirjeldataval heliplaadil on Singi teos vaieldamatu favoriid. Olen absoluutselt veendunud, et Tallinna Keelpillikvarteti eeskujul tuleks terava pilguga uuesti läbi lugeda ja ette kanda kogu Kuldar Singi kuni 1969. aastani loodud teosed, sealhulgas

eriti kaks Kammerümfooniat, Monotemaatilised ja Polütemaatilised etüüdid klaverikvintetile ning Oktett klaveritriole ja puhkpillikvintetile. Kuldar Sink kui meie oma eesti Alban Berg väärib täit tähelepanu selleks, et ka maailm ei jääks tema loomingust ilma.

Alo Põldmäe (1945) küpsetes eas valminud (1949–1957) kaheosaline teos "Metamorfoosid" on hästi kuulatav ja küllaltki traditsiooniliselt arenev meditatiivne arutus, kus häält kõrgendatakse alles hetkeks teise osa Postuudiumi kulminatsioonis, kuid seda mõjuvamat. Põldmäe talitsetult emotsionaalne sügavustasub vaeva, et sinna sukelduda – avaneb uus ja huvitav pilt. Kui viiest teosest neli sellel heliplaadil on miniatuurid kestusega kuus kuni üheksa minutit, siis keskse sambana seisab Mari Vihmandi (1967) veerandtunnine Kvartett, mis loodud siis, kui autor oli kahekümne seitsmene. Teosel on nooruslikult sügavmõtteline seletus inimkogemuse tekkest ja selle peegeldusest sise maailmas, osade pealkirjades on rohkelt tähemärke. Soovitan kõigil huvilistel lasta end kanda sellel heliplaadil kindlasti kõige avatuma emotsionaalsuse ja noorusliku temperamendiga laetud kujundite karussellil ja vaata – just see teos tundub peadpööratavalt kiirelt kulgevat.

Kõigist küpsetest kõige küpsem on loomulikult Arvo Pärt, kelle teos "Psalom" on ka pikima küpsemisajaga, hõlmates helilooja elust ajavahemiku 50.–62. eluaastani. Pärt on oma meetodi kohta öelnud, et see on skulpturaalne, st et muusika on ju kuskil olemas, on vaid vaja ta üleliigsest vabastada. See meetod muudab aga iga teose interpreedi jaoks ülikeerukaks. "Psalomi" keerukus ei seisne nootide realiseerimises, vaid hoopis vaikuse (generaalsuspensiooni) eksponeerimises. Mul

on täiesti ükskõik, kas see vaikus on toodetud pärast salvestust või salvestuse ajal, kas erinevaid variante oli valida üks või üheksakümmend, aga see vaikus on pandud väärikat elu elama ja siit saavad esitajadki 12 punkti 12st.

Kuldse keskea (44) loomingu produkt Toivo Tulevilt (1958), kvartett "Neither this Nor the Further Shore", on aga üsna võrtsika maitsega ja sobib suurepäraselt lõpetama Tallinna Keelpillikvarteti ülevaadet uemast muusikast eesti kvartetižanris. Kui me juba alguses leppisime kokku, et tegemist on väga hea muusikaga, siis jääb ainult veel tunnustust avaldada interpreetide suurepärase esituse ja pühendumuse eest. Režissöör Mati Braueri töö on laitmatu.

Toomas Velmet
tšellist, muusikakriitik

My Favorite Liszt I & II.
Indrek Laul.

Consonant Works CW1031;
10041

I CD: Sonaat b-moll,
"Poeetilised ja religioossed harmooniad": "Bénédiction de Dieu

dans la Solitude", "Kaks legendi": "Püha Franciscus kõneleb lindudele", "Püha Franciscus laimetal kõndimas".

II CD: "Consolation" nr 3 Des-duur, "Liebestraum" nr 3 As-duur, "Un sospiro", "Transtsendentsed etüüdid" nr 4 d-moll "Mazeppa", nr 9 As-duur "Ricordanza", nr 11 Des-duur "Harmonies du soir"; laulude transkriptsioonid: "Liebeslied" (Schumann), "Ständchen" (Schubert).

Üle pika aja astub Indrek Laul meie ette mitte Vestmanni, vaid Piibelehena, andes järele oma unistustele muusika ilust, jõust ja sõnumist. Kahest plaadist koosnev Liszti klaveriteoste salvestis on toodetud käesoleval aastal, lindistused pärinevad aastast 1997–2001.

Kuulates Laulu, tundub, nagu keegi räägiks meiega emakeeles. Tema mängus kostab dramaturgiliselt läbimõeldud vormiehitus, kandvad meloodiad ning hästi "lavastatud" helikude (h-moll-sonaat). Laul ei riski ega poseeri, ta on autoritruu interpreet. Tuleb esile pedaali erinevaid varjundeid, maitsekat doseerimist ning iga-suguseid muid häid kavalusi selle rikka väljendusvahendiga ringikäimisel, mis võlvavad klaveri kõlama laulvalt ja vabalt ("Ricordanza"). Muuhulgas just need omadused iseloomustavad häid ja parimaid traditsioone klaverimängus. Ideaaliks on siin muidugi 19. sajandil nii-öelda uuesti sündinud pianism, mille ideaalkujuks oli just Liszt – oma pillikäsitluse, filosoofia, loomingu ning selle esitamise viisi ja vormiga. Seega siis õnnestunud valik presenteerimaks/reklaamimaks delikaatselt ka kontsertklaverit Estonia klaverivabrikult. Plaadil sisaldub ka Neeme Raua intervjuu Indrek Laulu ja pianist-ajakirjanik David Dubaliga. Inglisekeelselt kaunitult kujundatud bukletil võib Liszti

kõrval lugeda infot ka Eesti ajaloost ja kultuuri kohta. Hea meel ongi just veel ühe võimaluse üle Eestit ja tema kultuuri väärikalt tutvustada.

Tänapäev nõuab, et oleksime ühtaegu nii Vestmannid kui Piibelehed... Nii on Indrek Laulust saanud erinevate maailmade ühendaja, viies kultuurivaldkonda ärilist mõtlemist ja tuues ärisse kultuuri.

Piret Väinmaa

pianist, muusikakriitik

Kuressaare Kammermuusika Päevad 10. Eredamad hetked.

Eesti Raadio, MTÜ Kuressaare Kammerfest, 2005

1995. aastal, kui Kuressaare Kammermuusika Päevad algasid, ei osatud kindlasti veel loota festivali nüüdset seisu: rahvusvahelist esinejate seltskonda ja publikut, täis saale ning uut Kuressaare kultuurikeskuse saali. Tuli alustada suhteliselt tühjalt kohalt, luua traditsioon, kasvatada endale publik, olla aastast aastasse huvitav ja haarav. Minu mälestused Kuressaare Kammermuusika Päevadest algavad aastast 2000. Nüüd juba viieaastase kogemusega kuulajana võin tunnustada, et korraldajad on suutnud palju korda saata.

Oma kuulamisastatest teravtasingi äratundmisrõõmuga esimesel plaadil kõlavat Raveli katkendit prantsuse keelpillkvartetilt Quatuor Parisii. Mäletan nende teistmoodi pilikäitsust, sulavat, hõbedast tooni, mis andis kavas olnud prantsuse muusikale hõrgu värvingu. Seejärel oli vanadest tut-

tavatest plaadil Moskva-Milano Klaveritrio, kuhu haigestunud klaverimängija asemel leiti Pärnus puhkusel olnud itaalia pianist Luca Sciepatti ning saavutati väga hea tulemus.

Mäletan Norra Trio Mediaevali, kelle esitustes Kuressaare piiskoplinnuse müüride vahel justkui elustus keskaeg. Meenus New Baltic Trio (festivali kunstiline juht ja pianist Andres Paas, leedu tšellist Vytautas Sondeckis, läti klarnetist Marcis Kulis) esitatud selgekõlaline ja maitsekas Brahmsi Trio. Bartóki Kvarteti muhedates meisterlikes vanahärrades on justkui säilinud varasematele aegadele omane seltskondlik suhtlemisrõõm muusika kaudu. Mäletan ka hästi läti pianisti, mustapäist superpoissi Vestards Šimkust, kes plaadil esitab katkendi Rahmaninovi Teisest klaverisonaadist. Prantsuse kammerlaulduo Jean Delescluse – David Selig pakkus festivalil ühe eredaima elamuse harva kuuldu peene ja nüansirohke *melodie*-esitusega. Festivali läbi aegade tugevaim mulje on aga seotud prantsuse pianisti Alexandre Tharaud'ga, kes plaadil mängib omajagu avastuslikku tõlgendust Rameau'st. Elavalt ja stiilselt esitasid Händeli Triosonaati Kalev Kuljus, Aleksander Hännikäinen, Leho Karin ja Reinut Tepp. Huvitav oli kokkupuude omaaegse salongilõvi, 20. sajandi alguse helilooja Reynaldo Hahni muusikaga Quatuor Parisii ja Alexandre Tharaud' esituses.

Mulle uudse kuulamise-ks oli plaadil Locatelli rokokoonsonaat Ülo Kaadu ning Tiit Petersoni rütmierksas esituses. Ainsa uneleva hingetõmbena mõjub Brahmsi Kolmanda klaverikvarteti III osa Andante, mida mängivad Tanel Joamets (klaver), Lasse Joamets (viul), soomlanna Taru Lehto (vioola) ja lätlanna Kristina Blaumane (tšello). Tšehhi pianist Martin Kasik pakub huvitava kokkupuute oma maa rahvamuusikaga, esitades Martinü "Kolm tšehhi tantsu". Ehedalt kõlab Poola trio Elegiaque esituses osa

Šostakovitši Teisest klaveritriost.

Kunstiline juht Andres Paas on ka ise aktiivne esineja festivalil. Peale eespool nimetatud Brahmsi Trio kuuleb teda plaadil veel saatmas Rahmaninovi romansse kauaaegse laulupartneri Villu Valdmaga ning koosseisus HonEst Quintette [kus peale Paasi veel ungarlane Barnabás Kelemen (viul), Leho Ugandi (viul), ungarlane Katalin Kokas (vioola) ja Kristjan Saar (tšello)]. Pille Lille, Maire Haava, Mati Kõrtsi, Uku Jolleri ning klaveriduo Nataly Sakkos – Toivo Peäske esituses kõlavad Brahmsi kaunid "Armastuslaulud".

Plaat pakub heatasemelise ja helitehniliselt korrektselt kokkuvõtte saavutatust, jäädvustab hulga väärt muusikat ning ainulaadseid esitusi.

Ia Rimmel

Magnus Lindberg. Clarinet Concerto, Gran Duo, Chorale. Kari Kriikku, clarinet; Finnish Radio Symphony Orchestra, Sakari Oramo, conductor.
Ondine 3572

Plaadi esimese teose, Klarneti-kontserdi (2002) imeilus unistav algusmeloodia impressionistlike väreluste taustal on teinud rahutuks modernismi lipukandjad, kes on Lindbergile ette heitnud, nagu hakkaks too oma esteetikast taganema. Helilooja väidab küll, et ega teema erine märkimisväärselt tema varasemast materjalist – lihtsalt see juhtub olema nii paljas –, kuid on muretult lükanud edasi oma senise karjääri kõige prestiižsema tellimuse Berliini filharmoonikutelt, et käia kalal ja avastada muusikateooriat

uus asju. Kes teab, äkki on tõesti küpsemas mõni pöördeline idee?

Kontserteeriv element on pidevalt olnud Lindbergi muusika üks keskseid koostisosi, mis on ühtlasi hoidnud alal tema sidet traditsiooniga. Kontserteeriva ainesega tehtud katsetuste kaudu on arenenud helilooja muusikaline mõtlemine üldiselt ja viinud aastate jooksul üha lüürilisema ja meelelisema väljenduse poole. Plaadil kõlavas Klarnetikontserdis on sellele lisandunud veel huumor, mis Lindbergile üldiselt ei ole väga iseloomulik. Teose muusikaliseks sisuks on kaheksa põhikarakterit transformeerumine pidevalt kasvavas intensiivsuses. Idüllilised ja dramaatilised, humoristlikud ja agressiivsed alged kohtuvad klarneti kadentsis enne tohutu hooga kulgevat lõpusirget, mille jazz'i vaimus pulseerimist rõhutavad klarneti pidurdamatud *glissando*'d ja avateema kirglik kordus.

Kontserdi solistik on Kari Kriikku, soome modernismi teise laine keskne kuju, kelle "hää" on sulandunud mitmete heliloojate, muu hulgas tervesse reasse Lindbergi teostesse. Teost lihviti koos terve suvi ja helilooja viis esitajale uusi lehekülgi paadiga oma suvemajakesest. Kas on loost läbi kumav mittepõhjamine helgus sündinud vaid mere ja päikese mõjul või on see midagi püsivamat, näitab aeg.

Kari Kriikku interpretatsioon on täiesti omaette klass, vaba igasugustest kammitsatest. Tema mahlakalt looklev mäng jõuab muusika kõige sügavamate saladuste ligi, puudutab inimese varjatuimaid hingekeeli.

"Gran Duo" (2000), mille esimene akord toob mälusopist esile ammustel aegadel kuulnud Stravinski Sümfoonia puhkpillidele, on ringliikumine Lindbergi poolt varemgi kasutatud leidnud *chaconne*'i printsiibi põhjal. Selles liituvad erineva põhitempo ja tekstuuriga teemad üheks suureks, üha kiirenevaks kaareks. Lugu võib käsitada ka

kahe orkestrisektsiooni kahekõnena – ühelt poolt vaskpillid stabiliseeriva jõuna madalas registris ja teiselt poolt puupillid pingeliselt, edasiviivalt kõrgemas –, mis teose arenedes üha enam segunevad ja läbi põimuvad. Kompositsioonitehniliseks väljakutseks on Lindberg pidanud ühtse kõla jätkumist ilma keelpillifoonita, samuti rütmilist artikulatsiooni ilma harjumuspärase löökpillarsenalita.

“Chorale” (2001–2002) on üks muusikamaailma paljudest kumardustest suurele Sebastianile. See ei ole esimene kord, kui Lindberg on viidanud teistele heliloojatele, kuid “Chorale”is on ta teinud seda täiesti erilise tähelepanuga. Ta on kasutanud Bachi koraali “Es ist genug” kujul, nagu see esineb kantaadis “O, Ewigkeit du Donnerwort” BWV20, ladunud sellest võetud motiive erineva tempoga kihtidesse, ümbritsenud värvika harmoonilise liikumisega ja loonud mõjuvalt kasvava pinget, mis loo lõpul valla pääseb.

Soome raadio sümfooniaorkester Sakari Oramo dirigeerimisel esineb oma tuntud headuses.

Reet Marttila
muusikateadlane

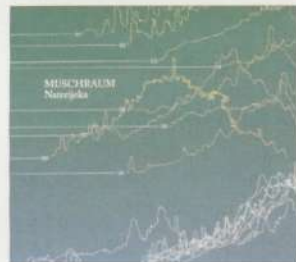

Broken Time. Broken Time Orchestra.
Julm Records JULM002CD

Olemata elektroonilise tantsumuusika veendunud austaja (juba see termin tundub kummaline – miks peab kogu aeg tantsuma?), üllatusin Broken Time Orchestra plaati kuulates meeldivalt. Plaat on mitmekihiline, muusikaliselt palju pakkuv ja eesti muusika kontekstis ka päris hästi produtseeritud. Tänu plaadi arvatavasti taotluslikule stiililisele kirjusele leiab iga

kuulaja sellelt midagi oma eelistustele vastavat. Mina kuulen Priit “Julm” Juurmani ja Taavi Kerikmäe ühisloomingus parasjagu jazzi (eriti on seda Kerikmäe klahvpillimängus, mis ongi ansambli kõlaline dominant), on ka minimalistlikke kordusvõtteid ja *ambient*’seid maastikke. Leidub ka n-ö hitipotentsiaaliga lugusid: “Paradise” (featuring Bryan Chambers) on hedonistlik, mitte kuigi originaalne soul/*nu jazz* pala, “Keep on Movin” (featuring Max*C) hoopis huvitavam, omamoodi nihkes r’n’b. Plaadil teeb kaasa mitu eesti jazzmuusikut: Taavo Rimmel, Tanel Ruben, Mart Soo, samuti Victoria, kelle hääle tume, madal värv sobib oivaliselt kokku avarate helimaastikega, ning Hedvig Hanson, kes laenab oma hääle põnevale töötlusele Sade laulust “Love is Stronger than Pride”. Laulus “Mein Funk” osaleb ka Marju Kuut (õigemini Maryn E. Coote), kes näib tahtvat kõlada kui Chaka Khan ja olla väga funky, kuid vähese eduga. See ja veel üks-kaks rada on albumi nõrgad lülid, kuid head muljet tervikust nad ei kahjusta.

Joosep Sang
muusikakriitik

Naterijeka. Muschraum.
Ulmeplaadid ulm CD 0.7

Sander Saaremets ehk Muschraum on stiiliomaselt ulmeline elektroonik, tulvil vihjeid igayhele, kes seda laadi muusikat pisutki kuulnud. Aphex Twini “Drukqs”i kergelt prepareeritud kiired kellamängud ja kõrvutatavate teemadega klaveripalad ning intelligentses raalinduses juba klišeedeks muutunud kunstipäraselt segased loonimed. Ja pikk on Sven Grynbergi vari üle eesti vaiksema elektronmuusi-

ka! Tema tuules liiguvad siin mõned harmooniad, saundid, “heliplahvatused” ja laia joonega vokoodrisoolod (Kagiri). Pastacaga sugulaslikud, kuigi pisut d’n’b-likumad on nõtked biidid. Syntesaatorifantasmid ja siserännakud on noormehel naha all ja käpas. Ärgem otsigem siit avangardsust ega rutakem seda kõrvutama “Hinguse”- või “OM”i- taoliste elektroonilise majesteetlikkuse verstaostidega. See on debyytplaat: lähe, mitte lõppjaam. Mõningane kõlaline tuttavlikkus ja meeleoluline rabeledus tuleneb tegija noorusest, tema hoolikaist õpiaastaist. Nyanssides on Muschraumil pakkuda hulk sellelt nõudlikult taustalt edasi mõeldut. Ta laiendab klahvpillide kõlavõimalusi ja mängukiirusi ning sobitab maitsekalt tämbreid. Kõrva kostab ka hea, tavaelektroonikast juba pisut symfonismi poole pyrgiv harmooniatunnetus, orkestreerimise oskus ja lugude arendamise võime. Sander on andekas klaverihaamrieste vaikseid paitusi ja laulva elektriloojuse kandvate meeleolude looja. *Ambient*’i sünnist, Brian Eno aegadest saati on seesugust muusikat hea kuulata kinnisilmi, hämaras toas helivooluga kaasa kandudes. Muschraumi “kõrvatäide” toimub meelepuhastajana ja taju virgutajana. Ta loob uut mõtlemisruumi. Selline muusika on tavalisest tihedamalt seotud tegija vaimesuse ja keskendumisega. Meenutagem, et Grynbergi helitöödele andis sygavuse budistlik eluvaade. Enda laialdast harimist nii intellektuaalsel kui ka meditatiivsel väljal tuleks soovitada ka Muschraumile. Minu jaoks on “Naterijeka” huvitavaim kodumaine elektroonikaplaat sel aastal. Väljapeetult traditsiooniline, professionaalne ja enamat lubav.

Lauri Sommer
poet, muusik

The Essential Frank Sinatra With Tommy Dorsey.
Bluebird/Legacy 82876 74501 2

Värskelt ilmunud kahest plaadist koosnev kogumik sisaldab ülesvõtteid aastatest 1940–1942, mil Frank Sinatra polnud veel too popiidol, kelleks ta sai pärast Tommy Dorsey orkestri juurest lahkumist ja soolokarjääri alustamist. Sinatra hääli kõlab nendes salvestustes ka hoopis teisiti kui oma superhittide, nagu “New York, New York” või “My Way”, salvestamise aegu. Ja mitte ainult teisiti, vaid minu meelest palju paremini.

Sellel plaadil on Sinatra üliromantiline *crooner* (nagu ta noorpõlveidol Bing Crosby), kelle fraseerimine peegeldab trombonistist orkestrijuhhi Tommy Dorsey, aga ka teiste bigbändi solistide stiili ning sulab haruldaselt hästi kokku orkestritaustaga. Repertuaar (43 lugu) koosneb tolle aja lööklauludest, mis on arranžeeritud magusas kolmekümnendate aastate stiilis. Ka palade vormiline ülesehitus on standardne: esmalt orkestri teemaesitus ning selle järel Sinatra mahe vokaal kõrvuti eelkõige Dorsey samavõrd mahedate soolodega.

Nende salvestuste muusikaline ja emotsionaalne atmosfäär on imeline – kui otsite midagi üdini romantilist koos korraliku nostalgiaanusega, on see plaat teie jaoks. Kuigi formaalselt saaks seda muusikat nimetada jazziks, tuleb meelest pidada, et tol ajal oli bigbändisving laiemale massile eelkõige popmuusika: tantsumuusika, raadiomuusika, filmimuusika – tegelikult kogu Teise maailmasõja eelse, aegse ja järgse ajastu *soundtrack*. See oli romantikute ja armunute muusika siis ning mõjub sellena veel tänapäevalgi.

Joosep Sang
muusikakriitik

Jaanuar

Tallinnas

1. 01 kell 18 Eesti Kontserdi ja Hennessey uusaastakontsert: ERSO, Cordula Berner (sopran), Byoung-Ho June (tenor), Mihkel Kütson (dirigent), Mart Mikk (õhtu juht) Estonia kontserdisaalis

4., 5. ja 6. 01 kell 19 Muusikalikontsert "Memory" Estonia kontserdisaalis

5. ja 7. 01 kell 19 Bizet' ooper "Carmen" Rahvusopera Estonia

7. 01 kell 12 Orelipooltund: Kadri Ploompuu toomkirikus

7. 01 kell 12 Tõnis Kaumanni lasteopera "Mina – Napoleon!" Rahvusopera Estonia

7. 01 kell 19 Moskva Riiklik Akadeemiline Kammerkoor, Vladimir Minin (dirigent) Estonia kontserdisaalis

8. 01 kell 12 Lastekontsert "Karu koolivaheag" Estonia kontserdisaalis

8. 01 kell 12 Tšaikovski ballett "Pähklipureja" Rahvusopera Estonia

11. 01 kell 15 Lõunamuusika: Orthodox Singers, Valeri Petrov (dirigent) Estonia kontserdisaalis

11. ja 13. 01 kell 19 Puccini ooper "Tosca" Rahvusopera Estonia

12. ja 14. 01 kell 19 Tšaikovski ballett "Luikede järv"

13. 01 kell 19 Pärt ja Mozart: Kädy Plaas (sopran), Helen Lokuta (metsosopran), Jussi Mylly (tenor), Uku Joller (bass), Eesti Filharmoonia Kammerkoor, Tallinna Kammerorkester, Tõnu Kaljuste (dirigent) Metodisti kirikus

13. 01 kell 19 Diplomaatilised noodid – Venemaa. Uusaasta-üllatus: Yuri Shishkin (bajaan), Valentina Taluma (sopran), Tarmo Eespere (klaver) Mustpeade Majas

14. 01 kell 12 Orelipooltund: Kaie Hommik (sopran), Valdo Subi (viul), Maris Lend (orel) toomkirikus

14. 01 kell 19 Mozart 250: Juilliard String Quartet (USA) Estonia kontserdisaalis

15. 01 kell 12 J. Straussi operett "Viini veri" Rahvusopera Estonia

15. 01 kell 16 Kristjan Hallik (viul), Kadri-Ann Sumera (klaver), Margus Uus (tšello) EMTA kammersaalis

15. 01 kell 18 Mozart 250. Akadeemiline kammermuusika: Aare-Paul Lattik (orel), Tõnu Reimann (viul), Urmas Vulp (viul), Aare Tammesalu (tšello) Kadrioru

lossis

16. 01 kell 18 Kontserdisari "Jubilate – Mozart 250" EMTA kammersaalis

18. 01 kell 19 Kontserdisari "Jazz Akadeemias" EMTA kammersaalis

18. ja 20. 01 kell 19 Mozarti ooper "Don Giovanni" Rahvusopera Estonia

19. 01 kell 15 Lastekontsert "Karu koolivaheag": Estonia kontserdisaalis

19. 01 kell 18 Külaliskontsert: Samuli Peltonen (tšello), Anna-Mari Murdvee (klaver) EMTA kammersaalis

19. ja 21. 01 kell 19 Várose ballett "Shannon Rose" Sibeliuse muusikale Rahvusopera Estonia

20. 01 kell 18 Mozart 250. Kirikusonaadid: Kristi Keel (oboe), Taavi Kuntu (trompet), Priit Aimla (trompet), Madis Metsamart (timpan), Ivo Sillamaa (orel), Imre Eenmaa (kontrabass), Kristel Eeroja (viul), Andres Mustonen (viul) Niguliste kiriku Antoniuse kabelis

21. 01 kell 12 Orelipooltund: Gustav-Leo Kivirand toomkirikus

21. 01 kell 18 Ma tulen, ma lähen, ma olen...: ansambel Picante raekojas

21. 01 kell 19 Mozart 250: Korea Kammerorkester, Ab Koster (metsasarv) Estonia kontserdisaalis

22. 01 kell 12 Tõnis Kaumanni lasteopera "Mina – Napoleon!" Rahvusopera Estonia

22. 01 kell 18 Mozart 250. Akadeemiline kammermuusika: Uus Tallinna Trio Kadrioru lossis

22. ja 24. 01 kell 19 Schuberti/Berté kammeroperett "Kolme neitsi maja" Rahvusopera Estonia

24. 01 kell 18 Magistrikontsert: Eve Neumann (saksofon); Elke Unt (orel), Vambola Krigul (löökpillid) Rootsi-Mihkli kirikus

25. 01 kell 19 Korea õukonna-muusika ansambel Gue-Um-Hwe Estonia kontserdisaalis

25. 01 kell 19 Puccini ooper "Tosca" Rahvusopera Estonia

26. 01 kell 19 Mozart 250: The Orchestra of the Age of Enlightenment, Lisa Beznosiuk (flööt), Robin Ticciati (dirigent) Estonia kontserdisaalis

26. 01 kell 19 Várose ballett "Shannon Rose" Sibeliuse muusikale Rahvusopera Estonia

27. 01 kell 19 Mozart 250: Tallinna Kammerorkester Kadrioru lossis

27. 01 kell 19 Mozart 250. Mozart & Randalu I: Kalle Randalu (klaver), Eesti Filharmoonia Kammerkoor, ERSO, Paul Hillier (dirigent) Estonia kontserdisaalis

27. 01 kell 19 Mozarti ooper "Don Giovanni" Rahvusopera Estonia

28. 01 kell 12 Orelipooltund: Ene Salumäe toomkirikus

28. 01 kell 16 Magistrikontsert: Anton Kogan (orkestridirigeerimine); Kaitseliidu Pärnumaa Maleva puhkpilliorkester EMTA kammersaalis

28. 01 kell 19 Bizet' ooper "Carmen" Rahvusopera Estonia

29. 01 kell 12 Tõnis Kaumanni lasteopera "Mina – Napoleon!" Rahvusopera Estonia

30. 01 kell 18 Doktorikontsert: Ursula Saal (saksofon); Jaak Lutsoja (akordion) EMTA kammersaalis

31. 01 kell 18 Regituba EMTA kammersaalis

31. 01 kell 18 Väikesed interpreetid: Tabasalu Muusikakooli õpilased Tallinna Keskraamatukogus

Tartus

7. 01 kell 13 ja 17 Lastetendus "Talvemuinasjutt" Eugen Kapi muusikaga Vanemuise suures majas

11. ja 12. 01 kell 19 Muusikalikontsert "Memory" Vanemuise kontserdimajas

12. 01 kell 19 Mai Murdmaa tantsuetendus "Tantsumaraton" Sadamateatris

13. 01 kell 19 Orthodox Singers, Valeri Petrov (dirigent) Vanemuise kontserdimajas

13. 01 kell 19 Russelli muusikal "Verevennad" Vanemuise suures majas

14. ja 18. 01 kell 18 Tšaikovski ballett "Pähklipureja" Vanemuise suures majas

15. 01 kell 12 ja 19 Webberi muusikal "Cats" Vanemuise suures majas

17. 01 kell 19 Bocki muusikal "Viuldaja katusel" Vanemuise suures majas

18. 01 kell 19 Meistrite Akadeemia: Mari Tampere (viul), Peeter Paemurru (tšello), Aleksandra Juozapenaite-Eesmaa (klaver) Tartu Ülikooli aulas

19. 01 kell 18 Jaan Tätte & Marko Matvere Sadamateatris

19. 01 kell 19 Mozart 250: Korea Kammerorkester, Ab Koster (metsasarv) Estonia kontserdisaalis

19. ja 20. 01 kell 19 Mozarti ooper "Võlufööd" Vanemuise suures majas

20. 01 kell 12 Lastekontsert "Karu koolivaheag" Vanemuise kontserdimajas

26. 01 kell 19 Mozart 250. Mozart & Randalu I: Kalle Randalu (klaver), Eesti Filharmoonia

Kammerkoor, ERSO, Paul Hillier (dirigent) Vanemuise kontserdimajas

27. 01 kell 19 Päikesee teekond: Pia Gazarek-Offermann (klassikaline kitarr) Jaani kirikus

27. 01 kell 19 Verdi ooper "Traviata" Vanemuise väikeses majas

29. 01 kell 12 ja 19 Bernsteini muusikal "West Side Story" Vanemuise suures majas

31. 01 kell 19 Jürmo Eespere Band Vanemuise kontserdimajas

31. 01 kell 19 "Ah, ilma naisteta...": operetigala Vanemuise väikeses majas

Pärnus

8. 01 kell 14 ja 19 Muusikalikontsert "Memory" Pärnu kontserdimajas

14. 01 kell 19 Ma tulen, ma lähen, ma olen...: ansambel Picante Pärnu kontserdimaja kammersaalis

18. 01 kell 12 Lastekontsert "Karu koolivaheag" Pärnu kontserdimajas

18.–22. 01 Pärnu nüüdismuusika päevad

20. 01 kell 19 Meistrite Akadeemia: Tallinna Keelpilliikvartett Eliisabeti kirikus

20. 01 kell 19 Mozart 250: Korea Kammerorkester, Ab Koster (metsasarv) Pärnu kontserdimajas

28. 01 kell 19 Raivo Peäske (flööt), Eda Peäske (harf) Pärnu kontserdimaja kammersaalis

31. 01 kell 19 Eesti Rahvusmeeskoor, Kädy Plaas (sopran), Mart Soo (kitarr), Rein Roos (löökpillid), Kaspar Putnins (dirigent) Pärnu kontserdimajas

Kõikjal üle Eesti

7. 01 kell 16 Hingemuusika: Indrek Vau (trompet), Tiia Tenno-Ratas (orel) Türi Püha Martini kirikus

10. 01 kell 19 Muusikalikontsert "Memory" Jõhvi kontserdimajas

12. 01 kell 18 Meistrite Akadeemia: Tallinna Keelpilliikvartett Narva linnuses

13. 01 kell 18 Hingemuusika: Aare Saal (bariton), Piia Paemurru (klaver) Rakvere Gümnaasiumis

14. 01 kell 19 Orthodox Singers, Valeri Petrov (dirigent) Jõhvi kontserdimajas

16. 01 kell 18.30 Mozart 250: Reval Trio Valga muusikakoolis

17. 01 kell 12 Lastekontsert "Karu koolivaheag" Jõhvi kontserdimajas

17. 01 kell 17 Mozart 250: Reval

Trio Jõgeva muusikakoolis
18. 01 kell 18 Mozart 250: Tobiase Keelpillikvartett Kuressaare kultuurikeskuses
21. 01 kell 18 Hingemuusika: Indrek Vau (trompet), Ralf Taal (klaver) Otepää raekojas
22. 01 kell 19 Mozart 250: Korea Kammerorkester, Ab Koster (metsasarv) Jõhvi kontserdimajas
24. 01 kell 16 Marko Martin (klaver) Ahtme Kunstide koolis
25. 01 kell 18 Mihkel Mattisen (klaver) Tõrva kirikus
26. 01 kell 19 Meistrite Akadee-

mia: Mari Tampere (viul), Peeter Paemurru (tšello), Aleksandra Juozapenaite-Eesmaa (klaver) Viljandi Jaani kirikus
28. 01 kell 18 Hingemuusika: Mari Tampere (viul), Peeter Paemurru (tšello), Aleksandra Juozapenaite-Eesmaa (klaver) Häädemeeste muusikakoolis
28. 01 kell 19 "Ah, ilma naisteta...": operetigala Võru kultuurimajas "Kannel"

Andmed on kontrollitud 19. detsembril.

Pärnu Nüüdismuusika Päevad
 18.-22. jaanuar 2006
www.schoenberg.ee

**OSTAN HELIPLAATE
 AASTATEST 1960-1990.
 HIND HEA. TULEN KOHALE!**

Ain Jonuks
 tel. 52 80 605
 Lille 14
 46301 Rakke
 Lääne-Virumaa

VIII TOHISOO KLAVERIANSAMBLITE FESTIVAL
 3.-4. veebruaril Kohila Koolituskeskuses
 Raplamaal.

28. märts EMTA kammersaal
 kell 17.00
 AVAKONTSERT
 Brass Academy, Tallinna Muusika-keskkooli Puhkpillisiümfoonikud ja trompeterisolistid, klaveril Meeli Ots

29. märts Estonia kontserdisaal
 kell 19.00
 SÜMFOONILISE
 PUHKPILLIMUUSIKA
 KONTSERT

29.-30. märts EMTA-s
 Täienduskoolituskursus
 "SÜMFOONILINE
 PUHKPILLIMUUSIKA"

professor BERT LANGERER
 (Holland), professor KALERVO
 KULMALA (Soome), AAVO OTS

31. märts Estonia Talveaed
 kell 16.00
 TROMPETIMUUSIKA
 TÄHTTEOSEID
 Aavo Otsa trompetiklass ja külalis-
 esinejad, klaveril Meeli Ots

1. aprill EMTA kammersaal
 kell 11.00
 Rahvusvaheline trompeterisolistide
 konkurs
 "TROMPETITALENDID 2006"

Euroopa õukonnad
 Keiserlikud jõulud

7.01.2006
 kell 19

Vene
Kultuurikeskus
 (vene keeles)

Info:
www.corelli.ee
 INFOTELEFON
000

Corelli Music
www.corelli.ee

Muusikat Vene tsaaririigist ja barokiaegne pühademuusika.

Bortnjanski Kontsert-Sümfoonia esiettekanne Eestis!

Jüri Kuuskemaa Corelli Consort

Piletid: Piletilevi, Statoil

Logos at the bottom: Eesti Päevaleht Double Coffee, KUKU, KLASSIKA RAADIO, and others.

Eesti Muusika- ja Teatriakadeemia (EMTA) kontserdid jaanuaris 2006

15. jaanuar kell 16.00
EMTA kammersaal
KRISTJAN HALLIK (viul)
Kadri-Ann Sumera (klaver)
Margus Uus (tšello)

16. jaanuar kell 18.00
EMTA kammersaal
JUBILATE - Mozart 250
pilet 30.-

18. jaanuar kell 19.00
EMTA kammersaal
JAZZ AKADEEMIAS
pilet 30.-

19. jaanuar kell 18.00
EMTA kammersaal
Külaliskontsert
SAMULI PELTONEN (tšello,
Soome)
ANNA-MARI MURDVEE (klaver)

24. jaanuar kell 18.00
Rootsi-Mihkli kirik
Magistrikontsert
EVE NEUMANN (saksofon)
Elke Unt (orel)
Vambola Krigul (löökpillid)

28. jaanuar kell 16.00
EMTA kammersaal
Magistrikontsert

ANTON KOGAN
(orkestridirigeerimine)
Kaitseliidu Pärnumaa Maleva
puhkpilliorkester

30. jaanuar kell 18.00
EMTA kammersaal
Doktorikontsert
URSULA SAAL (saksofon)
Jaak Lutsoja (akordion)

31. jaanuar kell 18.00
EMTA kammersaal
REGITUBA

**Rävala pst 16
Info 667 57 58**

Tallinna Muusikakeskkooli kontserdid jaanuaris 2006

15. jaanuar kell 12.00
Eesti Muusika- ja
Teatriakadeemia
(EMTA) kammersaalis
Eli Saviaugu ja Marko Martini
klaveriklassi õpilased

22. jaanuar kell 12.00
EMTA kammersaalis
Maigi Pakri klaveriklassi
õpilased

25. jaanuar kell 18.00
Kuressaare Muusikakoolis
Mart Laas (tšello)
Signe Hiis (klaver)
Pille Prans (viul)

29. jaanuar kell 18.00
Kadrioru lossis
Mart Laas (tšello)
Signe Hiis (klaver)
Pille Prans (viul)

29. jaanuar kell 16.00
Teatri- ja Muusikamuuseumis
Karin Vee ja Liidia Iives
Marju ja Valdur Rootsi
klaveriklassist

TALLINNA FILHARMOONIA KONTSERDID JAANUAR 2006

P/B
L 2539 2006

13. JAANUARIL 19.00 MUSTPEADE MAJAS

DIPLOMAATILISED NOODID / VENEMAA
UUSAUSTAULLATUS
VANA KALENDRI UUSAASTA

YURI SHISHKIN bajaan, Venemaa
VALENTINA TALUMA sopran
TARMO EESPERE klaver
Videokujundus Eesti Kunstiakadeemia E-meedia keskus

M. Mussorgski tsükkel „Pildid näituselt“
(seade bajaanile Yuri Shishkin, esiettekanne Eestis)
Videoprogramm V. Hartmanni maalidest, millele muusika loodud
S. Rahmaninov, P. Tšaikovski, Romansid.
S. Prokofjev Skerto ja Marss ooperist "Armastus kolme
apelsini vastu" (seade bajaanile)

Kontserti toetab Vene Suursaatkond

27. JAANUARIL 19.00 TALLINNAS KADRIORU LOSSIS

W. A. MOZART 250

TALLINNA KAMMERORKESTER

Tallinna Kammerorkester mängib W.A. Mozarti esimesi
sümfooniaid (mis pärinevad ajast, mil helilooja ligikaudu
10-aastane oli) ning tema isa, Leopold Mozarti muusikat.

13. JAANUARIL 19.00 TALLINNAS METODISTI KIRIKUS

W. A. MOZART 250

KÄDI PLAAS sopran
HELEN LOKUTA alt
JUSSI MYLLYS tenor, Soome
UKU JOLLER bass
EESTI FILHARMOONIA KAMMERKOOR
TALLINNA KAMMERORKESTER
Dirigent **TÖNU KALJUSTE**

W. A. Mozart Requiem d-moll K 626
A. Pärt In Principio

Koostöös Eesti Filharmoonia Kammerkooriga

Piletid müügil Piletilevi ja Piletinaailma müügikohtades
üle Eesti, www.piletilevi.ee ja www.piletinaailm.com

Tallinna Filharmoonia
Toompuiestee 20, 10149 Tallinn
Tel 6613 757
fila@filharmoonia.ee
www.filharmoonia.ee

